

OBRANA

Operácia SPOLOČNÁ ZODPOVEDNOSŤ

TÉMA:
Aktívne zálohy

**Rozhovor s vedúcim hygienikom
Ivanom Šavrdom**

Deň hrdinov Dukly

Pri príležitosti 76. výročia Karpatsko-duklianskej operácie si 6. októbra pri Pamätníku čs. armádneho zboru na Dukle počas pietnej spomienky uctili pamiatku jej hrdinov - účastníkov národného boja za oslobodenie minister obrany SR Jaroslav Naď, štátny tajomník Marian Majer a náčelník Generálneho štábu OS SR generál Daniel Zmeko. Na spomienkovom podujatí sa zúčastnil aj predseda vlády SR Igor Matovič.

„Deň hrdinov Karpatsko-duklianskej operácie je pripomenutím neslabného odkazu našich hrdinov - bojovníkov za univerzálne hodnoty slobody. Mali odvahu vzoprieť sa zlu v podobe fašistického režimu aj s vedomím, že tento boj nemusia vyhrať, a mnohí z nich sa už domov nevrátili...“ povedal minister Naď. „Dukla je nielen výkričníkom hrôz vojny, ale tiež nesmiernej sily slovenského národa,“ vyzdvihol premiér Matovič.

Karpatsko-duklianskou operáciou sa začalo priame oslobodzovanie Československa. Trvala v dňoch od 8. septembra do 28. októbra 1944 ako súčasť Východokarpatskej operácie a bola jednou z najťažších na našom území.

Foto: Ivan Kelement, TASR

Milí čitatelia, vojačky, vojaci,

v čase, keď píšem tento text, riadim činnosť veliteľstva spoločného operačného zoskupenia, ktoré dostalo za úlohu naplánovať, pripraviť a vykonať operáciu, ktorá rozsahom a najmä vplyvom na spoločnosť pravdepodobne nemá v našej histórii obdobu – operáciu Spoločná zodpovednosť. Všetci ľudia, ktorí boli pridelení na splnenie úlohy, prišli do Bratislavy v rámci komplexného štábného

nácviku, pôvodne plánovaného ako bežná výcviková aktivita v rámci Slovenského štítu. To sa však zmenilo v priebehu jedného dňa a začali plánovať reálnu úlohu. Hoci sem prišli ako jednotlivci bez predchádzajúceho spoločného výcviku, zladenia či vôbec toho, aby sa navzájom poznali, hneď bolo jasné, že velím kompaktnému tímu.

Témou tohto vydania Obrany sú tiež vojenský veteráni, ich deň si pripomíname 11. novembra, v deň skončenia prvej svetovej vojny. Operácia Spoločná zodpovednosť s ním zdanlivo nesúvisí. Ale veteráni, či už tí z veľkých vojen, alebo tí zo súčasných konfliktov, sú dôkazom, že v kríze sú potrební ľudia, ktorí sa vedú obetovať v mene vyšších cieľov. Možno raz budeme aj ľudia, ktorí sa podieľajú na boji proti pandémie, oceňovať ako veteránov. Lebo nie je dôležité, kto alebo čo je nepriateľ. Dôležité je odhodlanie postaviť sa na odpor, aj keď ide o vlastné zdravie či život. Stretol som mnoho veteránov, aj tých starších, ktorých je už veľmi málo, ale aj novodobých. Jedno majú spoločné: sú skromní a zároveň hrdí. Nielen na svoju účasť vo vojne či operácii, ale aj na to, že mohli pôsobiť v prospech našej vlasti, našich občanov.

Operácia Spoločná zodpovednosť potvrdzuje, že v Ozbrojených silách SR máme skutočne skvelých a pripravených ľudí, ktorí vedú podávať neuveriteľné výkony. A ktorým môžeme dôverovať. Tým viac, keď v prípade prebiehajúcej pandémie ide doslova o životy.

brigádny generál Ivan Pach
veliteľ Pozemných síl OS SR

ČÍSLO MESIACA

pilotné testovanie

% otestovaných: cca 91 %

otestovaných: 140 945

max. účasť: 155 000

infekčných: 5 594*

% infekčných: cca 3,97 %

* z toho bolo 121 infekčných ľudí identifikovaných v nemocniciach a ZSS

4

8

16

18

26

31

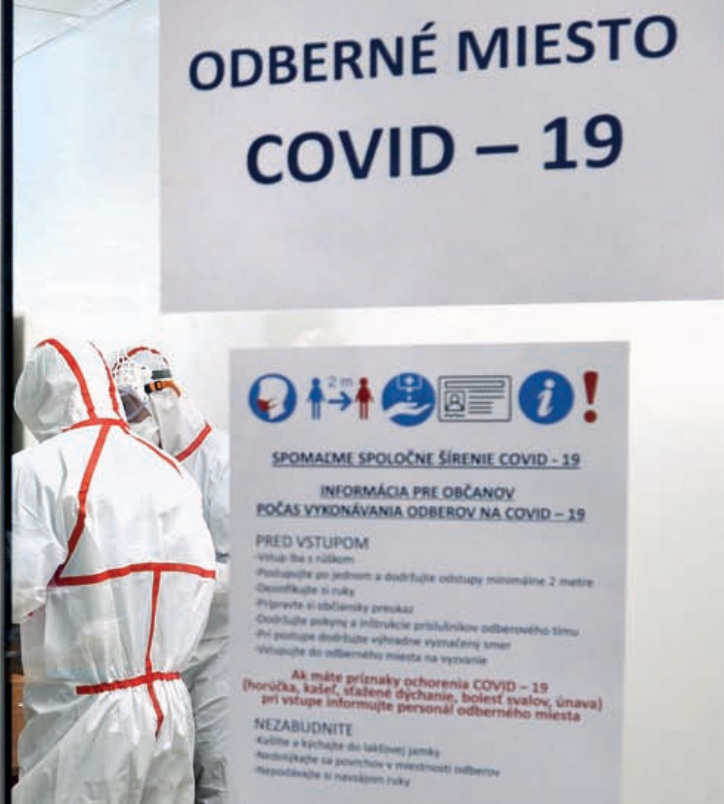

46

- 4 Spoločná zodpovednosť
- 8 Cvičenie Fire Rescue 2020
- 11 Vitajte v novom bipolárnom svete
- 12 Predĺžená Predsunutá prítomnosť
- 14 Pred 75 rokmi sa začal proces v Norimbergu
- 16 Rozhovor s vedúcim hygienikom rezortu obrany Ivanom Šavrdom
- 18 Téma: Aktívne zálohy
- 24 Jednoduchý a odolný Douglas A-4 Skyhawk
- 26 Húfnicami proti dronom

- 28 Manželia Vaľovci 75 rokov v službe
- 31 Kadeti v raketometnom oddiele
- 32 Medzníky pádu osmanskej moci
- 34 Nervovoparalytický jed novičok
- 37 Módná fotografka kpt. Petra Rosič
- 38 II. veteránsky výstup na Ďumbier
- 40 Biometria vo filmoch a v praxi
- 41 Military English: Arms Embargo
- 42 Zelená pošta
- 44 Zápal Achillovej šľachy
- 46 1. čs. samostatný stíhací letecký pluk v ZSSR
- 47 Československý vojnový kríž a sokolovská medaila

NA TITULNEJ STRANE: Operácia Spoločná zodpovednosť nemá v dejinách Slovenska obdobu • Foto: kpt. Peter Poldruhák

Spoločná zodpovednosť: pilotná časť

„Prvý rozkaz, ktorý sa týkal pilotného testovania v rámci operácie Spoločná zodpovednosť na Orave a v okrese Bardejov, som dostal v pondelok 12. októbra večer, takže na zabezpečenie tejto civilno-vojenskej spolupráce veľkého rozsahu sme mali necelé dva týždne,“ uviedol brigádny generál Ivan Pach, veliteľ operačného zoskupenia pre operáciu Spoločná zodpovednosť a veliteľ Pozemných síl OS SR.

„**P**áni, klobúk dole, super!“ vyjadril štyrmi slovami komplexné hodnotenie rozhodujúceho úvodného priebehu operácie minister obrany Jaroslav Naď, keď v piatok 23. októbra po návšteve viacerých odberných miest pred treťou popoludní vystúpil z vozidla v Nižnej, kde ho už čakal náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR generál Daniel Zmeko a ďalší vojenský profesionáli.

Vôľa a ústretovosť

„Veľa sme toho nenaspali, materiál nám priviezli tesne pred polnocou a ráno o pol siedmej som už hlásil pohotovosť. Skrátka, dostal som úlohu a usilujem sa ju splniť, ako najlepšie viem,“ s pokojnou silou v hlase konštatoval rotný Miroslav Ďurkovský z 11. mechanizovaného práporu Martin, ktorý velil odbernému miestu číslo 29, lokalizovanému v priestoroch Obecného úradu v Oravskom Podzámku. Skúsený poddôstojník, ktorý v Podzámku koordinoval tím zložený z ďalších dvoch príslušníkov OS SR, jedného policajta a štyroch zdravotníkov z hasičského a záchranného zboru, má za sebou dve misie v Afganistane a jednu na Cypre. „Ak na veliteľstvách operačného zoskupenia pôsobia predovšetkým dôstojníci, na jednotlivých odberových miestach sú koordinátormi poddôstojníci. Samozrejme, nie je to žiadny pokus, či to zvládnem. Keby sme neboli presvedčení, že na to majú, tak tu nie sú,“ konštatoval hlavný poddôstojník OS SR štábný nadrotmajster Marcel Kaniak. Veď v priebehu niekoľkých dní získať kompetentných na spoluprácu, vytipovať

priestory, realizovať potrebné úpravy interiérov či exteriérov, koordinovať navedenie potrebného materiálu a vo vojenských maskáčoch z pozície koordinátorov riadiť celý priebeh odberov nebolo vôbec jednoduché. Netreba zabúdať ani na nevyhnutnú improvizáciu: „Napríklad ja som mal pôvodne iné úlohy, dnes ráno o piatej som však dostal rozkaz doraziť sem do Oravského Podzámku,“ ilustroval akcieschopnosť systému poručík Maroš Pališin, psychológ z martinskej základne výcviku a mobilizačného dopĺňovania, ktorý v Ďurkovského tíme prevzal úlohy v rámci administratívy.

Odhodlanie a poďakovanie

„V našej obci s viac ako 3 200 obyvateľmi sme už v minulých dňoch mali vyše tridsať infikovaných, preto si veľmi vážim možnosť testovania, ktoré sme zabezpečili najmä vďaka výbornej spolupráci s armádou. Verím, že už tento víkend sa nám podarí identifikovať ďalších skrytých prenášačov, aby sme pozastavili nákazu,“ nádejal sa dlhoročný starosta Hruština František Škapec. Bol jedným z tých predstaviteľov samospráv, ktorí by mohli slúžiť ako príklad spolupráce, pretože pre tri odberné tímy zabezpečil dostatočný počet dobrovoľníkov, spolu s kolegami veľmi precízne pripravil zázemie odberov a dokonca vojakom ponúkol na prenocovanie voľný obecný byt. „Odberných miest sme mali 235 a nie všade sa k našej Spoločnej zodpovednosti postavili od začiatku takto zodpovedne. Našťastie máme v ozbrojených silách skvelých ľudí, ktorí energiou a odhodlaním dokázali získať aj tých, čo

„Ozbrojené sily SR opäť dokázali, že sú tu pre Slovensko vždy a všade, kde je to potrebné.“

Jaroslav Naď
minister obrany SR

spočiatku váhali, a za to im úprimne ďakujem,“ sumarizoval brigádny generál Pach.

Počas troch dní pilotnej časti operácie Spoločná zodpovednosť bolo nasadených 5 063 osôb, z toho 1 835 vojakov. Otestovaných bolo 140 945 ľudí, teda približne 91 percent z očakávanej možnej účasti (976 z nich bolo testovaných v nemocniciach a zariadeniach sociálnych služieb). Antigénové testy preukázali infekčnosť 5 594 osôb, čo predstavuje 3,97 percenta.

„Som nesmierne hrdý na naše vojačky a vojakov. Ozbrojené sily SR opäť dokázali, že sú tu pre Slovensko vždy a všade, kde je to potrebné. Chcem sa ešte raz úprimne poďakovať aj všetkým občanom na Orave a v Bardejove, ktorí boli zodpovední a neodignorovali svoje zdravie. Nebolo im ľahostajné ani okolie, priatelia a, najmä, ich najbližší,“ zdôraznil minister obrany. Vyslovil tiež uznanie všetkým, ktorí pomáhali zabezpečovať testovanie, teda samosprávam, štátnej správe, zdravotníkom, policajtom, hasičom aj dobrovoľníkom. „Uloženie zodpovednosti za túto operáciu ozbrojeným silám bolo logickým dôsledkom excelentného splnenia úloh v takzvanej prvej vlne boja proti Covid-19. Neváhajme ani teraz s odhodlaním a vierou v úspech naplniť všetky ciele, nech prispejeme k návratu krajiny do normálu,“ prihovril sa v liste vojakom generál Daniel Zmeko.

Text: Pavol Vitko
Foto: Ivan Kelement

Kompas a opora

V Bratislave sa za prísnych protiepidemických opatrení uskutočnila jedna z najvýznamnejších bezpečnostných konferencií v Európe – Globsec Bratislava fórum 2020. Tohtoročná ústredná téma „Uzdravme svet spoločne“ sa inšpirovala aktuálnou situáciou s pandémiou Covid-19. Do diskusie sa zapojil aj minister obrany SR Jaroslav Naď, ktorý vystúpil v paneli s názvom Kompas stability – nadčasová užitočnosť Aliancie. Spolu s ním diskutovali na tému užitočnosti Aliancie aj podpredseda vlády a minister obrany Lotyšskej republiky Artis Pabriks a minister národnej obrany Kanady Harjit Singh Sajjan. Ocenili rýchlu reakciu NATO na situáciu s pandémiou, napríklad zabezpečenie dodávok a prepravy ochranných prostriedkov a zdravotníckeho materiálu v rámci aliančného Programu strategickej vzdušnej prepravy SALIS, ktorý využilo aj Slovensko. Už tradične sa na konferencii zúčastnil aj štátny tajomník rezortu Marian Majer.

Zanedbaná infraštruktúra

Minister obrany SR Jaroslav Naď v rámci pracovného programu navštívil Vojenský archív – centrálnu registratúru v Trnave. Spolu so štátnym tajomníkom rezortu Marianom Majerom skonštatovali, že infraštruktúra si bude vyžadovať investície do rekonštrukcie. „Vojenský archív v Trnave sídli v historickom komplexe bývalej Trnavskej univerzity z roku 1615. Ide o národnú kultúrnu pamiatku s veľmi cenným obsahom, preto budeme hľadať všetky dostupné spôsoby, ako jej pomôcť,“ prisľúbil minister obrany Jaroslav Naď.

V priestoroch trnavského vojenského archívu sú napríklad uložené osobné spisy obyvateľov Československa do rozdelenia spoločného štátu. Konkrétne ide o generálov, dôstojníkov a príporčíkov od roku narodenia 1906 a mužstva a poddôstojníkov od roku narodenia 1921. Okrem toho sú súčasťou archívu aj spisy osobností protifašistického odboja a tiež vzácna kópia osobného spisu gen. Milana Rastislava Štefánika.

► Správa o činnosti VS

Vojenské spravodajstvo zverejnilo správu o svojej činnosti za rok 2019. Sumarizuje v nej svoje aktivity, ako aj stav a hrozby vo vzťahu k vonkajšiemu a vnútornému bezpečnostnému prostrediu, ktoré by mohli mať vplyv na bezpečnosť a chránené záujmy Slovenskej republiky.

V oblasti vnútorného bezpečnostného prostredia nerovnomerný hospodársky, sociálny a demografický vývoj v jednotlivých regiónoch Slovenska vytváral priestor na polarizáciu spoločnosti, extrémizmus a terorizmus, pričom dochádzalo k nárastu zneužívania kybernetického priestoru na ich propagáciu. Správa konštatuje aj zhoršenie stability vonkajšieho bezpečnostného prostredia SR.

► Rekonštrukcia s podozreniami

Minister obrany Jaroslav Naď podal na Generálnu prokuratúru SR trestné oznámenie na neznámeho páchatela pre podozrenie z viacerých trestných činov, ktoré mali byť

spáchané pri rekonštrukcii hotela Granit Nová Polianka. Komplexná správa vnútorného auditu potvrdila 23 nedostatkov, z toho osem vysoko rizikových vrátane porušenia právneho poriadku SR. Podanie sa dotýka priamo rekonštrukcie národnej kultúrnej pamiatky – bývalého vysokošpecializovaného ústavu pre pľúcne choroby v Novej Polianke.

► Poldre ochránili

Protipovodňové poldre v oblasti Levočských vrchov opäť pomáhali s ochranou obyvateľov priľahlých lokalít pred povodňami. Intenzívny a pretrvávajúci dážď spôsobil vzostup vodných hladín. Polder na rieke Ľubica sa naplnil na 85 percent, zadržal viac ako 87 000 m³ vody. Vojenské lesy vybuodovali ešte v roku 2015 celkovo jedenásť protipovodňových opatrení – poldrov a sústavu 230 technických a biotechnických opatrení na vodných tokoch v bývalom vojenskom obvode Javorina.

► Ponuky na radary

V rámci upravenej súťaže ministerstvo obrany prijalo návrhy na dodanie 3D rádiolokátorov od všetkých oslovených krajín: Francúzska, Holandska, Izraela, Maďarska, Poľska, Veľkej Británie, Spojených štátov, Španielska, Talianska a Turecka. Tím odborníkov na protivzdušnú obranu a rádiolokačnú techniku predložil ministrom tri najlepšie ponuky z hľadiska kvality, transparentnosti a zapojenia domáceho priemyslu.

Konečné rozhodnutie prijme na základe návrhu ministra obrany vláda SR. Väčšina aktuálne využívaných 3D radarov na Slovensku je už po technickej životnosti.

Minister obrany SR Jaroslav Nad' a mesačník OBRANA vyhlasujú XVI. ročník
SÚŤAŽE V TVORIVOM PÍSANÍ
pre študentov stredných a vysokých škôl

POVIEDKA alebo ÚVAHA
v SLOVENSKOM jazyku na tému:

AKÚ CENU MÁ MIER?

Súťažné kategórie: STREDOŠKOLÁCI a VYSOKOŠKOLÁCI
Rozsah prác: od 1 000 do 5 000 ZNAKOV (vrátane medzier)

Súbory vo formátoch DOC, DOCX, ODT alebo PDF

posielajte na e-mail sutaz@mil.sk

spolu s ÚDAJMI O AUTOROVI (meno a priezvisko, adresa, škola, vek)

a SO SÚHLASOM SO SPRACOVANÍM OSOBNÝCH ÚDAJOV (GDPR)

najneskôr DO 22. NOVEMBRA 2020.

Odborná porota z prihlásených prác vyberie v každej kategórii po päť najlepších.

Práce, ktoré postúpia do finále, budú v dňoch 1. – 6. decembra uverejnené na facebookovom profile

Ministerstva obrany SR (www.facebook.com/mosr.sk),

kde ich verejnosť bude môcť hodnotiť pridelením hlasu.

Výsledky vyhlásime 8. decembra 2020.

Autorom prvých troch diel v každej z oboch kategórií, ktoré získajú najviac hlasov, odovzdá minister obrany SR Jaroslav Nad' hodnotné dary a finančné prémie 500, 400 a 300 eur.

Vítané práce uverejní mesačník MO SR Obrana.

PODROBNOSTI A FORMULÁRE GDPR NÁJDETE NA WEBE: WWW.MOSR.SK/SUTAZ-2020

V tieni pandémie

Nebolo medzinárodné, lebo sa na ňom nemohli zúčastniť hasiči z Armády Českej republiky, ale ani príslušníci Úradu hlavného lekára OS SR, záchranári Zdravotnej záchrannej služby Bratislava či figuranti z radov študentov banskobystrickej zdravotnej školy.

Stovky cvičiacich, desiatky kusov rôznorodej hasičskej i záchranárskej techniky, krik figurantov z banskobystrickej zdravotnej školy – to všetko bolo typické pre predchádzajúce ročníky medzinárodného cvičenia vojenských hasičských jednotiek Fire Rescue. V tomto roku však zaúradoval Covid-19 a s ním súvisiace hygienické a protipandemické opatrenia.

Zosúladiť činnosť

Napriek tomu sa cvičenie Fire Rescue, aj keď v skromnejšom obsadení v priestoroch Centra výcviku Lešť, v dňoch 2. až 9. októbra uskutočnilo. „Na cvičení sa zúčastnili len príslušníci vojenských hasičských jednotiek vzdušných síl. Jeho hlavným cieľom bolo precvičiť a zosúladiť činnosť zasahujúcich

hasičských družstiev pri vykonávaní špeciálnych činností a záchranných prác počas zásahov,“ hovorí riadiaci cvičenia Fire Rescue 2020 podplukovník Róbert Senček zo zvolenského veliteľstva vzdušných síl.

V Centre výcviku Lešť si podľa neho hasičské jednotky z dopravného krídla Kuchyňa, taktického krídla Sliač, vrtuľníkového krídla Prešov, protiletadlovej raketovej brigády Nitra a brigády riadenia vzdušných operácií Zvolen okrem iného precvičili a prehľadli schopnosti veliteľov zásahov pri velení, riadení zásahov, ako aj súčinnosť zasahujúcich hasičských družstiev pri leteckých nehodách, požiaroch leteckej techniky, požiaroch budov a mimoriadnych udalostiach.

Účastníci cvičenia sa museli vyrovnávať aj s požiarom viacpodlažnej budovy. Pri tomto zásahu si precvičili záchranu osôb pomocou špeciálneho záchranného lezeckého vybavenia v obmedzenom priestore. Riešili situáciu po páde leteckej techniky do obytného priestoru, nehodu autobusu v ťažko prístupnom horskom teréne, zásah pri nehode osobného automobilu na železničnom priecestí s únikom horľavej kvapaliny či lesný požiar.

Zásah!

Ako sa vyhlasuje zásah hasičov? Kapitán Ján Leško z veliteľstva vzdušných síl vysvetľuje, že vyhlásenie zásahu pre jednotku hasičskej záchrannej služby letiska vydáva veža riadenia letovej prevádzky: „Riadiaci letovej prevádzky má k dispozícii informácie od posádky lietadla, že je lietadlo v núdzi.“

V rámci cvičenia Fire Rescue 2020 operačné stredisko zabezpečujú dvaja operátori: slobodník Mikuláš Bariak z taktického krídla Sliač a desiatnik Marek Hnát z vojenskej hasičskej jednotky dopravného krídla Kuchyňa. Celkom pokojnú atmosféru pracoviska naruší nečakané

hlásenie o nehode. Začína sa doslova boj s časom. „Tu operačné stredisko, máme nahlásenú nehodu v Centre výcviku Lešť. Podľa zistení ide o vojenský vrtuľník Mi-24 bez výzbroje. Uskutočnite výjazd,“ hovorí vzrušeným hlasom desiatnik Hnát.

Na okraj poznamenáva: „Počas cvičenia sme v riadiacom centre dvaja. Zvyčajne na letiskách túto pozíciu zastáva jeden človek. Máme tak možnosť vystriedať sa. Najmä mladší, menej skúsení kolegovia sa učia, ako v takej situácii postupovať. Aby si zvykli aj na zodpovednosť na tomto pracovisku. Lebo akú informáciu poskytnú výkonným zložkám, taký je potom aj ich výkon pri leteckej nehode,“ upozorňuje desiatnik Hnát.

Do priestoru pádu vrtuľníka medzitým prichádzajú povolané hasičské jednotky a začínajú zásah. Náčelník požiarnej ochrany taktického krídla Sliač nadporučík Patrik Tischler komentuje ich postup: „Mali sme nahlásený pád vojenského vrtuľníka bez munície. Spočiatku sme nemali bližšie informácie, koľko osôb sa nachádzalo na palube, koľko je mimo nej a v akom zdravotnom stave sú. Preto veliteľ zásahu povolal na zásah dve hasičské zásahové vozidlá. Prvé z nich hneď zaujalo pozíciu na zásah útočným prúdom pomocou hornej lafety na hasičskom vozidle. Hasilo sa použitím ťažkej peny, ktorá je priamo určená na hasenie leteckej techniky s leteckým palivom. Ďalšie jednotky v mieste zásahu vytvorili útočné vedenie pomocou penotvorných prúdnic. Po uhasení požiaru na povel veliteľa zásahu chladili vrtuľník vodou. Až potom sa mohol uskutočniť prvotný prieskum vrtuľníka a jeho okolia. Aby zistili, aké osoby a s akým stupňom poranenia sa tam nachádzajú. Nasledovala evakuácia osôb, ešte predtým im poskytli prvú predlekársku pomoc.“

Splnený detský sen

Veliteľ hasičskej jednotky taktického krídla Sliač nadrotmajster Róbert Baniar, ktorý bol veliteľom spomínaného zásahu, konštatuje, že také cvičenia im pomáhajú zosúladiť sa s ostatnými jednotkami a tiež umožňujú vycvičiť nových príslušníkov hasičských jednotiek. S týmto názorom súhlasí aj veliteľ hasičov zvolenskej brigády riadenia vzdušných operácií rotný Peter Zlámala či čatár Ivan Leško z vrtuľníkového krídla Prešov. „Zosúladienie našich postupov je veľmi dôležité, lebo pri

reálnom zásahu sa stretávame aj s našimi kolegami z iných jednotiek. Je dobré vedieť o tom, ktorá jednotka má aké spôsobilosti. Potom je spolupráca rýchla, účinná a bezproblémová,“ pripomína čatár Leško. Dodáva, že čakajú, kedy nová, moderná technika konečne dorazí aj k ich jednotke na prešovské letisko.

Rotný Mikuláš Krnčan z dopravného krídla Kuchyňa pripomína, že jednotlivé cvičenia ukázali, aké dôležité je začlenenie nových príslušníkov do hasičských jednotiek. V prípade vojaka 2. stupňa Stanislava Pálku, ktorý prišiel do jednotky pred dvoma rokmi, sa to podarilo. Vojak však priznáva, že bez pomoci starších a skúsenejších kolegov by to nebolo také jednoduché. O niečo viac skúseností má slobodník Roman Šulla. Pred tým, ako sa pred piatimi rokmi dostal k hasičskej jednotke, pôsobil rok v levičkom mechanizovanom prápore. „Stať sa hasičom bol vlastne môj detský sen. Už ako mladý som bol dobrovoľným hasičom v Dobrovoľnom hasičskom zbore v Senici. Som rád, že sa mi podarilo splniť si sen. Doma hasičom vždy rád pomôžem,“ hovorí. Kapitán Leško dopĺňa, že viacero príslušníkov hasičských jednotiek vzdušných síl začínalo v dobrovoľných hasičských zboroch a dodnes im pomáhajú s inštruktážou i odbornými radami. Aj tak dochádza k praktickému prepojeniu ozbrojených síl a zložiek domáceho krízového manažmentu.

Podplukovník Róbert Senček a kapitán Ján Leško dodávajú, že vzhľadom na súčasnú situáciu sa zamerali predovšetkým na lepšie zapracovanie, zapojenie menej skúsených príslušníkov hasičských jednotiek. Aby sa zdokonalili a zladili v spoločnej činnosti jednotlivých hasičských jednotiek v rámci domáceho krízového manažmentu. Napriek obmedzeniam pre Covid-19 cvičenie Fire Rescue 2020 svoje ciele splnilo.

Text a foto: Jozef Žiak

Turci otvorili Varoshu

Po 46 rokoch mohli obyvatelia etnicky rozdeleného Cypru vstúpiť na pláž Varosha v tureckej časti ostrova. Museli prejsť bránou stráženou tureckými Cyperčanmi a po čerstvo vyasfaltovanej ceste sa dostali na pláž, ktorá bola kedysi klenotom turistického letoviska. Rozhodnutie Turecka a Severocyperskej tureckej republiky otvoriť kilometer dlhý úsek pláže ostro odsúdila legítimna a medzinárodne uznaná vláda ostrova. Cyperský prezident Nicos Anastasiades nazval otvorenie pláže porušením medzinárodného práva a rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN. Generálny tajomník OSN António Guterres aj šéf EÚ pre zahraničnú politiku Josep Borrell vyjadrili znepokojenie. Grécki Cyperčania museli ujsť z Varoshe v roku 1974, keď v oblasti postupovala turecká armáda.

NATO opustí Afganistan spolu

Po tom, čo americký prezident Donald Trump prisľúbil, že americkí vojaci odídu z Afganistanu do Vianoc, generálny tajomník NATO Jens Stoltenberg zdôraznil, že členské štáty Aliancie sa rozhodnú spoločne, kedy opustia Afganistan: „Rozhodli sme sa ísť do Afganistanu spoločne, rozhodnutia o budúcich zmenách spravíme tiež spoločne, a keď nadíde správny čas, spoločne aj odídeme!“ Afganské militantné hnutie Taliban privítalo Trumpov sľub ako pozitívny krok na implementáciu mierovej dohody medzi USA a Talibanom. Vo februári Spojené štáty podpísali s Talibanom mierovú dohodu, podľa ktorej by mali Afganistan opustiť všetci zahraniční vojaci do 18 mesiacov.

► Stoltenberg o Karabachu

Generálny tajomník NATO Jens Stoltenberg počas návštevy Turecka vyzval na okamžité skončenie pokračujúcich bojov na území Náhorného Karabachu. Po stretnutí s tureckým ministrom zahraničných vecí Mevlütom Čavuşogluom vyjadril očakávanie, že Turecko ako kľúčový spojenec Azerbajdžanu využije svoj vplyv na upokojenie konfliktu v regióne. Konflikt podľa neho nemá vojenské riešenie.

► Kimova raketa je najväčšia

Severná Kórea predviedla 10. októbra na vojenskej prehliadke pri príležitosti osláv 75. výročia založenia vládnucej Kórejskej strany pracujúcich nové medzikontinentálne balistické rakety. Každú niesol transportér s jedenástimi nápravami. Americkí vedci odhadujú, že ide o vôbec najdlhšiu mobilnú raketu na tekuté palivo. Severná Kórea predstavila aj nový typ balistickej strely odpaľovanej z ponorky.

► Irán posilňuje v Hormuze

Íranske revolučné gardy IRGC otvorili novú námornú základňu s cieľom zdôrazniť svoju nadvládu nad strategickým Hormuzským prielivom. Islamská republika k tomu prikočila po mesiacoch napätých vzťahov so Spojenými štátmi. Základňa sa nachádza v juhoíranskej provincii Hormozgán, blízko vstupu do úzkeho Hormuzského prielivu, cez ktorý na tankeroch prechádza z Perzského zálivu pätina svetovej produkcie ropy. Oblasť bola koncom minulého roka dejiskom nevyjasnených útokov na plavidlá a zostrelení bezpilotných lietadiel.

► Fínsko zrušilo cvičenie

Fínsko pre pandémiu spôsobenú koronavírusom SARS-CoV-2 zrušilo vojenské cvičenie plánované na budúci rok. Na manévroch Arctic Lock sa malo zúčastniť 20 000 vojakov z trinástich krajín. Výbor pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku fínskeho parlamentu rozhodol, že namiesto medzinárodného vojenského cvičenia sa uskutoční národné, s účasťou 15 000 vojakov. Podobné cvičenie, ktoré sa s účasťou 25 000 vojakov malo konať tento rok vo Švédsku, bolo tiež zrušené pre pandémiu.

► Patrioty pre Rumunsko

Rumunské ozbrojené sily prijali prvú dodávku amerických rakiet zem-vzduch Patriot, ktorá je súčasťou úsilia o modernizáciu vojenského potenciálu balkánskej krajiny. Rumunský premiér Ludovic Orban uviedol, že vďaka týmto raketám je teraz krajina bezpečnejšia. Rakety Patriot od zbrojárskej firmy Raytheon, ako aj nedávne nákupy stíhačiek F-16 sú súčasťou prísľubu Rumunska, že do roku 2024 vynaloží na obranu dve percentá HDP.

► Česko nedá dve percentá

Česká ministerka financií Alena Schillerová sa s ministrom obrany Lubomírom Metnarom dohodla na zvýšení rozpočtu rezortu na rok 2021 o 12,8 miliardy českých korún na 85,4 miliardy, čo predstavuje 1,46 percenta HDP. V roku 2022 plánuje Česko na obranu minúť 1,5 percenta svojho HDP a v roku 2023 1,6 percenta. „Nepredpokladáme, že by sme v roku 2024 dosiahli dve percentá,“ povedala Schillerová. Členské krajiny NATO sa dohodli, že do roku 2024 zvýšia náklady na obranu prinajmenšom na dve percentá HDP.

Text a foto: SITA, TASR

Vitajte v novom bipolárnom svete!

Čína podľa amerického Pentagónu plánuje veľké posilnenie svojho jadrového arzenálu.

Pentagón vo svojej každoročnej správe Vojenská sila Číny pre Kongres USA uviedol, že čínska armáda sa okrem technologickej parity so Spojenými štátmi zameriava aj na spoločné operácie, aby bola schopná odradiť alebo poraziť prípadnú americkú intervenciu v prospech Taiwanu.

Americká správa

Čína plánuje v tomto desaťročí zdvojnásobiť svoj arzenál jadrových hlavíc vrátane tých, ktoré majú byť umiestnené na balistické strely schopné zasiahnuť Spojené štáty, uviedlo americké ministerstvo obrany. Aj pri takom náraste by čínske nukleárne sily boli oveľa menšie než americké. USA majú podľa odhadov 3 800 aktívnych jadrových hlavíc a ďalšie v zálohe. Na rozdiel od Spojených štátov nemá Čína nukleárne vzdušné sily, môže to však vyvážiť vyvinutím jadrovej balistickej strely vypúšťanej zo vzduchu.

Čínske ozbrojené sily sa podľa správy už vyrovnali s americkou armádou alebo ju prekonalí vo viacerých oblastiach vrátane stavby lodí, balistických a riadených striel umiestnených na zemi a systémov protivzdušnej obrany.

Výročná správa po prvý raz obsahuje verejný odhad nukleárneho arzenálu Číny, ktorý stanovuje na viac ako 200 jadrových hlavíc. Nezávislí analytici odhadujú, že Čína disponuje viac ako 300 takými zbraňami. Tento počet sa podľa očakávaní Pentagónu za desať rokov zdvojnásobí. Čína už môže odpaľovať jadrové zbrane pomocou balistických striel zo zeme aj z mora a vyvíja potenciál ich vypúšťania zo vzduchu. Správa okrem iného skúma oblasti, kde čínska armáda s dvoma miliónmi príslušníkov – najväčšie stále ozbrojené sily na svete – prekonal Spojené štáty. Napríklad pri veľkosti námorných síl, ktoré sú v súčasnosti s približne 350 loďami a ponorkami najväčšie na svete, v porovnaní s približne 293 vojenskými plavidlami USA. „Je pravdepodobné, že Peking sa bude usilovať do polovice storočia vyvinúť armádu, ktorá je rovnocenná – alebo v niektorých prípadoch lepšia – ako armáda USA alebo armáda inej veľmoci, ktorú Čína vníma ako hrozbu,“ píše sa v správe.

Čínska odpoveď

Čínske ministerstvo obrany ostro kritizovalo americkú správu o vojenských ambíciách krajiny s tvrdením, že sú to Spojené štáty, ktoré predstavujú najväčšiu hrozbu pre medzinárodný poriadok a svetový mier. Hovorca čínskeho ministerstva obrany plukovník Wu Čchien označil správu za svojvoľné skreslenie zámerov Číny a vzťahu medzi jej armádou a obyvateľmi. „Mnoho rokov dôkazov ukazuje, že sú to USA, ktoré podnecujú regionálne nepokoje, porušujú medzinárodný poriadok a ničia svetový mier,“ vyhlásil. Kroky USA v Iraku, Sýrii, Líbii a iných krajinách za posledné dve desaťročia mali za následok smrť viac ako 800 000 ľudí a vyhnanie ďalších miliónov z domovov, uviedol Wu. „Vyzývame USA, aby sa pozerali na budovanie národnej obrany a armády Číny objektívne a racionálne, prestali s nepravdivými vyhláseniami a súvisiacimi správami a podnikli konkrétne kroky na ochranu zdravého rozvoja bilaterálnych vojenských vzťahov,“ dodal hovorca.

Správa amerického Pentagónu skúma technické schopnosti a doktríny čínskej armády i konečné ciele jej posilňovania. Tvrdí, že k nim patrí aj to, aby sa táto armáda stala praktickým nástrojom čínskej štátnej politiky s aktívnou úlohou pri presadzovaní zahraničnej politiky Pekingu a cieľov pozmenenia (určitých) aspektov medzinárodného poriadku. Správa konštatuje, že budúci vývoj v tomto smere ovplyvnia

mnohé faktory. Isté je však to, že vládnuca čínska komunistická strana sa usiluje o dosiahnutie strategického konečného stavu, ktorý bude mať vážne dôsledky pre národné záujmy USA a bezpečnosť medzinárodného poriadku založeného na pravidlách.

Čína tiež vybudovala značný arzenál balistických a riadených striel a má jedny z celosvetovo najväčších jednotiek disponujúcich modernými systémami rakiet dlhého doletu typu zem-vzduch.

Tohtoročná správa Pentagónu prišla v čase, keď vzťahy medzi Pekingom a Washingtonom dosiahli najhoršiu úroveň za niekoľko desaťročí v dôsledku sporov okolo obchodu, technológií, Taiwanu, ľudských práv a Juhočínskeho mora.

Text a foto: TASR

Predĺžená prítomnosť

Keď sa 15. novembra 2019 konala rozlúčka so štvrtou rotáciou slovenského kontingentu v operácii Predsunutá prítomnosť v Lotyšsku, nikto netušil, že namiesto šiestich mesiacov tam v dôsledku Covid-19 vojakov čaká celý rok.

Netušil to ani veliteľ kontingentu major Gabriel Janovics, ktorý bol dovtedy zástupcom veliteľa práporu. Koncom septembra minulého roka, keď plnila v Lotyšsku svoje úlohy 3. rotácia pod vedením majora Ivana Petrika, takisto z nitrianskeho útvaru, organizoval pre rodinných príslušníkov jednotky stretnutie v kasárňach. Privítal ich, oboznámil s činnosťou, ktorú vojaci plnia na severe Európy pri pobreží Baltského mora. Nechýbala prehliadka fotografií zo života nasadenej jednotky. K dispozícii boli aj statické ukážky pozemnej výzbroje a techniky a súťaže pre deti. V závere deti nakreslili pozdravy pre nasadených vojakov, aby im pripomenuli, že ich doma čakajú a tešia sa na nich.

Korona kraľuje

Major Janovics vtedy nevedel, že v prípade ich 4. rotácie sa také akcie nebudú môcť v spomínanej forme uskutočniť. Zaúradoval Covid-19 a vopred pripravené podujatia s rodinnými príslušníkmi práporu dostali z hygienických a epidemiologických dôvodov stopku. Duchovný útvar kapitán Peter Dragijský, ktorý spoločne s veliacim poddôstojníkom práporu nadrotmajstrom Tomášom Demeterom a zástupcom veliteľa práporu majorom Ivanom Petrikom podobné aktivity organizovali, museli improvizovať.

Kapitán Dragijský vysvetľuje, že v rámci 3. rotácie uskutočnili niekoľko akcií pre rodiny vyslaných vojakov. Počas

nasadenia v zahraničí sú naplánované v zmysle metodiky Personálneho úradu OS SR tri stretnutia: slávnostná rozlúčka, stretnutie s rodinnými príslušníkmi počas nasadenia a privítanie. „V priebehu 3. rotácie tak prišlo okolo 80 rodinných príslušníkov. Ale pokiaľ ide o 4. rotáciu v Lotyšsku, uskutočnilo sa vlastne len stretnutie pri slávnostnej rozlúčke. Na prelome marca a apríla sme mali naplánované stretnutie v rámci Dňa otvorených dverí, no Covid-19 nám naše plány zarazil. Poslali sme e-maily na všetky kontaktné adresy, ktoré sme mali, s pozvaním, že pokiaľ niekto potrebuje v nejakej oblasti pomoc, tak radi pomôžeme. Napríklad aj pri nákupoch, zabezpečení liekov z lekární a niektorých ďalších oblastiach. Na tento účel sme v rámci útva-

ru vyčlenili potrebné sily a prostriedky,“ hovorí duchovný útvaru.

Spoločne s veliacim poddôstojníkom práporu nadrotmajstrom Tomášom Demeterom priznávajú, že v prípade 3. rotácie bolo všetko oveľa jednoduchšie. „Ludia sa stotožnili s tým, že budú pol roka preč, a preto si mnohé veci zabezpečili v rámci rodín, blízkych a známych. Zorganizovali sa pre nich tri stretnutia, preto nejaké mimoriadne požiadavky z ich strany smerom k útvaru ani neboli. Takmer všetko si rodiny vybavili vo vlastnej réžii, pomohli sme len s niektorými administratívnymi vecami. Poďakovali sa nám, že evidujú našu ponuku na pomoc a veľmi ich to potešilo, ale zvládajú to,“ dopĺňa jeho slová veliaci poddôstojník.

Rodiny aj útvar

Obaja priznávajú, že správa o predĺžení pôsobenia terajšej rotácie mnohých vráťane rodinných príslušníkov nemilo prekvapila. „Preto sme začali intenzívnejšie komunikovať s rodinami, usilovali sme sa v rámci našich možností riešiť ich problémy. Nebudeme nič zakrývať, predĺženie misie v Lotyšsku sa nepriaznivo dotklo aj nás v útvaru. Lebo sme počítali, že sa nám po polroku vrátia a útvar konečne po roku nabehne na plné počty a riešenie výcvikových úloh. Nestalo sa tak a museli sme pokračovať v plnení úloh bez celej jednej našej roty. To ovplyvnilo náš mierový život, zvýšilo zaťaženie v službách, pri výcviku,“ hovorí duchovný práporu, ktorý pred rokmi začínal ako vojenský psychológ, neskôr bol zástupcom náčelníka personálneho manažmentu, veliteľom čaty a starším dôstojníkom logistiky.

Pripomína, že po upozorneniach a žiadostiach zo strany rodín sa im nakoniec podarilo zopár vojakov dostať domov a vymeniť. Boli to najnaliehavejšie rodinné a zdravotné prípady, komplikované životné situácie. Nemohli uskutočniť ani na október naplánovaný a pripravený Deň otvorených dverí. Druhá vlna Covid-19 znemožnila aj túto aktivitu. Mimo smernice personálneho úradu v Nitre plánovali aj neformálne stretávanie rodinných príslušníkov. Napríklad výstup na Zobor, spojený aj s opekaním a hrami pre deti. „Lebo nie všetci vojaci pochádzajú z okolia a majú v ňom rodiny, blízkych. Mnohí sú z iných regiónov Slovenska, najmä z východu, a nemôžu tak flexibilne využívať pomoc svojich rodín, starých rodičov. V dnešnej epidemiologickej situácii je to ale nereálne,“ priznáva kapitán Dragijský.

Veliaci poddôstojník práporu je prakticky v dennom kontakte s poddôstojníkmi a príslušníkmi mužstva v 4. rotácii v Lotyšsku, ale aj s veliteľom rotácie majorom Janovicsom. Spoločne so zástupcom veliteľa útvaru majorom Ivanom Petříkom riešia mnohé otázky. Keď sa príslušníci rotácie vrátia, časť pôjde

na svoje pôvodné funkcie, ďalší budú ustanovení na nové. Obaja kvitujú, že napriek vážnej situácii sa podarilo niektoré personálne posuny uskutočniť. Bolo to podľa nich veľmi dobré a motivujúce rozhodnutie. Profesionálni vojaci si po návrate doplnia potrebné kurzy a školenia. Inak by tento „premárnený“ rok narobil poriadny zmätok v personálnej politike práporu. Takto sa podarilo naplniť najmä veľmi dôležité pozície veliteľov družstiev a ich zástupcov.

Dovolenky pomohli

Major Ivan Petřík si v poslednom období užil obe strany mince. Najskôr bol polrok v Lotyšsku veliteľom kontingentu a teraz je v pozícii zastupujúceho veliteľa, ktorý sa usiluje naprieť rôznym obmedzeniam pre Covid-19 aspoň čiastočne prispieť k spokojnosti príslušníkov 4. rotácie a ich rodín. Hovorí na základe vlastných skúseností, že veliteľom by určite pomohla väčšia pružnosť OS SR v poskytovaní pomoci rodinám a ich väčšie právomoci.

A ako to vidí druhá strana, teda príslušníci 4. rotácie, ktorí v Lotyšsku plnia úlohy celý kalendárny rok? „Veľmi nám pomohlo, že sa nám podarilo od júla až do začiatku októbra vystriedať príslušníkov kontingentu na dovolenkách. Rodiny sa stretli a vyriešili mnohé otázky. Ľudia sa po návrate ešte s väčšou vervou pustili do plnenia úloh. Navyše musím pripomenúť, že s veliacim poddôstojníkom práporu nadrotmajstrom Demeterom bola pripravená tzv. operatívna skupina, ktorá v prípade potreby pomohla rodinám v riešení niektorých problémov aj v rámci koronavírusu. Aj táto skutočnosť pomohla zvýšiť spokojnosť príslušníkov kontingentu v Lotyšsku a mohli sa plne sústrediť na plnenie výcvikových úloh s vedomím, že je o ich blízkych doma postarané,“ hovorí veliteľ slovenského kontingentu v Lotyšsku major Gabriel Janovics.

Text: Jozef Žiak

Foto: autor, archív útvaru

Náčelníčka oddelenia psychologických a sociologických činností Personálneho úradu OS SR nadporučíka Ivana Slyškovú pripomína, že od 1. apríla 2018 platí metodické usmernenie pre veliteľov a určené tímy pracovníkov zodpovedných za starostlivosť o rodiny profesionálnych vojakov vyslaných na plnenie úloh mimo územia SR. Vychádza z koncepcie starostlivosti o rodiny profesionálnych vojakov vyslaných na plnenie úloh mimo územia SR.

„Usmernenie zabezpečuje správny a jednotný postup veliteľa a tímu pracovníkov zodpovedných za starostlivosť o rodiny profesionálnych vojakov pred vyslaním, počas vyslania a po ukončení vyslania na plnenie úloh mimo územia SR,“ hovorí nadporučíkka Slyšková.

Podľa nej ide napríklad o stretnutia s rodinami, ako aj o telefonický, mailový či písomný kontakt. Súčasťou starostlivosti o rodiny profesionálnych vojakov môžu byť aj kultúrno-spoločenské a športové podujatia alebo aktivity pre deti. Napríklad Deň otvorených dverí útvaru, Medzinárodný deň detí, mikulášska besiedka, detské tábory, ale aj omše.

Rodinám sú zasielané listy s kontaktom na tím pre prácu s rodinou a je im ponúkaná možnosť podpory v psychologickej, právnej i duchovnej oblasti. Rodinní príslušníci dostávajú pozvánky na stretnutia a akcie organizované útvarom. Oddelenie psychologických a sociologických činností plní funkciu koordinátora plánovaných seminárov s pracovníkmi vyčlenenými na podporu rodín, prípadne vhodných vzdelávacích aktivít pre tímy a potom vypracúva analýzu realizovanej starostlivosti o rodiny vyslaných profesionálnych vojakov. Analýza je spracovaná na základe hlásení o priebehu starostlivosti o rodiny z jednotlivých vojenských útvarov.

„Oddelenie psychologických a sociologických činností raz ročne organizuje seminár pre prácu s rodinami, kde členovia tímov majú priestor na vzájomnú výmenu skúseností. Taký seminár bol pôvodne naplánovaný na november. Uvidíme, do akej miery nám to umožní pandemická situácia,“ konštatuje nadporučíčka Slyšková.

Súd v Norimbergu

V novembri 2020 uplynie 75 rokov od začiatku norimberského procesu, na základe ktorého svetové spoločenstvo potrestalo zločiny spáchané nacistickým Nemeckom.

Príncípy využité norimberským súdom ovplyvnili medzinárodné trestné právo a proces ostáva modelom pre viacero súdnych tribunálov vrátane Medzinárodného trestného súdu či Medzinárodného trestného tribunálu pre bývalú Juhosláviu.

Vôľa potrestať zločiny

Volanie po potrestaní páchatel'ov vojnových zločinov zaznievalo už po okupácii Poľska. Dôležitým medzníkom na ceste k nastoleniu spravodlivosti sa stala Moskovská deklarácia z októbra 1943, ktorú podpísali W. Churchill, F. D. Roosevelt a J. V. Stalin. Spojenci v nej vyjadrili úmysel potrestať zverstvá vykonané predstaviteľmi nacistického Nemecka počas vojny. Tento zámer sa potvrdil na konferenciách v Jalte a Postupime v roku 1945.

Právnym základom na vytvorenie Medzinárodného vojenského tribunálu v Norimbergu bola Londýnska dohoda o stíhaní a potrestaní hlavných vojnových zločincov Osi podpísaná 8. augusta 1945. V nej boli definované tri kategórie zločinov, z ktorých boli obvinení účastníci procesov: zločiny proti mieru, vojnové zločiny a zločiny proti ľudskosti. Zatiaľ čo v minulosti bola útočná vojna vnímaná ako úkon celého štátu, Londýnska dohoda umožnila považovať jednotlivcov za subjekt medzinárodného práva, zodpovedajúcich za trestné činy vykonané v mene svojej krajiny.

Legitimita norimberského procesu

Od začiatku norimberského procesu až dodnes sa objavovala kritika legitimacy vojenského tribunálu, odvolávajúca sa predovšetkým na zásadu zákazu retroaktivity práva. Keďže Londýnska dohoda bola prijatá až po skončení vojny, jej ustanovenia zdanlivo nebolo možné aplikovať na vykonané vojnové zločiny. Tento argument využívali nielen obhajcovia obvine-

ných v súdnom konaní, ale aj právní teoretici či politológovia počas i po ukončení procesov.

Tvorcovia Londýnskej dohody však kritiku považovali za irelevantnú. Medzinárodné právo bývalo i je do veľkej miery založené na zvyklostiach. Jeho platnosť sa teda neodvíja len od napísaných ustanovení, ale predovšetkým od ustálených princípov všeobecne akceptovaných medzinárodným spoločenstvom. Uchopiteľným dôkazom pre taký argument je Haagsky dohovor z roku 1907, ktorý kodifikoval pravidlá a princípy vedenia vojny. Jeho preambula hovorí, že nebolo možné postihnúť všetky možné prípady, ktoré môže priniesť prax. Zmluvné strany sa však napriek absencii písaných regulácií zaviazali nasledovať princípy práva národov vychádzajúcich zo zaužívaných zásad civilizovaných krajín, zásad ľudskosti a požiadaviek verejnej mienky. Preto nebolo možné uplatniť princíp zákazu retroaktivity práva, aj keď napísané medzinárodné právo dokonale nepredpokladalo rozsah brutality násilných činov spáchaných počas vojny.

Sporným momentom mohlo byť i obvinenie zo zločinu proti mieru. Niektorí odporcovia legitimacy norimberského procesu sa domnievali, že medzinárodné zmluvy síce považovali útočnú vojnu za ilegálnu, nie však za zločin. Tvorcovia Londýnskej dohody poukázali na veľké množstvo medzinárodných dohovorov, ktorých signatári útočnú vojnu za medzinárodný zločin považovali. Odvolávajúc sa na zaužívané zvyklosti ako zdroj medzinárodného práva, bolo možné označiť nevyprovokované narušenie mieru za trestný čin.

Z istého uhla pohľadu mohol byť proces v Norimbergu považovaný za falošný pokus o nastolenie spravodlivosti víťazov nad porazenými. Taký názor je legitímny, berúc do úvahy, že samotní Spojenci neboli zo svojich prehrávok obžalovaní. Osoby zodpovedné za útočnú vojnu Sovietskeho zväzu voči Fínsku, okupáciu východného Poľska v roku 1939 alebo zho-

denie atómovej bomby na japonské mestá neboli nikdy postavené pred tribunál tak ako nemeckí vojnoví zločinci.

Na druhej strane sa norimberský proces stal symbolicky právnym zavŕšením druhej svetovej vojny. Zatiaľ čo po ukončení konfliktu existovali názory, že evidentní páchatelia zločinov by mali byť popravení rozhodnutím bez súdu, Spojenci sa rozhodli o civilizovaný proces. Riadne súdne konanie s možnosťou obžalovaných vybrať si obhajcov, povolávať svedkov či predkladať dôkazový materiál bol aspoň symbolickým prejavom návratu vlády práva v kontraste k barbarizmu nacistického Nemecka.

Vojaci v norimberskom procese

Pred Medzinárodným vojenským tribunálom v Norimbergu v prítomnosti prokurátorov a sudcov z USA, Veľkej Británie, Francúzska a Sovietskeho zväzu boli okrem politických predstaviteľov nacistického Nemecka súdení aj viacerí velitelia ozbrojených zložiek. Išlo o hlavných veliteľov Kriegsmarine Ericha Raedera (do roku 1943) a Karla Dönitza (od roku 1943), Hermanna Göringa, veliteľa Luftwaffe, Wilhelma Keitela, hlavného veliteľa Wehrmachtu, a jeho zástupcu Alfreda Jodla, ako aj SS-obergruppenführera Ernsta Kaltenbrunnera, vedúceho Hlavného rišskeho bezpečnostného úradu. Zámerom bolo súdiť predovšetkým hlavných osnovateľov agresie a vojnových zločinov. Po skončení hlavného procesu pokračovalo v americkej okupačnej zóne bez účasti ostatných Spojencov ďalších dvanásť súdnych konaní, medzi nimi aj tri procesy s príslušníkmi ozbrojených síl: proces s Hlavným velením Wehrmachtu (OKW), proces s generálmi juhovýchodného frontu a proces s poľným maršalom Luftwaffe Erhardom Milchom.

Najčastejšou obranou obvinených bolo odvolávanie sa na nasledovanie rozkazov zvrchu, za ktorých plnenie nemôžu byť súdení. Tvorcovia Londýnskej dohody predpokladali taký spôsob obhajoby, preto do jej ôsmeho článku zahrnuli stať, ktorá vylučovala zbavenie zodpovednosti osôb za spáchanie trestných činov na základe nariadeného rozkazu. Odvolanie sa na plnenie rozkazu malo byť považované maximálne za poľahčujúcu okolnosť.

Aj vďaka tomuto princípu odsúdili väčšinu spomenutých vojenských veliteľov. Obžaloba dokázala hodnoverne preukázať samostatné konanie obvinených pri príprave a vyvolávaní

zámienok na vojnu i pri jej vedení, uvedomovanie si vlastnej zodpovednosti a nezriedka i vedomosť o porušovaní medzinárodného práva. Pri tom sa využila rozsiahla dokumentácia, ako boli zápisy z porád, direktívy podpísané obžalovanými či ich osobné denníky.

V hlavnom procese boli vynesené výnimočné tresty. Zo spomenutých veliteľov neboli odsúdení na smrť len Erich Raeder a Karl Dönitz. V nadväzujúcich konaniach sudcovia trestali miernejšie, spravidla do dvadsiatich rokov väzenia, pričom väčšina generálov bola v 50. rokoch predčasne prepustená.

Dôsledky norimberského procesu

Napriek jeho prelomovým rozhodnutiam ostal Medzinárodný vojenský tribunál iba epizódou povojnového vývoja sveta. Politické spory medzi bývalými Spojencami neumožnili vytvorenie trvalej štruktúry medzinárodného trestného práva, preto sa princípy Londýnskej dohody po viac ako polstoročí univerzálne nemohli aplikovať.

Oživené boli až v súvislosti s vojnami na území západného Balkánu zriadením Medzinárodného trestného tribunálu pre bývalú Juhosláviu. Z genocídy, zločinov proti ľudskosti, z porušenia zákonov alebo zvyklostí vojnového práva a závažných porušení Ženevských dohovorov bolo obžalovaných dovedna 161 ľudí. Ani tento tribunál sa nevyhol kritike, že nastoľuje spravodlivosť podľa vôle víťazov, zatiaľ čo iné zločiny prehliada.

Začiatkom 21. storočia bolo po prvý raz možné vytvoriť trvalú medzinárodnú štruktúru s jurisdikciou stíhať osoby za medzinárodné zločiny proti ľudskosti, genocídy, vojnové zločiny a zločin agresie. V roku 1998 bol prijatý Rímsky štatút, na základe ktorého bol zriadený Medzinárodný trestný súd so sídlom v Haagu. Od svojho vzniku sa zaoberal asi dvomi tuctami prípadov, obžalovaných bolo 44 osôb, predovšetkým účastníkov rôznych konfliktov v Afrike z radov miestnych políťkov či rebelov.

Na škodu medzinárodnej spravodlivosti je, že viaceré významné krajiny ako USA, Čína či Rusko sa nepripojili k ratifikácii Rímskeho štatútu, preto nad nimi trestný súd nemá jurisdikciu. Až budúcnosť ukáže, či bude možné nastoliť skutočne univerzálne pravidlá v oblasti medzinárodného trestného práva.

Text: Maroš Cuník
Analytický útvar MO SR

Pandémia je späť, zvládnime ju!

MUDr. Ivan Šavrda pôsobí ako hygienik v rezorte obrany už 34 rokov, do zálohy odišiel v roku 2004 v hodnosti plukovník. V súčasnej pozícii je od roku 2005.

Najmä v súvislosti s druhou vlnou Covid-19 sme ho požiadali o rozhovor.

V roku 2018 ste si v tichosti pripomenuli 60. výročie založenia Vojenského ústavu hygieny a epidemiológie. Až s príchodom koronakrízy sme si naplno uvedomili význam vašej práce.

Náš ústav vznikol 1. októbra 1958 ako 2. okruhovú hygienicko-epidemiologický oddiel (2. OHEO) na báze ústredného zdravotníckeho laboratória Vojenskej nemocnice č. 13 Bratislava. V roku 1993, po vzniku Armády SR, sa stal jediným zariadením vojenského zdravotníctva s hygienicko-protiepidemiologickým zameraním. Pod súčasným názvom Vojenský ústav hygieny a epidemiológie Bratislava pôsobí od roku 1995. Pri príležitosti 60. výročia sa uskutočnil slávnostný nástup príslušníkov ústavu s odovzdaním pamätných plakiet a medailí.

Čo je hlavnou náplňou práce ústavu?

Ústav je orgánom verejného zdravotníctva v zmysle zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného

zdravia. Jeho úlohy v rezorte obrany sú stanovené v nariadení ministra obrany č. 1/2015. Hlavnou náplňou je predchádzanie ochoreniam, posilňovanie zdravia a zlepšovanie kvality života zamestnancov rezortu a príslušníkov OS SR. Ústav vykonáva štátny zdravotný dozor v oblasti hygienického a protiepidemického zabezpečenia v zariadeniach a útvaroch ministerstva a OS SR, vydáva rozhodnutia, povolenia, záväzné stanoviská a osvedčenia o odbornej spôsobilosti, rozpracúva a realizuje celospoločenské programy na ochranu zdravia, robí laboratórnu diagnostiku vzoriek z pracovného prostredia vrátane vyšetrenia pitných vôd. Usmerňuje stratégiu očkovania profesionálnych vojakov v OS SR, vedie centrálny vakcinačný register a archíváciu sér v sérovej banke vojakov vysielaných na plnenie úloh mimo územia SR do medzinárodného krízového manažmentu a štruktúr. Realizuje tiež poradenskú činnosť v oblasti zdravého životného štýlu prostredníctvom poradne zdravia.

Ktoré z vašich rozhodnutí po príchode prvej vlny Covid-19 považujete za najdôležitejšie?

Je ich niekoľko. Predovšetkým veľmi oceňujem, že dôsledným plnením protiepidemických opatrení sa zabránilo väčšiemu rozšíreniu ochorenia Covid-19 v útvaroch OS SR a zariadeniach MO SR. Hneď od začiatku pandémie sa nám podarilo podľa aktuálne vyvíjajúcej sa epidemiologickej situácie robiť edukačnú činnosť príslušníkov rezortu prostredníctvom intranetu vrátane zverejňovania aktuálnych informácií formou informačných letákov a telefonických konzultácií. Postupne sme vydávali usmernenia k činnosti OS SR, rozhodnutia k vytvoreniu karanténnych zariadení v akciovej spoločnosti Horezza a v Centre výcviku Lešť, k reprofilizácii lôžok a k vytvoreniu mobilného odberového miesta v Ústrednej vojenskej nemocnici SNP Ružomberok – FN. Chcem veľmi oceniť nasadenie a entuziazmus kolegov z ústavu, ktorí sú vždy ochot-

ní plniť svoje odborné úlohy aj mimo pracovného času vrátane okamžitých výjazdov s cieľom epidemiologických vyšetrení v ohnisku nákazy.

Robili by ste s prihladením na získané poznatky niečo inak?

Vždy sa dá spraviť niečo inak, pretože ako sa zvykne vraviť, po vojne je každý generál, ale myslím si, že nami vydané rozhodnutia a usmernenia boli a sú správne.

Ako ste spolupracovali so stálym operačným centrom nášho rezortu?

Spoluprácu so Stálym operačným centrom OS SR a krízovým štábom MO SR hodnotím veľmi pozitívne. Išlo nám o spoločnú vec a pravidelne sme riešili problematiku prijatia účinných protiepidemických opatrení v útvaroch OS SR, ako aj v už spomenutých vyčlenených karanténnych zariadeniach rezortu či už formou videokonferencií, alebo priamou účasťou na rokovaníach.

Mohli by ste ako hygienik zhodnotiť podiel práce vojakov priamo v teréne?

Veľmi si vážim a zároveň oceňujem prácu a činnosť vojakov v zabezpečovaní asistenčných služieb v prospech policajného zboru na hraniciach, v marginalizovaných komunitách, ale aj pred zariadeniami ministerstva zdravotníctva vytvorenými na triedenie a testovanie pacientov. Zvlášť chcem vyzdvihnúť odbornú činnosť príslušníkov vojenského zdravotníctva, ktorí sa podieľali na odbere vzoriek biologického materiálu na vyšetrenie Covid-19 pre príslušníkov OS SR. V mnohých prípadoch túto činnosť vykonávali aj v prospech civilného obyvateľstva poskytovaním zdravotníckej starostlivosti. Za výrazný úspech považujem skutočnosť, že napriek počiatočným ťažkostiam – najmä nedostatok účinných osobných ochranných pracovných pomôcok a malé skúsenosti s riešením takej rozsiahlej koronavírusovej problematiky, sa nám spoločne zatiaľ podarilo nastaviť v rezorte účinné hygienicko-protiepidemické opatrenia, čím sa zabránilo väčšiemu šíreniu nákazy v OS SR a v celom rezorte.

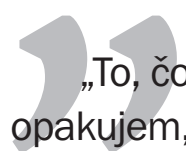
Aké postupy považujete zo svojej pozície za najdôležitejšie v súvislosti s príchádzajúcou druhou vlnou Covid-19?

Pandémia je späť, udrela ešte väčšou silou, čísla nákazy závažne rastú nielen v okolitých štátoch, ale aj v rámci Slovenska a rezortu. Situácia je vážna, spolu s náčelníkmi regionálnych stredísk – regionálnymi hygienikmi v Bratislave, Ružomberku a Košiciach, denne pripravujeme a vydávame opatrenia aj na regionálnej úrovni – podľa aktuálnej epidemiologickej situácie v jednotlivých okresoch, kde sú dislokované naše útvary

a zariadenia. Predovšetkým sledujeme, teda trasujeme kontakty, vydávame rozhodnutia na izoláciu pozitívnych prípadov v domácom prostredí. Vychádzame zo skúseností a prijatých opatrení z prvej vlny koronakrízy a aktuálnych opatrení Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky – hlavného hygienika SR. Každodenná práca je vyčerpávajúca, personálne sme poddimenzovaní a začíname byť všetci veľmi unavení.

Kedy a ako sa to celé podľa vás skončí?

To je veľmi ťažká otázka. Keby som bol Sibyla, tak by som vám odpovedal. Dosiahnuté čísla pozitívnych a, bohužiaľ, aj mŕtvych z prvej vlny časť z nás uspokojili v predstave, že to s pandémiou nie je až také zlé. Mnohí z nás sa nechali uniesť atmosférou nastupujúceho leta a náladou v spoločnosti, stratili sme zábrany, začali sme neuvážene cestovať, organizovať hromadné akcie – a pandémia je späť. Udrela ešte väčšou silou. Kedy sa to teda skončí? Buď keď sa to tu dostatočne premorí a získame väčšiu imunitu, alebo sa včas vynájde a začne aplikovať účinná očkovacia látka.

„To, čo neustále opakujem, je dodržiavať zásadu R-O-R, teda rúško – odstup – ruky.“

Čo dovtedy odporúčate každému z nás?

To, čo neustále opakujem, je dodržiavať zásadu R-O-R, teda rúško – odstup – ruky. Rúško nosíme kvôli našim blízkym, starým rodičom, kamarátom, známym a spolupracovníkom. Tu už vôbec nejde o „politiku“, ale o vážnu vec. Musíme si uvedomiť, že ich nenosením ohrozujeme svoje zdravie a životy, aj keď ich nosenie je pre mnohých veľmi nepohodlné. Vo vnútorných priestoroch sa pohybujte len s prekrytými hornými dýchacími cestami (rúško, šál, šatka). Vyhybajte sa blízkeho kontaktu s ľuďmi, ktorí javia príznaky akútneho respiračného ochorenia, často si umývajte ruky mydlom a vodou, respektíve dezinfekčným prostriedkom na báze alkoholu. Pravidelne a nárazovo vetrajte miestnosti prirodzeným spôsobom, oknami. Minimalizujte na nevyhnutnú mieru zhromažďovanie osôb v interiéri aj exteriéri, zväzť cestovanie. Dodržiujte zásady osobnej a kolektívnej hygieny, správajte sa zodpovedne!

Patrí medzi vaše odporúčania aj očkovanie proti chripke?

Určite áno. Chcem vyzvať a zároveň poprosiť všetkých vojakov a zamestnan-

cov rezortu, ak im to ich zdravotný stav dovoľí, aby zvážili, najmä teraz v predepidemickom období chripky, v mesiaci november, možnosť zaočkovať sa proti sezónnej chripke. Vakcínu vám na základe požiadania predpíše a aplikuje váš ošetrojúci lekár. Očkovanie je najúčinnnejšou ochranou, je bezplatné, hradia ho všetky zdravotné poisťovne.

Život v ozbrojených silách a v celom rezorte sa však nezastavil, naopak, boli poverené obrovskou úlohou pri vedení operácie Spoločná zodpovednosť, takže aké ďalšie ťažiskové úlohy riešite?

Máte pravdu, život ide ďalej a nezastavil sa, naopak, návratom pandémie sa výrazne zrýchlil. Na základe zhoršujúcej sa epidemiologickej situácie súvisiacej s výskytom Covid-19, výrazným nárastom počtu pozitívnych prípadov nielen u civilného obyvateľstva, ale aj u príslušníkov ozbrojených síl riešime úlohy vyplývajúce z pandemického plánu pre rezort obrany. Vstúpili sme do tretej fázy, na území SR je vyhlásený núdzový stav, dochádza k ďalšiemu výraznému až astronomickému nárastu počtu zistených infikovaných osôb. Hrozí naplnenie lôžkového fondu infekčných kliník a oddelení, preto prebieha jeho reprofilizácia. Bohužiaľ, začína sa úbytok zdravotníckeho personálu z dôvodu infikovania chorými, hrozí kolaps zdravotníckeho systému. Vírus sa šíri v komunitách, vznikajú ohniská nákazy v mnohých okresoch Slovenska. Tento stav nám nedáva čas na zdĺhavé analýzy a veľké odborné diskusie. Musíme komunitný prenos za každú cenu spomaliť a zabrániť kolapsu zdravotníctva. V rezorte prijímame a realizujeme protiepidemické opatrenia, urýchlene reprofilizujeme lôžkový fond a otvárame covid pavilón v ÚVN SNP Ružomberok – FN. Vzhľadom na nárast infikovaných sme obnovili činnosť karanténneho zariadenia pre potreby profesionálnych vojakov v Centre výcviku Lešť. Na základe uznesenia vlády SR sa podieľame na najväčšej operácii OS SR v histórii Slovenska Spoločná zodpovednosť. Cieľom je vykonať plošné testovanie obyvateľstva SR, získať neoceniteľné dáta, ako i predstavu o tom, ako ďalej postupovať v boji s neviditeľným nepriateľom. Keďže sa rozprávame po pilotnej fáze testovania na Orave a v okrese Bardejov, som veľmi rád, že tento prológ sa vydaril mimoriadne dobre. Držme si palce pri jeho pokračovaní. Nadväzne prijatými opatreniami chceme zabezpečiť čo najrýchlejší návrat k pomerom pred pandémiou – a opäť vykonávať svoje povolanie v pokojnej a bezpečnej spoločnosti. I keď situácia nie je jednoduchá, som presvedčený, že spoločným úsilím a disciplínou to zvládneme!

Zhovárал sa: Pavol Vitko

Foto: Jakub Neubauer

TÉMA

Aktívne zálohy:

Štyri roky hľadania

S určitým oneskorením oproti minulému roku, ktoré zapríčinil Covid-19, sa predsa len v septembri a októbri rozbehla príprava aktívnych záloh v útvaroch OS SR.

V seredskom ženijnom prápore, kde pred štyrmi rokmi s celým projektom začínali. V rožňavskom prápore RCHBO sa pridali pred troma rokmi a v trebišovskom mechanizovanom prápore po

minuloročnej premiére písali druhý diel prípravy záložníkov. Okrem toho sa do tejto prípravy už po druhý raz zapojili aj vojenskej policajti a príslušníci žilinského 5. pluku špeciálneho určenia.

Zastavenie prvé: **Vododrom**

Najväčšiu tradíciu i počet pripravovaných aktívnych záloh majú už tradične v seredskom ženijnom prápore. Pred štyrmi rokmi sa celá príprava odohrávala v priestoroch posádkového cvičiska, ďalšie tri roky vrátane tohto v Centre výcviku Lešť. A keďže zálohy sú pripravované najmä pre pontónovú rotu, tak aj hlavným miestom prípravy v Lešti je priestor vodného cvičiska – vododromu.

Od 14. septembra sa dva týždne pripravovalo 43 príslušníkov aktívnych záloh. Zástupca veliteľa ženijného práporu major Rastislav Dubovecký pripomína, že po príchode do seredských kasární všetci absolvovali testy na Covid-19, nasledovala zdravotná prehliadka, vystrojenie a čakanie na výsledky testov. Po ich negatívnom výsledku sa ďalší deň presunuli do Centra výcviku Lešť.

Cieľom výcviku bolo podľa majora Duboveckého zdokonaľiť ich v pracovných návykoch v pozíciách, na ktoré sú určení. Ide o odbornosti pre pontónovú rotu. „S ich prístupom k výcviku som veľmi spokojný. Všetci ukázali snahu uspieť čo najlepšie. Aktívne zálohy cvičíme už štyri roky. Niektorí zo záložníkov boli na výcviku každý rok, ďalší sa pridali neskôr a máme tu aj nováčikov. Ale som rád, lebo vytvorili dobrý kolektív, skúsenejší pomáhajú nováčikom, sú zohraní,“ vysvetľuje major Rastislav Dubovecký.

Odborný výcvik prebiehal najmä v priestore vodného cvičiska. Ešte predtým zvládli teoretickú prípravu, nasledovala strelecká príprava a strelby zo samopalu a pištole, základy taktiky, topografie, RCHBO, maskovanie a napokon praktická príprava s technikou pontónovej rot. V tomto roku boli na výcviku po prvý raz prítomní aj študenti 5. ročníka Akadémie ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika Liptovský Mikuláš pod vedením kapitána Jaroslava Kompana, asistenta katedry vojenskej taktiky a operačného umenia. Podľa neho i študentov to bola výborná príležitosť deväť mesiacov pred príchodom k vojenským útvarom na prvú dôstojnícku pozíciu lepšie sa oboznámiť s reálnym výcvikom pontónovej rot. Potvrdil to aj kadet vojak 1. stupňa Štefan Kriviansky.

Rotní David Černý a Juraj Vančík robia už štyri roky inštruktorov pri výcviku aktívnych záloh. Zhodne konštatujú, že z roka na rok sa kvalita pripravenosti záložníkov zvyšuje. V tomto roku medzi najlepších patrili slobodník v zálohe Ľuboš Ilenčík a desiatnik v zálohe Michal Sláma. Obaja patria medzi starých „harcovníkov“ prípravy aktívnych záloh. „Radi sme sa znova stretli. Postupne prichádzajú do nášho kolektívu i noví vojaci. Usilujeme sa im pomôcť, aby čím skôr zapadli do jednotky. Výcvik ženistu pontónovej jednotky je po fyzickej stránke náročný. Každému dá

České zálohy sú skutočne aktívne

Vojaci aktívnych záloh (AZ) môžu v súčasnosti rátať s motivačným príspevkom 600 eur ročne za predpokladu, že absolvujú aspoň 75 percent času cvičenia. Rovnako im v zmysle zákona patrí podľa dĺžky cvičenia aj pomerná časť hodnotného platu. Okrem toho bude rezort obrany nahrádzať zamestnávateľom mzdové náklady za čas neprítomnosti zamestnancov v práci, náhradu príjmov z podnikania samostatne zárobkovo činných osôb na cvičení, ako aj zdravotné a sociálne odvody za čas cvičenia. Ukazuje sa, že tieto podmienky nie sú dostatočne motivujúce na vstup do aktívnych záloh a budú sa musieť zmeniť. Názorne o tom hovorí aj slabý záujem o taký výcvik v roku 2021. Pritom potreby a záujem ozbrojených síl je niekoľkonásobne väčší ako reálne počty precvičených záložníkov.

Ako to robia naši západní a severní susedia? V Českej republike majú v aktívnych zálohách 3 308 záložníkov. O službu v aktívnych zálohách je tam stále veľký záujem. V súčasnosti pod vplyvom pandémie Covid-19 v septembri a októbri pre-

šli v Armáde ČR na dištančnú formu prípravy a cvičenia zrušili. Náčelník Generálneho štábu Armády ČR generál Aleš Opatá vyhlásil, že touto formou prípravy zhruba tisícok záložníkov zdokonalia v teórii, na ktorú pri bežnom poľnom výcviku nie je dostatok času. Česká armáda s touto formou prípravy ráta aj v budúcnosti.

Armáda ČR plánuje v roku 2025 mať vo svojich radoch 5 873 vycvičených aktívnych záložníkov. Zhruba polovica z nich bude v štrnástich peších rotách pri krajských vojenských veliteľstvách a druhá polovica v útvaroch AČR. Postupne by jednotka AZ mala vzniknúť prakticky v každom vojenskom útvaru. Legislatíva platná od 1. 7. 2016 umožňuje operačné nasadenie vojakov AZ až na sedem mesiacov za rok, mimo ČR len s výslovným súhlasom vojaka v AZ.

zabrať práca so železom,“ priznáva desiatnik v zálohe Michal Sláma.

Spokojní sú aj novíci kolektívu: vojaci v zálohe Emil Sopóci zo Starej Turej a Jozef Sekáč z Borského Mikuláša. Obaja vojenčinu prežili v pohraničnej strážii. „Zaujal ma spot v televízii, a preto som sa rozhodol, že si vyskúšam ten klasický vojenský život. Neľutujem svoje rozhodnutie. Skúsenejší nás dobre

prijali. Všetko nám spoločne s inštruktormi vysvetlili, pomohli pri plnení praktických úloh. Mne osobne dosť dalo zabrať kotvenie pontónu a jeho naloženie na vozidlo. Musel som dávať pozor, aby som presne naviedol auto k pontónu,“ priznáva vojak v zálohe Jozef Sekáč. Záverečné praktické cvičenie na vododrome poriadne preverilo pripravenosť všetkých záložníkov na plnenie úloh v rámci pontónovej rot.

Zastavenie druhé: **Zemianske Kostol'any**

Ku Gemersko-malohontskému práporu radiačnej, chemickej a biologickej ochrany (RCHBO) v Rožňave nastúpilo 21. septembra na dvojtyždňovú prípravu šestnásť príslušníkov aktívnych záloh. V útvaru sa výcvik aktívnych záloh uskutočňuje už po tretí raz. Prvý týždeň ich čakala v priestoroch Centra výcviku Lešt vševojsková príprava. „V jej priebehu v rámci streleckej prípravy striedali nielen zo samopalu, ale aj z pištole. Precvičili si taktiku, topografiu a ďalšie druhy prípravy. Druhý týždeň sa záložníci oboznamujú vo Výcvikovom a testovacom centre RCHBO v Zemianskych Kostol'anoch s odbornou tematikou,“ približuje riadiaca výcviku kapitánka Lucia Machajdíkova.

Medzi záložníkmi sú bývalí profesionálni vojaci, absolventi dobrovoľnej vojenskej prípravy i základnej vojenskej služby. Niektorí túto prípravu absolvujú už po tretí raz, ďalší po prvý raz. Napríklad aj vojak v zálohe Mário Švolík či vojačka v zálohe Jana Barusová. Tá sa na výcviku stretla aj so svojím manželom Marekom. „Myslela som, že to bude horšie, ale je to fajn. Som spokojná, že som sem prišla. Manžel síce spočiatku trochu hundral, že ideme spolu k jednému útvaru, ale už je pokojný. Možno, že sa o nejaký čas zídeme pri výcviku aj so starším synom, uvidíme...“ hovorí poštová doručovateľka z Partizánskeho.

„Počul som upútavku v rozhlasu a v televízii. Prišiel som, aby som aspoň na chvíľu opustil ten stereotyp z práce, skúsil niečo zaujímavé. Neľutujem tento krok,“ hovorí manažér kvality IT spoločnosti Mário Švolík. Základnú vojenskú službu absolvoval pred rokmi v útvaru čestnej stráže. RCHBO si podľa vlastných slov vybral aj preto, lebo je to v čase Covid-19 aktuálna odbornosť. Inštruktor desiatnik Zoltán Szegedi mal na starosti pomoc a inštruktáž pri obliekaní do ochranných odevov a masky, skúšanie a kontrolu tesnosti masiek v komore. „Keď niekto nemá správne utesnenú masku, tak hneď vyskočí z rukáva komory a začne prskať. Stalo sa to zopárkrát, najmä novým záložníkom. Potom si už dali záležať, bolo to pre nich ponaučenie,“ poznamenáva inštruktor.

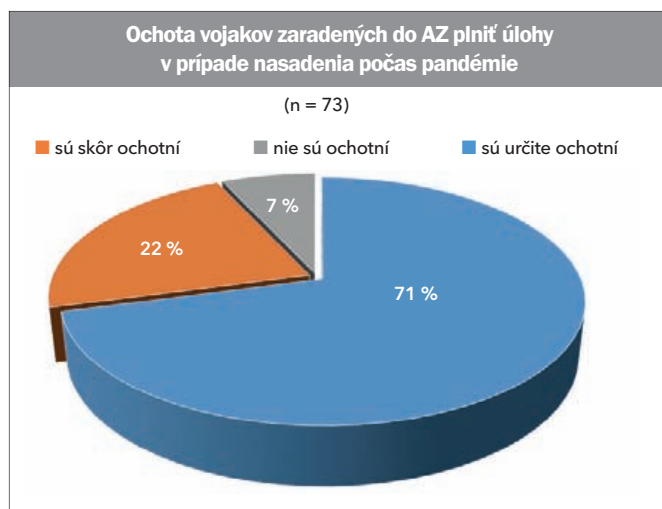
Bývalý dlhoročný veliteľ práporu RCHBO podplukovník Oliver Toderiška, ktorý dnes pôsobí v Strategickom centre krízového manažmentu Generálneho štábu OS SR, stál pri zrode aktívnych záloh u chemikov. „Keď sme dostali ponuku, či sa chceme zapojiť do projektu aktívnych záloh, tak sme to privítali. Prvý raz prišlo štrnásť záložníkov. Boli v Lešti. Usilovali sme sa vždy skombinovať zaujímavý výcvik vo vševojskovej podobe i v odbornej v Zemianskych Kostol'anoch. Zakomponovať do prípravy aj ich poznatky a pripomienky, ktoré nám vždy na konci výcviku tlmochli. Postupne sme do vševojskovej prípravy začlenili aj chemické prvky. Minulý rok sme už na cvičisku absolvovali s nimi aj suché nácviky s náhradnými látkami. V tomto roku takisto pracujeme s náhradnými látkami, na budúci rok sa chceme v ich príprave posunúť ešte ďalej.“ Podľa neho sú im získané poznatky dobré aj do civilného života. Zručnosti môžu v súčasnosti počas pandémie ochorenia Covid-19 využiť napríklad aj pri dezinfekcii výťahu a ďalších plôch vo svojom bydlisku.

Záložníci sa v Zemianskych Kostol'anoch okrem iného učili o detektoroch a signalizátoroch toxických chemických látok, o princípe ich činnosti a samotnom použití. Všetko v podmienkach simulovaných v priestoroch cvičiska blízkejších sa reálnemu odbornému zásahu. Pri výcviku boli použité náhradné toxické chemické látky, ktoré reagujú v prístroji rovnako ako

V Poľsku sú v tejto oblasti ešte ďalej a ročne precvičia až desiatky tisíc záložníkov rôznych odborností, ktorí sú súčasťou najvýznamnejších vojenských cvičení poľskej armády. Česi aj Poliaci sa pri systéme tvorby a prípravy záložníkov opierajú o dobre fungujúcu sieť krajských vojenských veliteľstiev (správ). Tie zabezpečujú úzke prepojenie ozbrojených síl s jednotlivými regiónmi a záložníkmi, ktorí v nich žijú. Na Slovensku však taký článok neexistuje, „úspešne“ sme ho pred časom zrušili. Pracovníci oddelenia sociálnych analýz odboru sociálnej politiky sekcie ľudských zdrojov Ministerstva obrany SR usku-točnili v závere výcviku aktívnych záloh ženijného práporu, práporu RCHBO a trebišovského mechanizovaného práporu technikou písomného dotazníka a riadeného rozhovoru prieskum medzi záložníkmi.

Záložníci o sebe

Z celkového počtu 73 záložníkov bolo šestnásť profesionálnych vojakov v zálohe (21 percent), 39 vojakov povinnej

vojenskej služby v zálohe (53 percent) a sedemnást absolventov dobrovoľnej vojenskej prípravy (23 percent). Ako sa

reálne. Hlavný dôraz sa kládol na bezpečnosť, na osvojenie správnych návykov pri nasadzovaní prostriedkov individuálnej ochrany, ochrannej masky OM-99 a filtračného ochranného odevu Saratoga.

Kapitánka Lucia Machajdíkova spoločne s veliteľkou čaty výcviku aktívnych záloh poručičkou Katarínou Kravecovou konštatujú, že v priebehu výcviku najlepšie výsledky spomedzi záložníkov dosiahli rotmajster v zálohe Pavol Sedlák, rotní v zálohe Ján Ticháň, Rastislav Staňa a vojačka v zálohe Jana Barusová. Príslušníci aktívnych záloh podľa nich vytvorili dobrý kolektív. Podľa názoru záložníkov sa o rok vraj zasa radi spolu stretnú už na štvrtom ročníku prípravy aktívnych záloh RCHBO.

Zastavenie tretie: **Cvičisko Ozorovce**

Pred rokom na jar sa prví príslušníci aktívnych záloh trebišovského mechanizovaného práporu pripravovali v priestoroch Centra výcviku Lešť. V tomto roku nakoniec nastúpilo 28. septembra na dvojtyždňovú prípravu do Trebišova pätnásť záložníkov, z toho päť žien.

Namiesto prípravy v Lešti absolvovali svoj výcvik v priestoroch posádkového cvičiska Veľké Ozorovce v podhorí Slanských vrchov. Prípravu záložníkov viedol zástupca druhej mechanizovanej rotý nadporučík Marián Bačo. „Niektorí majú za sebou základnú vojenskú službu, iní boli určitý čas profesionálni vojaci, ďalší absolvovali dobrovoľnú vojenskú prípravu. Napriek tejto rôznorodosti vytvorili dobrý kolektív. Som príjemne prekvapený z ich aktívneho prístupu k výcviku. Jeden z nich je pripravovaný na pozíciu veliteľa rotý, ďalší prevažne na pozície vodiča, strelca operátora, guľometníka, strelca, teda prakticky celej osádky BVP-1,“ hovorí riadiaci výcviku.

Záložníci absolvovali v priebehu dvoch týždňov výcvik základných bojových zručností zavŕšený preskúšaním v podobe testov i praktického preskúšania, ale aj výcvik v etape družstvo s bo-

jovou technikou. Nechýbali ani streľby z ručných zbraní. Podplukovník v zálohe Stanislav Štefanko bol už pri minuloročnom výcviku v Lešti. Keďže je predurčený za veliteľa rotý, usiluje sa čo najlepšie stmeliť celý rôznorodý kolektív. „Navzájom si pomáhame. Starší a skúsenejší mladým záložníkom,“ hovorí bývalý dlhoročný aktívny príslušník policajného zboru, ktorý základnú vojenskú službu pred rokmi absolvoval v útvere čestnej stráže. Privítal by ešte viac praktického výcviku v rámci prípravy, možno aj časovo dlhšiu prípravu či jej zvýšenú periodicitu. Napríklad dva razy do roka, ale aj zvýšené množstvo cvičného streliva, ktorého bolo okrem strelcov guľometov pre ostatných nedostatok. Pritom by to pomohlo ešte viac zvýšiť efektivitu a atraktivnosť výcviku. Pochvaľuje si prístup k výcviku a nasadenie vojačky v zálohe Miroslavy Vargovej. Študentka piateho ročníka učiteľstva na prešovskej univerzite zažila pred rokom dobrovoľnú vojenskú prípravu. „Tak ma motivovala, že tento rok som sa rozhodla pre výcvik aktívnych záloh. Starší kolegovia a inštruktori nám vo všetkom poradili. Nielen čo robiť, ale aj nerobiť a neopakovať niektoré chyby,“ priznáva Miroslava.

Podľa riadiaceho výcviku nadporučíka Bača medzi najlepších patrili kapitán v zálohe Miloslav Sihelník, ktorý pred tromi rokmi skončil v ozbrojených silách a má bohaté skúsenosti z prípravy mechanizovaných jednotiek i s rotou bojovej podpory, podplukovník v zálohe Stanislav Štefanko a vojačka v zálohe Miroslavy Vargovej.

Na prípravu aktívnych záloh bol zvedavý aj zástupca veliteľa prešovskej mechanizovanej brigády plukovník Ondrej Vaško. Vyjadril spokojnosť s ich rozhodnutím a nasadením. „V našej brigáde pripravujeme aktívne zálohy zatiaľ len v trebišovskom mechanizovanom prápore. Dúfam, že v budúcnosti, po upravení a zlepšení podmienok na povolávanie aktívnych záloh, sa pridajú aj ďalšie útvary brigády.“

naplnili ich očakávania? Až 71 z nich uvádza, že sa po skončení výcviku cítia pripravení na plnenie úloh v prípade nasadenia. Zaujímavé je, že 71 percent AZ vyjadrilo ochotu plniť úlohy v prípade nasadenia počas pandémie Covid-19.

Vojaci pozitívne hodnotili odbornosť veliteľského a inštruktorského zboru pri výcviku a ich prístup k nim, ale aj kolektív účastníkov AZ. Okrem Veľkých Ozoroviec väčšinou pozitívne hodnotili aj ubytovanie a stravu. Naopak, najmenšiu spokojnosť vyjadrovali v súvislosti so zastaranou vojenskou technikou a zbraňami, s ktorými cvičili. Mnohí by uvítali, keby sa výcvik AZ konal častejšie (napríklad dva až tri razy do roka), keby boli príslušníci AZ za výborné výsledky postupne povyšovaní do vyšších vojenských hodností po absolvovaní viacerých výcvikov, čo by bolo podľa nich motivujúce. Ale aj uprednostnenie AZ pri výbere do štátnej služby, aby vysokoškolsky vzdelaní príslušníci boli menovaní do dôstojníckych hodností. Požadovali zvýšiť financie, daňové úľavy za absolvovanie AZ. Celkovo však prípravu hodnotia pozitívne.

Anketa

V uplynulých týždňoch prebiehal výcvik aktívnych záloh v seredskom ženijnom prápore, prápore RCHBO v Rožňave i trebišovskom mechanizovanom prápore. Spýtali sme sa ich, či s ním boli spokojní.

Slobodník v zálohe Ľuboš Ilenčík (ženijný prápor Sered):

„Pre aktívne zálohy som sa pred časom rozhodol na autosalóne v Nitre, kde bol stánok regrutačného strediska. Na vojenčine som bol v protiletadlovom útvere v Nitre ako vodič prepravníka rakiet. Teraz som na cvičení v Lešti už tretí rok. Som v pozícii starší ženista. Je tu dobrá partia, preto sa sem rád vraciam, teším sa na kolegov, ktorí chodia každý rok. Na splnenie úloh treba aj trochu fyzickej sily. Preto sú aj ranné rozcvičky. Neprekážajú mi, skôr naopak, aspoň sa človek hýbe.“

Verím v pozitívny prístup

Začiatkom septembra prevzal velenie pozemných síl brigádny generál Ivan Pach. Rodák z Giraltovciev s úsmevom poznamenáva, že v Trenčíne sa vlastne ocitol už po tretí raz.

Priznáva, že náborári z vtedajšej okresnej vojenskej správy ho zaujali natoľko, že sa rozhodol pre štúdium na vojenskej strednej škole. Pravda, naskôr chcel ísť do Prešova na Vojenskú strednú odbornú školu leteckú.

Stal sa z neho tankista

Pre nedostatok miesta mu odporučili inú a napokon jeho kroky smerovali do Vojenského gymnázia SNP v Banskej Bystrici. Vo štvrtom ročníku boli vo vojenskej škole vo Vyškove a práve tam ho oslovilo tankové vojsko, ťažká technika. Preto to po maturite vyhrala Vysoká vojenská škola pozemného vojska vo Vyškove. „Práve v roku môjho nástupu sa fakulta rozdelila na fakultu motostreleckého a tankového vojska. Tak som išiel na tankový smer a po skončení školy do tankového pluku v Podbořanoch. Do útvaru nás nastúpilo šesť mladých poručíkov. Našou výhodou bolo, že vtedy sa tankový pluk Podbořany prezbrojil na tanky T-55 AM2 Kladivo. A v pluku okrem nás prakticky nikto nemal o tejto technike potrebné vedomosti. Bola to pre nás veľká výhoda nielen smerom k vojakom základnej služby, ale aj ostatným vojakom z povolania a nadriadeným,“ priznáva generál Pach.

Hovorí, že jednou z jeho priorít je vojenský personál, s dôrazom na mladých začínajúcich dôstojníkov – poručíkov a mladých poddôstojníkov. „Keď porovnávam, za akých podmienok som ja nastupoval ako mladý poručík do útvaru a za akých oni dnes, tak mi vychádza, že vtedajší vojenský školský systém nás veľmi dobre teoreticky pripravil na výkon našej funkcie, aby sme vedeli veliť, riadiť,

pripravovať zamestnania. Dokonale sme poznali techniku. Praktické skúsenosti sme nemali veľké, ale napriek tomu bol náš príchod do útvaru jednoduchší, ako dnes zažívajú mladí poručíci,“ konštatuje veliteľ pozemných síl.

Veliteľ musí veliteľ

Ťažšie to majú podľa neho aj preto, že sú mladší ako väčšina ich podriadených profesionálnych vojakov. Nedisponujú takmer žiadnymi praktickými skúsenosťami. To sa potom odráža v ich veliteľskej, odbornej i metodologickej činnosti na začiatku kariéry. „Aj preto som pri rozhovore s nimi a veliacimi poddôstojníkmi zdôraznil, že veliaci poddôstojníci nie sú veliteľia. Sú na to, aby podporovali svojho veliteľa, ale len on je ten, kto velí, riadi výcvik, prípravu vojakov, celú jednotku. Aby funkciu mladí veliteľia mohli robiť kvalitne, musia sa na ňu plnohodnotne po všetkých stránkach pripraviť. To je úloha pre pozemné sily, aby mladí dôstojníci mali tieto vedomosti a postupne získavali zručnosť. Nemám nič proti tomu, keď svoje skúsenosti a zručnosti, ktoré veliaci poddôstojníci majú, odovzdávajú v prospech jednotky, ale v jednotke musí byť jasné, kto je veliteľ a kto je veliaci poddôstojník. Ten má podporovať svojho veliteľa. Mladí dôstojníci si musia sami vybudovať postavenie, nikto iný to za nich neurobí,“ pripomína brigádny generál Pach.

Po návrate na Slovensko nastúpil ako veliteľ veliteľskej roty 14. mechanizovanej divízie v Prešove. Hovorí, že to boli veľmi zaujímavé dva roky. Okrem iného aj preto, že jednou z hlavných úloh roty bol výcvik záloh. „Vtedy v 90. rokoch sme ho robili dva až tri razy do roka. Prišlo sto, ale aj dvesto záložníkov. Bolo to dosť náročné, lebo v tom čase som mal okolo

25 rokov a záložníci minimálne o desať viac. Ale vždy prišli ľudia, ktorí vedeli, prečo nastúpili na výcvik, a usilovali sa plniť úlohy. Okrem toho príprava záložníkov vytvárala aj potrebnú

„Najväčšie bohatstvo našich ozbrojených síl predstavuje personál, nie bojová technika či zbrane.“

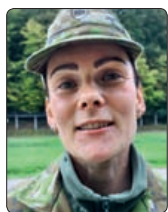

Desiatník v zálohe Michal Sláma

(ženijný prápor Sered):

„Na vojenčine som bol v Seredi v péeške, teda poddôstojníckej škole, a potom v Nitre ako ženista míner. Teraz ako záložník som sa upísal pontónovej rote. O aktívnych zálohách som sa dozvedel z rozhlasového vysielania.

Oslovilo ma to a som tu už tretíkrát. A verím, že to nie je posledný raz. Už sme sa s kamarátmi počas výcviku dohovárali, ako sa o rok znova stretneme. Stačí nám pol dňa výcviku, aby sa človek dostal do správnej prevádzkovej teploty.“

Vojačka v zálohe Jana Barusová

(prápor RCHBO Rožňava):

„Minulý rok som úspešne absolvovala dobrovoľnú vojenskú prípravu. Veľmi ma oslovila, a preto som sa rozhodla, že pôjdem aj do aktívnych záloh. Tak som tu, manžel je tu už po tretí raz. Som útlejšej postavy, a preto sa

mi zdalo, že práve tí chemici budú pre mňa najvhodnejší. Nezmyslíla som sa. Chémia ma aj v škole bavila. Prvý pocit pri styku s náhradnými chemickými látkami bol dosť čudný, no rýchlo prešiel. Inštruktori mali pravdu: keď všetko urobíme, ako máme, netreba sa báť. Rada prídem aj o rok.“

Slobodník v zálohe Marek Barus

(prápor RCHBO Rožňava):

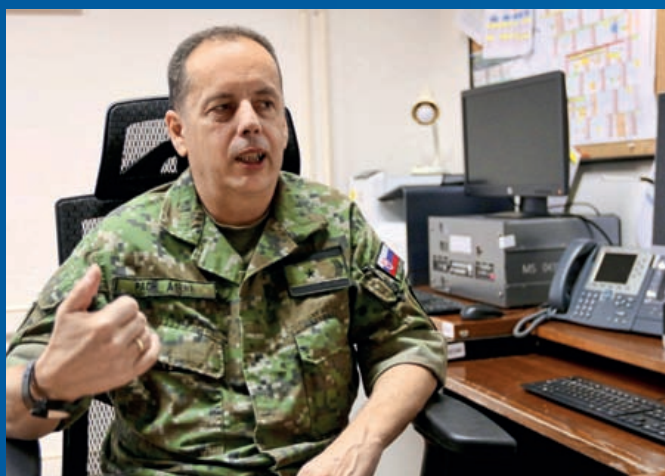
„Na vojenčine som bol v útvare rádioelektronického boja v Štúrove. Chemická odbornosť ma oslovila, som tu už po tretí raz a neľutujem. Výcvik je v pohode, podľa mňa by mohol byť aj dlhší ako tie dva týždne alebo dva razy do roka, napríklad na jar a na jeseň. V tom sme sa zhodli aj s mnohými ďalšími záložníkmi. V tomto roku sme prišli spoločne s manželkou. Napríklad pri streľbách z ručných zbraní bola veľmi dobrá. Mal som čo robiť, aby ma nepredstihla.“

väzbu medzi armádou a spoločnosťou. Dnes je táto väzba len cez profesionálnych vojakov, civilných zamestnancov, aktívne zálohy, dobrovoľnú vojenskú prípravu a podobné aktivity. Aj pre tento moment je príprava záloh taká dôležitá.“

Dôležitosť aktívnych záloh

Aktívne zálohy sú podľa názoru generála Pacha jednou z podporných aktivít, ktoré majú za úlohu zvýšiť akcieszopnosť ozbrojených síl v krízových situáciách. Vtedy, keď potrebujú doplniť špecialistov. Je to najúčinnjší spôsob, ako doplniť jednotky ľuďmi, ktorí sú už do určitej miery pripravení. Hovorí, že aktívne zálohy dnes ešte nehrajú kľúčovú úlohu, ale postupom času ju budú hrať. Keď sa zvýšia ich počty a zintenzívni ich príprava. Budú takmer rovnocenným prvkom jednotky, ktorá plní úlohy. „Zatiaľ sme stále na začiatku takého procesu. Aby sa zväčšil záujem o aktívne zálohy v očiach verejnosti, zrejme bude potrebné lepšie nastaviť podmienky, parametre ich prijímania, prípravy. Pri kreovaní požiadaviek na aktívne zálohy je dôležité ujasniť si, čo tým chceme získať a v čom nám pomôžu.“

Generál Pach v ďalšom priebehu svojej vojenskej kariéry získal potrebné skúsenosti zo štábnej práce na veliteľstve divízie v Prešove, na veliteľstve pozemných síl v Trenčíne i na generálnom štábe v Bratislave. K tomu pridružil zahraničné skúsenosti z kurzov a vojenských škôl v Holandsku a USA, pôsobenie v aliančných štruktúrach v poľskom Bydgoszczy vo výcvikovom centre a v holandskom Brunssume v spoločnom operačnom veliteľstve NATO.

Jeho životnou filozofiou je viera v ľudí. Hovorí, že práve taký prístup sa mu zatiaľ v jeho profesionálnej kariére vyplatil. „Ľudia musia vedieť, čo sa od nich chce a najmä prečo. Ak vedia, prečo sa niektoré veci robia, sú s nimi stotožnení, tak ich plnia oveľa ľahšie a majú k nim pozitívnejší prístup. Naopak, keď človek nevie, prečo to robí, je aj efekt jeho úsilia o poznanie menší... Najväčšie bohatstvo našich ozbrojených síl predstavuje personál, nie bojová technika či zbrane. Preto je výborné, keď napríklad tank naštartuje skúsený vodič, jeho presun riadi skúsený veliteľ a skúsený strelec z neho vystrelí a zasiahne cieľ.“

Využit' ľudský potenciál

Prízvukuje, že u neho majú všetci ľudia dôveru, kým ju nesklamú. Na tom treba budovať, dávať ľuďom príležitosti. Treba využiť ich potenciál, dôverovať im. Vtedy sa odvíjajú výsledkami svojej práce. „Vždy sa mi to vyplatilo vrátane prvého pôsobiska, keď som bol v Podbořanoch veliteľom tankovej rot. Mali sme náročného veliteľa práporu a môj kolega, čo prišiel so mnou, sa správal rovnako. Ja mám iný štýl, založený na dôvere k ľuďom, nekričím, premyslím si veci. Po roku sa začalo ukazovať, že moja jednotka dosahuje vo výcviku lepšie výsledky. Veliteľ práporu sa vtedy veľmi čudoval, lebo jemu bol bližší štýl môjho kolegu. A táto skúsenosť ma sprevádza celú kariéru. Verím v pozitívny prístup, keď ľudia chápu a postupne sa stotožnia s tým, čo a prečo to robia,“ prezrádza veliteľ pozemných síl brigády generál Ivan Pach svoju životnú filozofiu.

Tému pripravil: Jozef Žiak

Foto: autor, Ivan Kelement, kpt. Peter Poldruhák

Vojáčka v zálohe Miroslava Vargová

(mechanizovaný prápor Trebišov):

„Pred rokom som bola na dobrovoľnej vojenskej príprave. Keďže ešte študujem posledný ročník vysokej školy, učiteľstvo na prešovskej univerzite, tak som nemohla hneď vstúpiť do ozbrojených síl. Preto som tu, je to vhodný spôsob na zdokonalenie a osvieženie poznatkov z DVP. Mali sme tu k dispozícii aj bojovú techniku, zastreli sme si. Som cvičená na pozíciu strelec. Neľutujem tento krok. Po skončení vysokej školy chcem vstúpiť do OS SR a stať sa profesionálnou vojačkou.“

Podplukovník v zálohe Stanislav Štefanko

(mechanizovaný prápor Trebišov):

„Som cvičený na pozíciu veliteľa rot. Bol som už pred rokom pri premiérovom výcviku aktívnych záloh práporu v Lešti. Som rád, že som sa znova mohol pri výcviku stretnúť s kamarátmi. Osviežil som si vedomosti, naučil

sa niečomu novému, čo sa v ozbrojených silách za tých tridsať rokov zmenilo. Postrehol som aj nové metódy výcviku, lebo aj tie sa už ukazujú, čo som rád. K lepšiemu sa zmenili aj výstrojné súčiastky, celá uniforma. Aj keď technika a zbrane sú stále tie isté. Hádám s výnimkou Land Roverov a niektorých ďalších typov techniky. Na tých istých BVP som sa vozil vtedy aj teraz.“

Jednoduchý a odolný Skyhawk

Vo väčšine prípadov platilo, že sovietske zbrane boli jednoduché a účelné a tie západné mali komplikovanejšiu konštrukciu. Douglas A-4 Skyhawk je výnimkou, ktorá potvrdzuje pravidlo.

Lahké útočné lietadlo bolo jednoduchosť sama. Malé rozmery a nízka hmotnosť mu vyniesli príznačnú prezývku – Scooter. Na začiatku bola požiadavka amerického námorníctva na prúdový stroj, ktorý by nahradil staršie vrtulové útočné lietadlá Douglas Skyraider. Zareagoval na ňu aj konštruktér firmy Douglas Ed Heinemann. Ten sa vizionársky rozhodol pre dizajn, ktorý by čo najviac minimalizoval hmotnosť, rozmery a mal čo najjednoduchšiu konštrukciu. Výsledkom bolo lietadlo výnimočne prakticky vo všetkých ohľadoch. Kým väčšinu projektov sužuje prekročenie plánovanej ceny, Heinemannov výtvor stál v sériovej podobe 860 000 dolárov, čo je o dosť menej ako hranica milión dolárov, ktorú si námorníctvo stanovilo. Treba poznamenať, že milión dolárov z päťdesiatych rokov sa po zohľadnení inflácie rovná dnešným 10 miliónom dolárov. I tak však bolo lietadlo veľmi lacné.

Krása jednoduchosti

Prototyp absolvoval prvý let 22. júna 1954 a do služby sa dostal o dva roky neskôr, v októbri 1956. Pôvodné označenie stroja bolo A4D, až po zmene systému označovania v roku 1962 sa zaviedlo A-4. Lietadlo malo pomerne konvenčný dizajn s jednoduchými chvostovými plochami, kabínou pilota vpredu, motorom vzadu a nasávacími otvormi na bokoch trupu. Trojkolesový podvozok bol pomerne vysoký. Krídlo v dolnoplášnom usporiadaní malo tvar delty, čo umožnilo udržať rozmery stroja veľmi kompaktné. Rozpätie bolo také malé, že nebolo potrebné sklápanie krídel. Lie-

tadlo sa zmestilo do hangárov lietadlových lodí aj bez toho a vynechanie mechanizmu sklápania krídel znamenalo úsporu hmotnosti. Nosník krídla bol z jedného neprerušovaného kusa, vďaka čomu bola konštrukcia zasa o niečo

jednoduchšia a ľahšia. Aj nohy hlavného podvozka sa zaťahovali do malých gondol pod krídlami. Do krídla sa ukryli len kolesá. Vďaka tomu nemusel byť nosník prerušený ani podvozkovými šachtami. Pri oprave motora sa oddelila a odsunula celá zadná časť trupu. K motoru tak neviedli žiadne servisné otvory a neboli potrebné pánky ich krytov. Aj také drobnosti viedli k ďalšej úspore hmotnosti. Prázdné lietadlo malo menej ako 4,5 tony, čo je na prúdové bojové lietadlo veľmi nízka hodnota. Maximálna vzletová hmotnosť bola jedenásť ton a Skyhawk uniesol 3,9 tony bômb a rakiet. Na porovnanie, rovnaký náklad bômb nosili počas druhej svetovej vojny legendárne ťažké bombardéry B-17 Flying Fortress.

Pristáť na nádržiach

Hlavnú výzbroj tvorili dva kanóny kalibru 20 mm v koreňoch krídel. Každý

mal zásobu 100 nábojov. Pri niektorých neskorších verziách sa zásoba munície zvýšila na 200 kusov pre každý kanón. Prvé verzie mali tri závesníky – jeden pod centroplánom a po jednom pod každým krídlom. Počet závesníkov sa neskôr zvýšil na päť, keď pod každým krídlom boli dva. Bežnú výzbroj tvorili neriadené rakety Zuni kalibru 127 mm v blokoch po štyri a bomby rôznych typov. Skyhawky používali skupinové závesníky, na ktoré bolo možné zavesiť až po šesť bômb. Neskôr pribudli aj navádzané zbrane. Kým prvé Skyhawky mali elegantné tvary, postupne sa na nich objavil veľký nevzhľadný hrb na trupe. Ten si vyžiadalo zavádzanie novej, pokročilejšej elektroniky.

Pre Skyhawky boli typické dve veľké prídavné nádrže pod krídlami. Neshlúžili len na zvýšenie doletu. V prípade výpadku hydrauliky a nemožnosti vysunúť podvozok na ne mohol stroj pristáť „na brucho“. Nádrže zabránili väčšiemu poškodeniu trupu a oprava lietadla po takom pristáti zvyčajne trvala menej ako hodinu. Spolu so schopnosťou operovať z núdzových predsunutých letísk

s krátkymi dráhami sú to ďalšie vlastnosti, ktoré vyžadovala skôr sovietska strana.

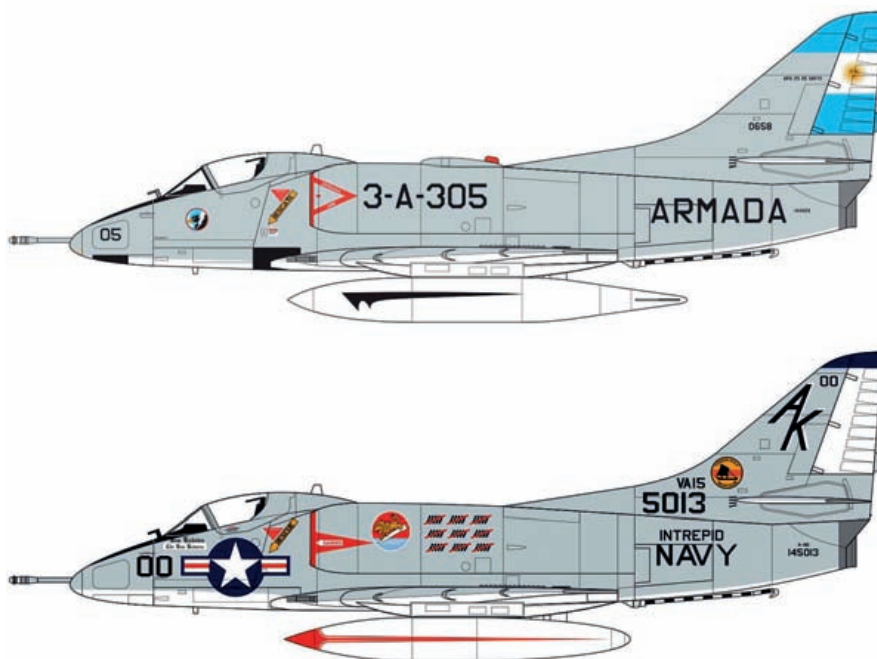
Nebo nad Vietnamom

Jednoduchý a odolný Skyhawk vydržal v službe desiatky rokov. Vyrábala sa od roku 1954 až do roku 1979. Vzniklo ich spolu 2 960 a okrem USA ich používalo ďalších deväť štátov. Štyri krajiny ich použili aj v ostrom boji. Americké námorníctvo a námorná pechota ich nasadili vo vojne vo Vietname. Podnikli jedny z prvých amerických náletov v tomto konflikte a uvádza sa, že „mariňácky“ Skyhawk zhodil aj poslednú americkú bombu na Vietnam. Prvý stroj tohto typu tam bol stratený 5. augusta 1964. Jeho pilot, Everett Alvarez z lietadlovej lode USS Constellation padol do zajatia a prepustili ho až vo februári 1973. Posledný Skyhawk bol vo Vietname stratený 26. septembra 1972, jeho pilot James Walsh z námornej pechoty tiež padol do zajatia. V ňom pobudol výrazne kratšie ako Alvarez, prepustili ho totiž rovnako vo februári 1973.

Spolu bolo vo Vietname stratených 362 Skyhawkov. V tom sú zarátané aj lietadlá zničené pri nehodách. Najnebezpečnejším protivníkom boli protiletadlové kanóny, vyskytli sa aj prípady, keď boli Skyhawky zasiahnuté guľometmi či pechotnými zbraňami. Protiletadlové rakety zostrelili 32 strojov, jeden bol stratený 25. apríla 1967 vo vzdušnom boji so stíhačkou MiG-17. Na revanš si 1. mája 1967 pilot Theodore R. Swartz z lietadlovej lode USS Bon Homme Richard pripísal zostrel MiG-17. Zasiahol ho neriadenou raketou Zuni. Bolo to jediné vzdušné víťazstvo Skyhawku v amerických farbách.

Izraelský Orol

V službách Izraela si však Skyhawk pripísal niekoľko ďalších zostreliev. Židovský štát bol najväčším zahraničným používateľom tohto typu. Bolo to úplne prvé americké lietadlo, ktoré Izrael kúpil po tom, čo mu po roztržke prestalo dodávať svoje zbrane Francúzsko. Skyhawk stál len štvrtinu z toho, čo stíhačka Phantom II, a uniesol viac bômb. Preto ich Izrael kúpil 217 a neskôr ďalších 46 na nahradenie strát. V izraelskom letectve ich nazývali Ayit, čo v hebrejčine zna-

A-4 Skyhawk

Dĺžka: 12,2 m
Rozpätie: 8,4 m
Hmotnosť: 4 470 kg
Max. vzletová hmotnosť: 11 100 kg
Max. rýchlosť: 1 083 km/h
Výzbroj: 2 × kanón 20 mm (alebo 2 × 30 mm),
3 900 kg bômb alebo rakiet

mená Orol. Osobitne podľa izraelských požiadaviek vyvinuli verziu A-4H. Tá sa líšila najmä kanónmi kalibru 30 mm, ktoré si neskôr vyžiadali aj iní zákazníci. Mala tiež predĺženú výtokovú dýzu, čo zvyšovalo pasívnu ochranu proti tepelne navádzaným raketám.

V máji 1970 zostrelil izraelský Skyhawk dve stíhačky MiG-17 nad Libanonom. Jednu zasiahol neriadenou raketou a druhú kanónom. V 80. rokoch si pripísal na konto ďalší sýrsky MiG-17. Na druhej strane Izrael priznáva stratu piatich lietadiel vo vzdušných bojoch a jedno zničené raketou zem-vzduch. Nároky egyptských a sýrskych protivníkov sú približne trojnásobné.

Izrael bol veľkým používateľom aj dvojmiestnych verzií a tie používal na výcvik až do roku 2015. Posledná bojová misia Skyhawku sa odohrala v roku 2012, keď zhadzovali letáky nad pásmom Gazy.

Bojovník proti lodiam

Skyhawky boli vďaka svojim rozmerom schopné operovať aj zo starších a menších lietadlových lodí, na ktoré sa už novšie a ťažšie lietadlá nemestili. Na tento účel ich nakúpili Argentína, Brazília či Austrália. S raketami Sidewinder mohli dokonca slúžiť aj ako ľahké stíhačky. Argentína ich od roku 1965 kúpila takmer 130, ale pre neskoršie embargo zo strany USA a chýbajúce náhradné dielce ich vo vojne o Falklandy nasadila iba 48. Boli vyzbrojené len nenavádza-

nými bombami a nemali žiadne elektronické prostriedky na vlastnú ochranu. Aj napriek tomu si však počínali veľmi úspešne. Argentínske Skyhawky potopili britský torpédoborec Coventry, fregatu Antelope a výsadkovú loď Sir Galahad. Poškodili fregaty Argonaut, Broadsword a výsadkovú loď Sir Tristram. Počas šesť týždňov trvajúcej vojny bolo stratených 22 argentínskych Skyhawkov. Osem zostrelili britské Harriery, desať zničili rakety zem-vzduch, jeden zostrelila vlastná protivzdušná obrana a tri havarovali.

Posledným štátom, ktorý ich nasadil bojovo, bol Kuvajt. Ten kúpil v 70. rokoch 36 kusov. V čase irackej invázie v roku 1990 bolo v službe ešte 29 z nich. Do Saudskej Arábie sa podarilo uniknúť 24 kuvajtským Skyhawkom, ktoré sa zapojili do vojny s Irakom. Do jej konca vo februári 1991 absolvovali 1 361 bojových letov. Jeden kuvajtský Skyhawk bol pri tom zostrelený raketou zem-vzduch a jeho pilot padol do zajatia.

Dodnes slúži už len niekoľko kusov na výcvik v Brazílii a Argentíne. Na výcvik dlho slúžili aj v USA. Pre podobné rozmery a letové vlastnosti, ako mal MiG-17, slúžili aj v známom programe Top Gun na nácvik čo najrealistickejšieho vzdušného boja. Hoci ich americké ozbrojené sily už vyradili, na účely výcviku ich v USA naďalej prevádzkuje niekoľko súkromných spoločností.

Text: Miroslav Barič

Húfnica zostrelila dron

Americké letectvo začalo vyvíjať nový riadiaci a komunikačný systém ABMS (Advanced Battle Management System) ako náhradu lietadla na velenie a riadenie E-8 Joint STARS. Postupne sa však z neho stal väčší projekt. Má prepojiť senzory a zbraňové systémy všetkých zložiek ozbrojených síl – teda letectva, pozemného vojska, námorníctva, námornej pechoty, pobrežnej stráže i vesmírnych síl. Má tiež pracovať aj s údajmi od

spojencov USA. Systém dokáže v reálnom čase spracovať a spojiť všetky predstaviteľné systémy a vytvoriť z nich veľmi presný obraz situácie. O tom, aké sú schopnosti ABMS, svedčí aj nedávne cvičenie. Vďaka rýchlemu zdieľaniu informácií dokázala bežná kanónová húfnica M109 Paladin zasiahnuť a zostreliť prúdový dron. Na ďalší vývoj ABMS chce americké letectvo v najbližších piatich rokoch minúť 3,3 miliardy dolárov.

Nové radary pre britské Typhoony

Britské letectvo (RAF) chce vybaviť najmladšie zo svojich strojov Eurofighter Typhoon pokročilými radarom typu AESA (Active Electronically Scanned Array). Radar ECRS Mk.2 má mať aj schopnosť elektronického útoku a výkonnej rušičky nepriateľských systémov. Podľa výrobcu Leonardo UK ide v kategórii stíhačiek o radar s najväčšími schopnosťami na svete. RAF uzavrelo dohodu za 317 miliónov libier, v rámci ktorej dostane nespresnené množstvo radarov na testovacie účely. Letové testy sa majú začať v roku 2022. V prípade ich úspešného zakončenia by mali stíhačky s novými radarom vstúpiť do služby v roku 2025. Spočiatku sa s nimi ráta pre 40 lietadiel najmladšieho výrobného bloku 3. Je však možné, že ich neskôr nainštalujú aj do starších stíhačiek bloku 2.

Abramsy dostali izraelský systém ochrany

Vpolovici tohto roka začali americké jednotky v Európe dostávať tanky M1 Abrams vybavené izraelským systémom aktívnej ochrany Trophy. Izraelský výrobca začal dodávať 261 setov Trophy pre Abramsy koncom roka 2019. Budú nimi vybavené všetky tanky M1 v štyroch bojových brigádach. Niekoľko obrnencov so systémom Trophy zostane aj na výcvik a testovanie.

Systém Trophy sa používa od roku 2009 a prešiel viacerými skúškami ohňom. Pri testoch aj v skutočnom boji bolo na vozidlá s týmto systémom vystrelené viac ako 4 000 ráz. Doposiaľ však nebol zranený žiadny člen posádky vozidla vybaveného systémom Trophy. Američania ho testovali v roku 2018 a vyžiadali si isté úpravy. Hmotnosť tanku Abrams po jeho namontovaní narástla o tonu.

Nové F-15 pre americké letectvo

V júli americké letectvo objednalo prvé modernizované stroje F-15EX ako náhradu za staré F-15C a E, ktoré čoskoro dosiahnu hranicu životnosti. Prvá objednávka je na osem strojov za 1,2 miliardy dolárov. Letectvo chce postupne nakúpiť až 400 kusov F-15EX. Celková cena programu by nemala presiahnuť 23 miliárd dolárov. Jedno lietadlo tak bude stáť 88 miliónov.

Stroje vychádzajú z verzie F-15QA, ktorú v roku 2017 objednal Katar. Americké letectvo sa pre ne rozhodlo preto, aby udržalo početný stav stíhacieho letectva. Výroba F-22 bola totiž predčasne ukončená, program F-35 sa dostal do časového sklzu a flotila F-15C nezadržiateľne starne. Očakáva sa, že na konci tohto desaťročia už F-15EX nebude schopný účinne sa presadzovať proti modernej protivzdušnej obrane. Stále však môže slúžiť pri obrane vlastného územia, pri operáciách proti slabšej obrane a pri vypúšťaní striel zem-vzduch s dlhším doletom.

..... Text: Miroslav Barič

Malé člny s veľkou výzbrojou

Filipínske námorníctvo v júli zaradilo do služby fregatu BRP Jose Rizal, prvú z dvoch juhokórejských lodí, ktoré objednalo v roku 2016. Jedna stojí 169 miliónov dolárov a ide o vôbec prvé fregaty, ktoré postavili pre Filipíny priamo na ich objednávku. Štát, ktorý tvorí 7 600 ostrovov, však potrebuje posilniť námorníctvo ako soľ.

BRP Jose Rizal má dĺžku 107,5 m a výtlak 2 600 ton. Výzbroj tvorí kanón kalibru 76 mm schopný vystreliť 85 rán za minútu na vzdialenosť 20 km. Dopĺňa ho kanón kalibru 30 mm. Raketovú výzbroj tvoria štyri protilodné strely s dosahom 160 km a dve odpaľovacie zariadenia protiletadlových striel Mistral. Dopĺňajú ich štyri protiponorkové torpéda kalibru 320 mm. Loď môže niesť aj systém Phalanx pre blízku protiraketovú obranu a osem vertikálnych odpaľovacích zariadení protiletadlových striel. Tie však zatiaľ nie sú namontované. Posádku tvorí 65 námorníkov. Maximálna rýchlosť je 48 km/h a dosah je 8 300 km.

Francúzske húfnice pre Česko

Armáda Českej republiky kúpi 52 samohybných húfnic Caesar 8×8. Ide o francúzsku zbraň, ktorá má byť umiestnená na českom kolesovom podvozku Tatra. Českej výroby má byť aj pancierová kabína pre päťčlennú posádku. České ministerstvo obrany má na nákup k dispozícii 6 miliárd korún, čo je v prepočte 226 miliónov eur. O cene mali ešte prebiehať rokovania s francúzskym výrobcom Nexter Systems. Rovnako bola predmetom rokovaní aj opcia na ďalších dvanásť húfnic, ktoré by tvorili zálohu pre prípad strát. Súčasťou prvotného nákupu má byť okrem 52 húfnic aj počítačová dodávka munície, dva simulátory a výcvik obsluhy. Dodávky majú prebehnúť v rokoch 2022 až 2026.

Húfnica Caesar je kalibru 155 mm a francúzska armáda ich používa na podvozku 6×6, hoci do roku 2030 chce získať aj 32 kusov na podvozku Tatra 8×8. Verziu na podvozku Tatra objednalo v roku 2017 Dánsko v počte 19 kusov, dodávky majú prebiehať tento rok. Caesar je bezvežová húfnica, to znamená, že obsluha nie je pri streľbe chránená. Služí teda predovšetkým na úlohy všeobecnej palebnej podpory.

75 rokov v službe

Plukovník Dalibor Vaľa slúži v Ružomberku, podplukovníčka Monika Vaľová v Bratislave, bývajú v Trenčianskych Tepliciach a vo vojenskej uniforme už odkrútili spolu 75 rokov.

Snívala som o mužovi, ktorý nefajčí, nepije a nie je vojak. To tretie očakávanie sa mi nesplnilo. Našťastie,“ usmeje sa podplukovníčka Vaľová, náčelníčka oddelenia personálnej podpory Generálneho štábu OS SR. „Po dvojhodinovom svadobnom obede s dvanástimi hosťami, keď o našom sobáší takmer nikto nevedel, som si dal ešte večer pred svadobnou nocou v mliečnom bare v Topoľčanoch vajíkový šalát a zapil to kakaom. Vzápätí som následkom nejakej alergickej reakcie celkom stratil chuť, takže manželka sa smiala, či som sa nezľakol spoločného života,“ zavtipkuje si aj plukovník Vaľa, hlavný veterinárny lekár OS SR a celoživotný abstinents s tým, že niekedy môže byť zrejme nebezpečné aj nealko. Dodáva však, že na spoločný život s tou krásnou dlhovoulasou rotmajsterkou, ktorú si v roku 1990 vyhládol na nádvorí topoľčianskych kasární, určite chuť nestratil. Ťahajú to spolu už tridsiaty rok.

Šanca pre vytrvalca

„Pre vojenské povolanie som sa rozhodla preto, lebo som sa chcela čím skôr osamostatniť za vcelku slušný plat a v tom čase sa črtal aj služobný byt. S tou predstavou som bola ochotná slúžiť kdekoľvek v Česko-Slovensku,“ spomenie podplukovníčka Vaľová. Napokon po maturite na strednej ekonomickej škole a absolvovaní odbornej vojenskej školy v Novom Meste nad Váhom v odbore spisová a archívna služba začala slúžiť na veliteľstve 13. tankovej divízie v Topoľčanoch v šírovej službe ochrany utajovaných skutočností. Cesta plukovníka Vaľu do vojenskej uniformy taká jednoznačná nebola: „Po absolvovaní Vysokej školy veterinárskej v Košiciach som bol na ročnej základnej vojenskej službe veliteľom družstva psovodov. Vtedajšia armáda ma oslovila, či podpíšem vojenčinu – a ja som ako správny základák povedal, že potrebujem trojdňový opušťák na rozmyslenie. No hneď som vedel, že poviem nie, lebo mi ponúkali miesto v Čechách.“ Už bol v civile, keď mu ponúkli opäť pozíciu vojenského veterinára v Česku, takže prikývol až na tretí pokus. V novembri 1989, keď sa stal náčelníkom veterinárskej služby 13. tankovej divízie v Topoľčanoch. Keď sa ho pýtame, ako prvý raz oslovil svoju budúcu manželku, odpovedá: „Niesol som dve platá svojich obľúbených vajíčok a oslovil

som ju, či by mi na slobodárni urobila praženicu.“

„Bola som zvyknutá na to, že ma mladí vojaci okukovali alebo chceli nadviazať kontakt. Aj po tomto kurióznom návrhu na prvé rande som si len v duchu povedala – na to, chlapče, zabudni. No potom mi na nejakej služobnej ceste ponúkal mandarínky. Pred Vianocami prišiel zasa s dezertom. Až vtedy mi došlo, že má zrejme vážny záujem, že sa nevzdáva, takže takému vytrvalcovi treba dať šancu.“

Bude vojna?

Samozrejme, zaujíma nás, ako sa dá udržať manželský vzťah aj v náročnom vo-

jenskom prostredí. „To, že mám manžela vojaka, sa napokon ukázalo ako veľká výhoda, pretože jedine ten pochopí, prečo je jeho partner niekedy od rána do večera v práci, a rozumie, prečo má vojenské povolanie tak veľmi rád,“ konštatuje pplk. Vaľová. „Zároveň je to o vzájomnej úcte, o rešpekte a ústretovosti k druhému v dobrom aj v zlom, tak ako sa sľubuje, keď sa dvaja berú. No a, samozrejme, nesmie chýbať veľa lásky, lebo to je základ, bez nej to nejde.“

Jej manžel pokračuje: „Nemám všeobecný recept, ale myslím si, že základom je tolerancia a v našom prípade aj to, že vieme, čo obsahuje práca toho druhého.

Generál Daniel Zmeko povyšuje Dalibora Vaľu na plukovníka

Nemusíme si vysvetľovať, ak máme úlohy aj počas víkendov, ak ideme na cvičenie alebo služobne do zahraničia. No a keďže moja žena je workoholička a ja tiež žijem prácou naplno, naše debaty v rodine sa veľmi často točia okolo služobných záležitostí. Nie raz sme sa o nich aj pohádali a nasledovala tichá domácnosť. No už zopár rokov nás zvyknú zahriať deti, aby sme nebojovali aspoň doma...”

Zložité to bolo najmä v deväťdesiatych rokoch, keď ešte pri vojenských útvaroch existovali takzvané pomocné roľnícke hospodárstva: „Na Slovensku bolo vtedy azda tridsať fariem, kde vojaci chovali ošipané, kone, kozy aj ovce. Bolo to síce to pravé veterinárstvo, ale denne som cestoval krížom-krážom po celej republike a ročne najazdil státisíce kilometrov. Domov som sa vracal o šiestej alebo o desiatej večer, niekedy na druhý a inokedy na tretí deň.“

Situáciu mali o to zložitejšiu, že pplk. Vaľová začala v roku 1997 študovať na Vojenskej akadémii v Liptovskom Mikuláši andragogiku. „Bolo to v mimoriadne náročnom období, keď sa rušili jedny veliteľstvá a budovali nové, začala študovať popri malom synovi a v priebehu štúdií otehotnela s ďalším. Porodila v poriadku a zároveň úspešne doštudovala v riadnom termíne,“ s hrdosťou opisuje plk. Vaľa, pričom zároveň poďakuje za pomoc najmä svojej už nebohej svokre. „Pomaly celý život sme obaja niečo študovali. Manžel si najskôr robil atestácie, potom jazykové kurzy, nasledovalo MPH – a kontinuálne študuje celý život. Ja som sa po skončení vysokej školy tiež venovala jazykom, a aj to, že sme boli stále mimo domu, bolo vzájomné. No vychádzali sme si v ústrety – raz potiahol rodinu jeden a neskôr druhý,“ oceňuje pplk. Vaľová. Pripomína pritom, že zrejme neexistuje manželstvo, ktoré by neprešlo krízami. Nevyhli sa ani im, hoci s vojensktvom nemali nič spoločné. No zároveň to mali pre vojenskú službu neraz viac ako zložité: „Uhádnate, ako sa v škôlke pozná

vojenské dieťa?“ pýta sa nás pplk. Vaľová. „Prvé ho do škôlky privedú a posledné odchádza,“ odpovie, pričom však zdôrazní, že napriek neustálemu vojenskému po-

Podplukovníčka Monika Vaľová

klusu sa usilovali obom synom venovať čo najviac lásky a pozornosti – a oni ich vojenské povolanie vnímali ako súčasť ich života. Na jednu epizódu si však spomína viac ako na inú: „V ten deň sme mali nejaký poplach a ja, hoci som doma nikdy nechodila v maskáčoch, som v mas-

„Snívala som o mužovi, ktorý nefajčí, nepije a nie je vojak. To tretie sa mi nesplnilo. Našťastie.“

pplk. Monika Vaľová

náčelníčka oddelenia personálnej podpory
Generálneho štábu Ozbrojených síl SR

kovacej uniforme aj v kanadách dobehla doslova na poslednú chvíľu po syna. Muselo to byť až príliš akčné, pretože keď sa na mňa pozrel, položil mi otázku, ktorá ma až zamrazila: „Mamka, bude vojna?“ spýtal sa vystrašene – a ja som si ho len prítúlila a povedala mu, že sa ničoho nemusí báť, že to som len musela ostať trochu dlhšie v práci.“

Veterinár a personalistka

Keď v Topoľčanoch v roku 2002 rušili veliteľstvo domobrany, veterinárovi Daliborovi Vaľovi ponúkli miesto v Leviciach a personalistke Monike Vaľovej v Nitre. „Situácia začala byť vážna, takže keď mi zatelefonovali, či by sme spoločne zoberali miesta na veliteľstve pozemných síl v Trenčíne, nebolo o čom rozmýšľať,“ spomenie pplk. Vaľová. Najskôr sa presťahovali k rodičom a neskôr si kúpili byt v Trenčianskych Tepliciach. V Trenčíne pplk. Vaľová slúžila až do roku 2018 s polročnou prestávkou v rokoch 2010 – 2011, keď bola personalistkou sloven-

ského kontingentu v misii UNFICYP na Cypre. Od roku 2018 je na generálnom štábe. Plk. Vaľa slúžil na veliteľstve pozemných síl v Trenčíne trinásť rokov,

potom ho prevelili na trenčianske veliteľstvo síl výcviku a podpory, dva roky bol v Úrade logistického zabezpečenia, zásobovacej základni v Martine a už štvrtý rok slúži v Úrade hlavného lekára v Ružomberku. „Áno, sme si teraz oveľa vzácnejší, lebo nie vždy sa nám podarí byť spolu aspoň raz za týždeň,“ priznáva pplk. Vaľová. Pritom tie spoločné víkendy bývajú aj tak spolovice pracovné. „Manželka mi veľmi pomáha v personálnej oblasti. A keďže mojou záľubou je tiež legislatíva a rád študujem zákony, ja ju zase zvyknem upozorniť na zložitosť niektorých paragrafov, pri ktorých by si mala dávať ako personalistka pozor.“

Spoločný tón

Verejnosť si spája veterinárnych lekárov najmä s liečbou zvierat, čo sú v ozbrojených silách aktuálne služobné psy a dravé vtáky pomáhajúce na letiskách. Zriedkavejšie vie, že do spektra ich úloh patrí aj dozor pri skladovaní a manipulácii s potravinami, podieľajú sa na laboratórnej diagnostike ochorení prenosných zo zvierat na ľudí a vo všeobecnosti majú široké spektrum povinností práve pri ochrane zvierat a ľudí pred prenosnými ochoreniami. „Nechcem to porovnávať s nejakými bojovými stratami, ale súčasnosť nás jasne poučila, že aj malé neviditeľné organizmy dokážu napáchať obrovské zdravotné a ekonomické škody,“ zdôrazňuje MVDr. Vaľa, ktorý si aktuálne kladie za jeden z cieľov omladenie 16-členného kolektívu vojenských veterinárnych lekárov, z ktorých majú siedmi nad päťdesiatkou a priebežne odchádzajú do zálohy. Má tiež veľa ďalších plánov. Napokon – aj náčelník Generálneho štábu OS SR generál Daniel Zmeko sa 5. augusta pri jeho povyšovaní vyjadril, že plukovníci už iba nevelia, to by bolo primálo, lebo už sú koncepční hráči. No a keď sa podplukovnícky Vaľovej na záver pýtame, čo jej vojenská služba dala a čo vzala, obzrie sa dozadu a odpovedá: „Dala mi rozhľad, veľa som sa naučila, viem si zorganizovať čas, viem manažovať úlohy, dala mi seba-dôveru a aj dobrého muža. No a to, s čím sa bolo treba popasovať, som už spomenula, to už je za nami. Takže aj ostatným vojenským rodinám či partnerským párom želim veľa lásky, trpezlivosti, tolerancie a spoločný tón vo vzájomnom vzťahu aj vo vojenskej službe.“

Text: Pavol Vitko

Foto: autor, kpt. Peter Poldruhák
a archív M. V.

Jeden zo synov premýšľa o vojenskej uniforme

► KONTAKTY RÝCHLEJ POMOCI ◄

Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky	0917 222 682
Vojenský regionálny hygienik – stredisko Bratislava	0960 501 424
Vojenský regionálny hygienik – stredisko Ružomberok	0960 474 564
Vojenský regionálny hygienik – stredisko Košice	0960 515 561
Tímy pre podporu rodín vojakov	Bratislava 0903 824 580
	Trenčín 0904 739 352
	Žilina 0914 369 518
	Zvolen 0914 370 366
	Poprad 0914 369 470
Linka duchovnej pomoci	0904 739 330
Psychologická služba Ozbrojených síl SR	0914 370 342
	0914 370 302
	0904 739 312
Vojenská podporná nadácia	0903 824 593

PSYCHOLOGICKÁ SLUŽBA OS SR

INDIVIDUÁLNE
prostredníctvom útvarových
psychológov

TELEFONICKY
kontakty zverejnené na:
www.mil.sk/psych_porad.pdf

PSYCHOPORADNA @MIL.SK

► Ministerstvo obrany SR v súvislosti so šírením ochorenia Covid-19 vyčlenilo na pomoc rezortu zdravotníctva 1 500 príslušníkov ozbrojených síl. Posilnili predovšetkým regionálne úrady verejného zdravotníctva, nemocnice a odberové tímy. Konkrétne miesto a čas použitia, počet vyčleňovaných profesionálnych vojakov, ako aj ich materiálno-technické vybavenie sa budú odvíjať od aktuálnej požiadavky Ministerstva zdravotníctva SR.

► Každoročné medzinárodné vojenské cvičenie Slovenský štít v Centre výcviku Lešť sa v tomto roku neuskutoční, vojaci budú nasadení na pomoc obyvateľstvu v boji s pandémiou. V rámci výcviku veliteľov a štábov sa uskutočnia štábne návčky a previerky pohotovosti a bojovej pohotovosti pri dodržiavaní hygienicko-epidemiologických opatrení.

► Do funkcie zástupcu veliteľa vzdušných síl bol ustanovený plk. Róbert Tóth, ktorý vystriedal doterajšieho zástupcu veliteľa brig. gen. Róberta Kleština. Vo funkcii náčelníka štábu veliteľstva vzdušných síl plk. Pavla Tóčkolyho vystriedal plk. Ladislav Dovhun. Novým veliteľom prešovského vrtuľníkového krídla je od 1. októbra plk. Peter Kríž.

► Jednotku NFIU vo Vajnoroch navštívil 5. októbra veliteľ Mnohonárodného zboru Severovýchod v Štetíne genpor. Sławomir Wojciechowski. Pri tejto príležitosti diskutoval aj so štátnym tajomníkom MO SR Marianom Majerom a náčelníkom Generálneho štábu OS SR gen. Danielom Zmekom.

► Za účasti štátneho tajomníka Mariana Majera, náčelníka generálneho štábu generála Daniela Zmeka a velenia ozbrojených síl vznikla nová zložka OS SR – Doktrínálne centrum a organizačné jadro pre vytvorenie Spoločného operačného veliteľstva so sídlom v Banskej Bystrici. Generál Zmeko zveril velenie brigádnemu generálovi Martinovi Michalkovi.

► K 1. októbru sa uskutočnila reorganizácia trebišovského tankového práporu. Vytvorila sa 3. tanková rota, velenie, štáb a rota bojovej podpory sa reorganovali na vyššie počty.

► Príslušníci samohybného delostreleckého oddielu spolu s ostatnými príslušníkmi OS SR predurčenými na nasadenie do Predsunutej prítomnosti v Lotyšsku pod velením zástupcu veliteľa samohybného delostreleckého oddielu a zároveň veliteľa prvej rotácie majora Michala Németha absolvovali vo VVP Kamenica nad Cirochou intenzívny výcvik spojený s previerkou CREVAL.

► Do funkcie veliaceho poddôstojníka Zásobovacej základne II. Martin bol ustanovený a zároveň do hodnosti nadrotmajster povýšený rtm. Ján Lukašík.

► Pri príležitosti 25. výročia založenia 11. mechanizovaného práporu v Martine veliteľ a náčelník štábu 11. mpr udelili 6. októbra pamätný odznak a zelený baret 101-ročnému pplk. v. v. Pavlovi Matejovičovi, poslednému žijúcemu príslušníkovi 16. pluku útočnej vozby.

► Na základný vojenský výcvik nastúpilo 202 čakateľov prípravnej štátnej služby a absolventov vysokých škôl, z toho 29 žien. Výcvik bude prebiehať sedem týždňov, počas ktorých budú čakatelia z preventívnych dôvodov pre Covid-19 uzavretí v priestoroch martinskej základne výcviku a mobilizačného doplnovania a vo výcvikových zariadeniach.

Kadeti v raketometnom oddiele

Kadeti delostreleckých špecializácií študijného programu bezpečnosť a obrana štátu Akadémie ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika vymenili školské lavice na Liptove za priestory rožňavského raketometného oddielu.

Lektori Katedry vojenskej taktiky a operačného umenia AOS major Miroslav Mušinka a kapitán Michal Vajda spokojne konštatovali, že priestor na odbornú prípravu študentov v útvaroch OS SR sa podarilo v študijných programoch vytvoriť po prechode na päťročné denné štúdium. „Je plánovaná pre študentov 4. a 5. ročníka a cieľom je najmä získať praktické skúsenosti a návyky pri práci s technikou, materiálom a personálom, ktoré by študenti v akadémii nemali ako získať. Sme vďační za ústretový spôsob prijatia velením raketometného oddielu. Naši študenti sa postupne zapojili aj do výcvikových úloh, ktoré útvar plnil. Konkrétne do zamestnania nácvik streľby a riadenie paľby. V jeho rámci vytvorili vlastnú batériu,“ zhodnotil prínos odbornej prípravy major Mušinka.

Najmä pre študentov štvrtého ročníka to bolo prvé reálne zoznámenie s delostreleckým vojenským útvarom, lebo na jar zamestnanie znemožnila pandémia Covid-19.

Piataci majú skúseností viac. Vlni sa zúčastnili s raketometným oddielom v Centre výcviku Lešť na bojových školských streľbách. Lektori priznávajú, že do Rožňavy prichádzali s očakávaniami, že sa im podarí študentov naučiť základy obsluhy delostreleckých zbraňových systémov, optických prístrojov a prehĺbiť ich vedomosti v streľbe a riadení paľby delostrelectva. „To sa aj splnilo a vďaka aktívnemu prístupu študentov sa nám dokonca darí precvičiť aj tematiku, ktorú sme pre pandémiu zameškali v predchádzajúcom semestri,“ povedal kapitán Vajda.

Podľa študentov medzi najzaujímavejšie patrili zamestnania, v rámci ktorých si precvičili činnosť, ktorú delostrelci musia uskutočňovať pri plnení streleckých úloh. Napríklad zamieriť delo, vypočítať potrebné prvky a veliť. Postupne sa vystriedali vo všetkých pozíciách. Piataci vojaci 1. stupňa Veronika Olejníková, František Paraj, Marek Krištof a ich spolužiaci si niekoľko mesiacov pred záverom štúdia osviežili vedomosti a zručnosti. Štvrtáci získavali prvé skú-

senosti z vojenského života v útware. Okrem iného sa oboznámili aj s cvičným prístrojom CP-34, čo je vlastne maketa húfnice. Postupne si osvojovali aj prístroj na riadenie paľby a výpočet prvkov streľby PUO-9U. „Som rada, že sme mali možnosť oboznámiť sa s týmito prístrojmi a životom v útware,“ povedala, podľa hodnotenia lektorov najlepšia spomedzi študentov 4. ročníka, vojačka 1. stupňa Terézia Dubovcová. Veliteľ batérie podpory velenia kapitán Peter Roľko vyjadril spokojnosť s prístupom kadetov k výcviku a ich zapojením do reálneho výcviku. „Je aj v našom záujme, aby do útvaru prišli čo najlepšie pripravení a vhodne zapadli do kolektívov. Sám som to zažil na vysokej škole a bolo to dobré.“

Text a foto: Jozef Žiak

Záložníci úlohy splnili

Už štvrtý rok prebieha v ženijnom prápore výcvik príslušníkov aktívnych záloh. Aj napriek prísny bezpečnostným opatreniam súvisiacim s pandémiou Covid-19 sa podarilo tento rok v septembri v Centre výcviku Lešť splniť stanovené ciele náročného výcviku a zdokonaľiť 43 príslušníkov aktívnych záloh v ich ženijnej odbornosti.

Skúsení inštruktori z 1. pontónovej rotý ženijného práporu sa zamerali na problematiku vševojskovej prípravy, odbornej prípravy pontónových jednotiek a plnenia úloh domáceho krízového manažmentu. Nácvik záchrany topiaceho sa človeka, poskytnutie prvej pomoci, bojové streľby zo samopalu a z pištole, orientácia v neznámom teréne bez mapy, zriaďovanie a udržanie prevozových prepraviek z pontónovej mostovej súpravy (PMS). To bol len zlomok úloh, ktoré museli splniť.

Som veľmi spokojný s iniciatívnym a zodpovedným prístupom každého príslušníka aktívnych záloh. Viem, že nie je jednoduché obliecť si na dva týždne vojenskú uniformu a plniť rozkazy. Obzvlášť pre tých, ktorí sú tu po prvýkrát. No môžem

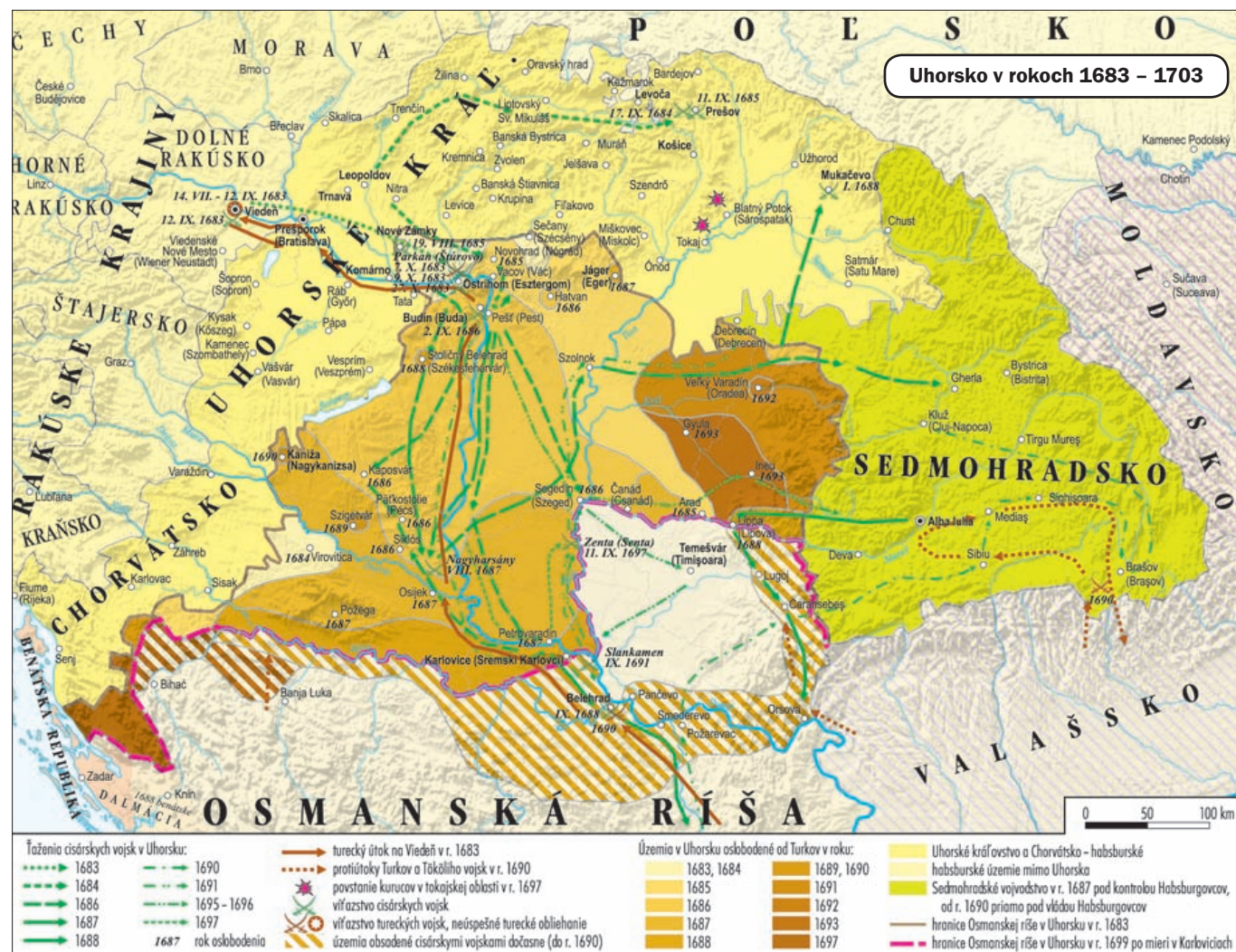
s istotou povedať, že každý urobil maximum. Ich profesionálny prístup, zodpovedná a tímová práca z nich robia odborníkov na vysokej úrovni. Každý rok sú lepší a lepší. Veď už na druhý deň výcviku s pontónovou mostovou súpravou všetku činnosť vykonávali a riadili samostatne a v záverečnom kontrolnom zladení predviedli dynamickú ukážku nadobudnutých zručností, jednotlivých stanovených postupov a činností za prísneho dodržania bezpečnostných opatrení bez akéhokoľvek zásahu kontrolnej skupiny. Som presvedčený, že aj v budúcom roku, keď má byť výcvik s medzinárodnou účasťou počas cvičenia Blonde Avalanche 2021, príslušníci aktívnych záloh budú dôstojne reprezentovať nielen ženijný prápor, ale aj celé Ozbrojené sily SR.

nrtm. Dušan Rožník
veliaci poddôstojník ženijného práporu

Medzníky pádu osmanskej moci

Na jar 1683 ohromná osmanská armáda pod velením veľkovezíra Karu Mustafu vyrazila z Belehradu k Viedni s cieľom natrvalo pokoriť moc rakúskych Habsburgovcov.

Armáda Osmanskej ríše bola však už za zenitom a medzinárodný vývoj začal nahrávať Habsburgom. Zblíženie Poľska a habsburskej ríše rozhodujúco ovplyvnilo vývoj vojenskej situácie pod hradbami Viedne.

Velením nad cisárskymi vojskami, ktoré mali zastaviť postup mohutnej osmanskej armády, bol poverený štyridsaťročný lotrinský vojvoda Karol. K vymenovaniu do najvyššej vojenskej funkcie cisárskej armády nepochybne prispela aj skutočnosť, že roku 1678 sa stal švagrom cisára Leopolda I., keď sa zosobášil s jeho sestrou Eleonórou Máriou Jozefou, vdovou po poľskom kráľovi.

Maršal Karol Lotrinský pôvodne chcel odpútať pozornosť postupujúcich Osmanov protiakciou, a to obsadením Ostrihomu alebo Nových Zámkov. Dvorská vojnová rada však rozhodla sústrediť sily na obranu rakúskych krajín a Viedne. Karol Lotrinský preto prerušil

krátke obliehanie Nových Zámkov a na pochode k hlavnému mestu monarchie porazil časť kuruckých vojsk Imricha Tököliho sústredených pri Čekliši (dnes Bernolákovo).

Boj o Viedeň

Situácia bola vážna, lebo Osmani sa nezastavovali a mierili rovno k Viedni. Už v polovici júla 1683 osmanská armáda obkľúčila hlavné mesto monarchie a začala podnikať prvé útoky na jeho hradby. Početne slabá viedenská posádka pod velením generála Ernsta Rüdigeru Stahremberga vyvinula nesmierne úsilie a s vypätím všetkých síl odrazila dovedna osemnásť osmanských útokov.

V konečnom štádiu boja o metropolu monarchie, keď sa už Osmani pripravovali na rozhodujúci útok, sa na vyvýšeninách okolo Viedne objavili oslobodzujúce vojská Karola Lotrinského, ktorý sa tu spojil s vojskom poľského kráľa Jána III. Sobieskeho. Hlavné sily cisárskeho

i poľského vojska zaujali pozície na kopci Kahlenberg.

Dňa 12. septembra 1683 obe kresťanské vojská spoločnými silami hneď ráno udreli na osmanskú armádu obliehajúcu Viedeň. Karol Lotrinský krátko poľudní nariadil zasadiť rozhodujúci úder priamo do stredu osmanskej zostavy. Tento prielom a efektívny útok poľskej jazdy vedenej Jánom Sobieskim rozhodol bitku v prospech kresťanských vojsk. Boj trval až do večera a skončil sa úplnou porážkou a ústupom Osmanov, ktorí stratili asi 20 000 mužov a zanechali v rukách víťazov celý tábor s nesmierne bohatou korisťou.

Bitka pri Viedni predznamenovala nadvládajúci koniec osmanskej moci v Uhorsku a zároveň spečatila osud kuruckého odboja Imricha Tököliho. Porazená osmanská armáda sa zastavila až pri Rábe (Győr), kde sa Kara Mustafa popravami snažil zabrániť rozkladu vojska. Na sultánov príkaz však napokon aj

veľkovezíra 25. decembra 1683 popravili zaškrtením.

Dve bitky pri Parkane

Veľká časť osmanského vojska pod velením budínskeho pašu Karu Mehmeda sa pokúsila prevziať vojnovú iniciatívu a sústredila sa pri Parkane (dnes Štúrovo). Poľský kráľ podcenil silu osmanského vojska a 7. októbra 1683 iba s päťtisíc jazdcami na nich zaútočil. Osmani sa však nezľakli a poľské oddiely rozprášili. Rozhodujúca bitka sa odohrala o dva dni neskôr, 9. októbra, keď sa do tohto priestoru presunulo aj cisárske vojsko.

Stred útočnej línie cisárskych vojsk tvorili pechota a vojsko ríšskych kniežat, na pravom krídle stáli kyrysníci a dragúni, na ľavom krídle ľahké jazdectvo. Poliaci tvorili zálohu. Osmani zaujali postavenie tak, že po ľavom boku mali Dunaj a za chrbtom Hron. Turci začali útočiť na ľavé krídlo cisárskych vojsk, čím si však oslabili stred bojovej zostavy. A práve naň zaútočil podmaršal Johann Heinrich Dünnewald. Jeho útok rozhodol o výsledku bitky. Osmanská obrana sa zosypala a vojsko sa dalo na útek cez most k Ostrihomu, ktorý však ostreľovalo cisárske delostrelectvo. Asi 1 200 Osmanov padlo do zajatia, približne deväťtisíc ich zahynulo.

Do zimy 1683 spojenecké vojská získali Ostrihom i ďalšie dôležité pevnosti, medzi nimi aj Levice. Poľské oddiely pomáhali pri vytlačaní Osmanov a Tököliho kurucov z územia Slovenska, ale po nezhodách s cisárskymi vojvodcami sa Sobieski rozhodol vrátiť späť do Poľska. Pri spiatocnej ceste ešte dobyl Sečany a Sabinov, kým Spiš a Levoču oslobodili od kurucov cisárske oddiely. Na začiatku roka 1684 cisárske vojsko obsadilo 17 stolíc, 12 miest, pričom mnohí z uhorských veľmožov prijali ponuku

cisára Leopolda na amnestiu a prešli na jeho stranu.

Veľkovezír Kara Mustafa

Silná Svätá liga

Najvýznamnejšou udalosťou v roku 1684 bolo vytvorenie protiosmanskej koalície pod protektorstvom pápeža Inocenta XI. V nej sa združili habsburská monarchia, Poľsko, Španielsko, Benátska republika, Toskánsko a Malta, neskôr sa pripojilo aj Ruské impérium. Toto zoskupenie, nazývané Svätá liga, znamenalo vojenskú silu, ktorej už Osmani nedokázali účinne čeliť.

V ťažení roku 1684 hlavnému a najsilnejšiemu prúdu v sile 40-tisíc mužov velil maršal Karol Lotrinský. Za cieľ útoku si zvolil Budín, ale jeho hradby sa mu dobyť nepodarilo. Pozornosť cisárskeho velenia sa potom sústredila na Nové Zámky, ktorých strategický význam si uvedomovali aj Osmani.

Začiatkom júla 1685 začali cisárske vojská pod velením Karola Lotrinského v počte 43-tisíc mužov obliehať Nové

Zámky. Za stáleho ostreľovania sa im podarilo priblížiť k múrom pevnosti. Útoky na hradby neprestávali ani potom, keď sa štáb spojeneckých vojsk dozvedel, že sultán vyslal do priestoru bojov silnú vojenskú pomoc.

Koncom júla 1685 sa však ukázalo, že prvoradým cieľom intervenčného osmanského vojska nie sú Nové Zámky, ale Ostrihom. Na rozkaz Dvorskej vojnovnej rady sa Karol Lotrinský presunul s väčšou časťou síl k Ostrihomu. Obliehanie a dobývanie Nových Zámkov však úspešne pokračovalo ďalej pod velením maršala Eneáša Capraru a 19. augusta 1685 na novozámockých hradbách zaviala cisárska zástava. Tri dni pred pádom novozámockej pevnosti aj Karol Lotrinský slávil veľký úspech, keď porazil osmanskú armádu pod Ostrihomom a prinútil ku kapitulácii aj silnú osmanskú posádku priamo v Ostrihome.

Oslobodenie Budína

Dňa 23. júna 1686 začali vojská Svätej ligy pod hlavným velením Karola Lotrinského systematicky obliehať Budínsky hrad. Podnikli viaceré útoky na hradby, ale po krvavých bojoch boli odrazené. Aj po výbuchu prachárne vnútri hradu, ktorý rozmetal celé okolie, 70-ročný budínsky paša Abdurrahman naďalej odhodlane bránil hradby. Pri generálnom útoku 2. septembra 1686 paša padol a Karol Lotrinský na čele spojeneckých vojsk vťahal do hradu. Po oslobodení Budína rýchlo za sebou nasledovali ďalšie úspechy, ktoré v auguste 1687 Karol Lotrinský korunoval drvivým víťazstvom nad Osmanmi v bitke pri Nagyvarsányi.

V ďalšom priebehu vojny habsburská monarchia aj vďaka vojenskej a finančnej podpore Svätej ligy úspešne pokračovala v ofenzíve; cisárske vojsko pod velením maršala Ľudovíta Bádenského porazilo 19. augusta 1691 pri Slankamene početne silnejšiu osmanskú armádu veľkovezíra Mustafu Köprülüho, ktorý v boji padol.

Sériu vojenských úspechov uzavrelo skvelé víťazstvo princa Eugena Savojského, ktorý 11. septembra 1697 v ťažkej bitke pri Zente porazil armádu osmanského sultána Mustafu II. Táto porážka, v ktorej zahynulo 30-tisíc Osmanov, definitívne zmarila ich nádeje na obnovenie niekdajšej moci v stredovýchodnej Európe a prinútila sultána uzavrieť s Habsburgovcami mier.

V Sriedmskom Karlovci sa roku 1698 zišla mierová konferencia, aby vypracovala podmienky mierovej zmluvy, ktorú podpísali roku 1699. Takmer celé územie niekdajšieho osmanského záboru v Uhorsku pripadlo Habsburgovcom. Ťaživý svit tureckého polmesiaca nad Uhorskom pohasol.

Text: doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD.

Vojenský historický ústav

Poľský kráľ Ján III. Sobieski v bitke pri Viedni 12. septembra 1683

Nervovoparalytický jed novičok

V prvej polovici 70. rokov padlo v bývalom Sovietskom zväze rozhodnutie začleniť v rámci projektu Foliant a podstatne inovovať otravné látky ešte pred očakávaným prijatím medzinárodného dohovoru o zákaze a likvidácii chemických zbraní. Tento projekt sa stal zásadným prevratom v sovietskom výskume bojových otravných látok.

Projekt bol skončený až na začiatku deväťdesiatych rokov. Zámienkou na jeho spustenie bolo masové použitie organofosforových defoliantov na decimovanie vegetácie v Indočíne americkou armádou. V tomto smere však dosiahol sovietsky výskum vrchol už v polovici šesťdesiatych rokov

vývojom účinnejšej receptúry ako americký Agent Orange. Ďalší výskum dvestočlenného špeciálneho tímu sa už zaoberal skutočným, aj keď neoficiálnym cieľom programu Foliant – vývojom tretej generácie bojových otravných látok na báze organofosfátov.

Tajné receptúry

V osemdesiatych rokoch už výskum priniesol dve úplne nové chemické látky odvodené od dovtedy známych nervovo paralytických látok. Išlo o látky A-230, A-232 a A-234 (podľa niektorých zdrojov k tejto skupine patrí aj akási látka P-33). Tieto látky so zatiaľ neznámym zložením umožnili vzniknúť sérii binárnej munície označovanej súhrnným názvom novičok (newcomer, новичок, nováček). Projekt vývoja technológie binárnej chemickej munície schválili ÚV KSSZ a Rada ministrov ZSSR uznesením č. 844-186 dňa 6. októbra 1989. Receptúra bola pravdepodobne založená na látke A-232 a v roku 1989 jej údajne vyrobili 5 až 10 ton vo Volgograde. V roku 1990 zaviedla Sovietska armáda do výzbroje receptúru No-

vičok-X (iné zdroje uvádzajú názov Novičok+), ktorý vraj ešte prevyšoval vlastnosti predchádzajúceho Novičoku-5. Toho istého roku však sovietske laboratória vyrobili ešte binárnu receptúru Novičok-7, vzniknutú údajne z látky R-33 (VX), ktorá vykazovala rovnaké vlastnosti, ale až desaťnásobnú toxicitu oproti somanu (či látke IVA).

V nasledujúcich rokoch boli pripravené ešte receptúry Novičok-8 a Novičok-9, ale tie už asi neopustili steny laboratória. Za to, že svet vôbec má povedomie o akýchsi novičokoch, pôvodne vďačíme článku v moskovských novinách, ktorého autormi sú Lev Fedorov a Vil Myrzanov. Druhý menovaný si tento bohumilý čin dokonca odsedel vo väzení za vlastizradu.

Sovietsky dôstojník oboznamuje delegáciu západných diplomatov a novinárov s chemickými zbraňami počas návštevy na základni Šichany v Saratovskej oblasti v roku 1987

Na sovietskej vojenskej základni Šichany sa uskutočňovali aj pokusy a testy so zvieratami

Predpokladané vlastnosti

Novičoky sú látky organofosforového pôvodu, vychádzajúce pravdepodobne z látok VX, sarínu, A-230, A-232 a A-234. Presné zloženie však nie je známe a je, samozrejme, podrobené utajeniu. Zloženie látok, z ktorých novičoky vychádzajú, však známe je. Má ísť vo všeobecnosti o bezfarebné kvapaliny bez zápachu, ktoré možno uviesť do plynného stavu, ale najlepšie účinky sa údajne dosiahnu, ak sú rozprášené ako veľmi jemný prášok. Majú vykazovať pomerne dobrú stabilitu vo vonkajšom prostredí. Do ľudského organizmu sa môžu dostať všetkými bránami vstupu. Je pravdepodobné, že binárna munícia novičokov je tvorená z dvoch netoxických látok, ktoré až po zmiešaní a vzájomnej reakcii vytvoria samotnú bojovú otravnú látku. Z toho však tiež vyplýva, že ako na látky A-230, A-232 a A-234, ani na z nich vzniknuté novičoky sa potom nevzťahuje dohovor o zákaze chemických zbraní (CWC).

Pokiaľ ide o účinok na ľudský organizmus, môžu sa svojím inhibujúcim účinkom na acetylcholinesterázu zaradiť medzi nervovo paralytické látky. Účinnosťou však údajne prevyšujú napríklad látku VX až desaťnásobne. Ich účinok je veľmi rýchly a pomocou modifikovanej cholinesterovej reakcie využívajúcej pôsobenie oximových reaktivátorov na enzým inhibítorový komplex sa v antidótovej liečbe nedosahuje výraznejších úspechov. Novičoky údajne napádajú aj genový kód, a tak hrozí odovzdávanie poškodenia plynom z generácie na generáciu. Ide o silné inhibítory ACHE. Ako optimistický fakt z tejto skutočnosti vyplýva, že pravdepodobne je možná detekcia metódami založenými na acetylcholinovej reakcii (preukazníkové rúrky, detektory). Je však známe, že novičoky ľahko prekonávajú protichemickú ochranu – prenikajú gumovým tesnením, filtre z aktívneho uhlia nevykazujú prílišnú úspešnosť pri sorpcii zamoreného vzduchu. Sú silne korozívne.

Otázka opatrení na ochranu obyvateľstva proti chemickým zbraňam je v aktuálnych súvislostiach mimoriadne dôležitá – a to najmä s ohľadom na možnosť ich nasadenia i v čase hlbokého mieru formou teroristických útokov. Navyše v budúcich rokoch možno reálne očakávať objav psychotoxických látok (majú vplyv na psychiku a správanie človeka), čo by zrejme v prípade nasadenia chemických zbraní znamenalo udalosť, akou bol prvý vlnový útok chlórcom počas prvej svetovej vojny, vedenej dovtedy len klasickými zbraňami.

Text: Ján Kurucz • Foto: SITA

Profesor Ing. Ján Kurucz, PhD,

plukovník v. v., bol počas vojenskej služby špecialistom predovšetkým na ochranu pred chemickými zbraňami. Pôsobil aj v operáciách Púštny štít a Púštna búrka v rokoch 1990 – 1991, kde velil 4. čs. samostatnému protichemickému oddielu. V rokoch 1994 – 2003 prednášal na Akadémii ozbrojených síl gen.

M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši, štyri roky bol proktorom pre vedu a rozvoj Katolíckej univerzity v Ružomberku, v súčasnosti pôsobí ako profesor chémie na Fakulte prírodných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Autor konkrétnejšie opísal novičok už vo vysokoškolskej učebnici Chémia otravných látok, ktorú vydalo vydavateľstvo Belianum Banská Bystrica v roku 2014.

Ruskí vojaci v máji 2000 kontrolujú sovietske chemické zbrane uložené v meste Gornyy, 200 km od Saratova

DOVOLENKA V HOTELOCH GRANIT

U NÁS
BEZPEČNE...

Aj vy máte nárok požiadať o príspevok na rekreáciu v HOTELOCH GRANIT.

Nárok na poskytnutie príspevku na rekreáciu vám vzniká, ak váš služobný/štátnozamestnanecký/pracovný pomer trvá najmenej 24 mesiacov. O tento príspevok môžu žiadať profesionálni vojaci, ako aj zamestnanci každej organizačnej zložky. Podmienkou je absolvovanie pobytu minimálne na 2 noci a predloženie potvrdenia o pobyte nadriadenej zložke, ktorá má v pôsobnosti ekonomické/finančné oddelenie.

Príďte k nám na pobyt, strávte u nás čas nabitý rekreáciou a oddychom, po pobyte vám vystavíme potvrdenie a vy si môžete žiadať preplatenie vo výške 55 % výdavkov.

Pre viac podrobnejších informácií kontaktujte svojho nadriadeného v rámci útvaru či oddelenia.

Ked' múza nemlčí

Vzdušné sily a módna fotografia: to sú dve oblasti, v ktorých je kapitánka Petra Rosič profesionálne doma.

„**K**ed' som si v dvanástich rokoch povedala, že budem vojenskou pilotkou, rodičia nechceli počuť o žiadnej uniforme. No ani na strednej škole spolužiaci nevedeli pochopiť, ako sa môžem hlásiť k vojakom. Bola som totiž veľká introvertka,“ s úsmevom spomína kapitánka Petra Rosič. Napokon sa síce pilotkou nestala, ale od svojho vojenského sna neustúpila. V Akadémii ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika promovala v roku 2006 v odbore špeciálna elektrotechnika – rádiolokácia. Slúžila dva mesiace v Mokradi, potom štyri roky v Kuchyni. „Od roku 2010 som bola na Sliachi dozorným leteckých informačných pozemných systémov a na starosti som mala navigačné a pristávacie prostriedky,“ spomína. Od januára tohto roka pôsobí na veliteľstve vzdušných síl vo Zvolene ako topografka.

Príslušníčku ozbrojených síl si však všimli aj za kasárenským plotom: „V roku 2006 ma oslovil jeden fotograf, či by som s ním nespolicovala ako modelka. Bolo to fajn, ale nikdy som sa pred fotoaparátom necítila vo vlastnej koži. Doma som bola skôr na druhej strane objektívu. Základy mi dal otec, tmavú komoru sme mali doma v kúpeľni, no a v roku 2009 som skúsila fotiť sama. Ešte predtým som si naštudovala štyristostranovú knihu o Photoshope a verila som si, že azda mám aj nejaký talent. Hoci minimálne rok – dva mi trvalo, kým som sa naučila komunikovať s vizážistkami, štylistkami a s ostatnými, ktorí sa točia okolo módnjej fotografie.“ Začala s fototestmi, čo je základné portfólio pre modelky, ktoré prezentujú agentúram. Fotila práce umelcov, šperkárov, kozmetických salónov. Jej zábery sa postupne objavovali v časopisoch, ako sú Feminity, Nevesta, Marika, Elegant, Scorpio Jin, francúzsky Malvie či kanadský Vulkan alebo Vogue, čo je vlastne niečo ako módna biblia. Je rada, že zákon jej popri vojenskej službe umožňuje publikačnú činnosť. No nielen to: „Po práci je pre mňa najväčší ventil môj ateliér a tmavá komora. Je to celkom iná dimenzia.“ Hoci spomínala Photoshop, vrátila sa aj ku klasickej strednoformátovej fotografii. Aktuálne je až deväťdesiat percent jej tvorby čiernobielej.

Kapitánka Petra Rosič sa už dlhé roky zúčastňuje na celorezortnej umeleckej prehliadke FotoAtak, ktorú ťažiskovo organizuje oddelenie výchovných a kultúrnych činností Personálneho úradu OS SR. Ešte sa snáď nestalo, že by v kategórii Voľná tvorba nezískala niektoré z ocenení.

„Mojou ambíciou je mať vlastný rukopis, či už spôsobom kompozície, vyjadrením emócií, zachytením momentu. Skrátka – keď niekto uvidí moju prácu, aby vedel povedať, že toto fotila Rosička,“ konštatuje a dodáva: „Som šťastná, že som sa rozhodla pre ozbrojené sily, v ktorých som sa stretla aj s manželom a máme štvorročnú dcérku, no podobne som šťastná vo svojom fotografickom svete. Skrátka, u mňa žiadne vo vojne mlčia múzy, teda inter arma silent musae, naozaj neplatí!“

Text: Pavol Vitko
Foto: archív P. R.

II. veteránsky výstup na Ďumbier

Hora v znamení veteránov

Jesenný druhý ročník veteránskeho výstupu na Ďumbier sa uskutočnil v znamení úcty k novodobým vojnovým veteránom, k účastníkom Slovenského národného povstania a k odkazu generála Milana Rastislava Štefánika.

ráciach profesionálne zastupujú záujmy Slovenskej republiky a prispievajú k budovaniu mieru. Zaslúžia si našu veľkú úctu," zdôraznil.

Uznanie na veteránsky výstup prišli vyjadriť aj predseda Výboru NR SR pre obranu a bezpečnosť Juraj Krúpa, generálny tajomník Služobného úradu MO SR Peter Kozák, zhruba 150 vojakov a civilov. Vráťane predstaviteľov veteránskych organizácií – Zväzu vojakov SR, UN – Veteran Slovakia či Únie vojnových veteránov SR. Popri tých, ktorí šliapali v turistických topánkach či vojenských maskáčoch, kráčala dvojica uniformovaných „povstalcov“. Študent ekológie Jakub Potančok mal mundúr príslušníka 2. čs. paradesantnej brigády a obchodný zástupca Daniel Šimek predstavoval partizána z odbojovej skupiny Jána Reptu. „Možno sme sa zapotili o trochu viac, ale pre nás to má zmysel, lebo sa tak aspoň trochu priblížime účastníkom Povstania. A aspoň symbolicky prezentujeme ostatným účastníkom výstupu odkaz bojovníkov," povedali členovia Klubu vojenskej histórie Svoboda.

Bohdan Ulačín a Adam Zaoral už trinásť deň kráčali z Dukly po Ceste hrdinov SNP a pri Chate M. R. Štefánika sa stretli s našimi vojakmi. „Taký symbolický moment sme neočakávali, ale skvele nám zapadá do mozaiky pochodu," usmiali sa obaja štyridsiatnici po tom, ako sa pri Chate M. R. Štefánika odfotili s ministrom obrany. Ten pred záverečným vrcholovým výstupom položil spolu

„Mám skvelý pocit z realizácie podujatia, klobúk dole pred organizátormi. Pravdaže, v začatej tradícii treba pokračovať. Dobrý pocit mám aj zo samotného výstupu, z úžasných výhľadov a priateľskej kolegiálnej nálady," povedal 20. septembra s úsmevom na vrchole 2 046 metrov vysokého Ďumbiera minister obrany Jaroslav Naď.

Štefánik, povstalci, veteráni

V „základnom tábore“ na parkovisku pri chate Trangoška víтали prichádzajúcich organizátori zo sekcie ľudských zdrojov, najmä z oddelenia starostlivosti o vojnových veteránov a vojenských dôchodcov. Sekčný šéf Martin Jakál s vedúcim oddelenia Richardom Zimányim sa tešili z dobrého počasia aj z odhodlaných úsmevov pred približne štvorhodinovým výstupom s viac ako 900-metrovým prevýšením. „Keď sme pred tromi rokmi rozmýšľali, aké väčšie verejné podujatie zorganizovať na počesť novodobých vojnových veteránov, rozhodli sme sa pre akciu, ktorá by symbolizovala odvahu účastníkov boja za národné oslobodenie v druhej svetovej vojne, ako aj vytrvalosť a odhodlanie novodobých vojnových veteránov," pripomenul hlavný organizátor veteránskeho výstupu plukovník

v. z. R. Zimányi. „Ďumbier sme vybrali aj preto, lebo v jeho okolí prebiehali povstalecké boje. No a keďže nadchádzal rok generála Milana Rastislava Štefánika, prepojili sme to i s ním. Nielen preto, že našou zastávkou počas výstupu na Ďumbier býva Chata M. R. Štefánika, ale najmä preto, lebo v línii Štefánik – SNP – novodobí vojnoví veteráni vidíme podstatnú siločiaru našej vojenskej a národnej hrdosti." Mimo chodom, od vzniku samostatného Slovenska do konca septembra bolo do operácií medzinárodného krízového manažmentu vyslaných 19 645 našich vojakov, z nich bolo 594 žien.

Budúci rok v rovnakom čase

Do kopca stúpali aj štátny tajomník ministerstva obrany Marian Majer, ktorý v predvečer výstupu na Námestí generála M. R. Štefánika v Brezne slávnostne odovzdal piatim žijúcim bojovníkom Povstania a mestu Brezno Pamätné medaily k 75. výročiu SNP a skončeniu druhej svetovej vojny, ktoré im udelil minister obrany Jaroslav Naď. „Na Horehroní mám podstatnú časť svojich rodinných koreňov. Som veľmi hrdý, že obaja moji starí otcovia bojovali v SNP. Hrdý som aj na našich novodobých vojnových veteránov, ktorí v misiách a ope-

< ANKETA >

Čo hovoríte na prepojenie pocty generálovi M. R. Štefánikovi, bojovníkom SNP a zároveň aj novodobým vojnovým veteránom prostredníctvom veteránskeho výstupu na Ďumbier?

Plukovník Jozef Ragan, zástupca hlavného lekára OS SR, Ružomberok (Bosna a Hercegovina, Východný Timor, Cyprus, Irak, Afganistan - uvádzame len krajiny nasadenia bez názvu misie a roku vyslania - pozn. red.): Štefánik je doteraz

naším symbolickým politickým aj vojenským lídrom, lebo sa mu podarilo ťažiskovým dielom prispieť k vzniku demokratického štátu, za ktorý bojovali naši dedovia v SNP a ktorého dedičom je aj Slovenská republika. No a to, že sme sa našu krajinu usilovali čo najlepšie reprezentovať v misiách a operáciách, je ďalšia kapitola, za ktorou sa dnes z Ďumbiera môžeme s hrdosťou obzrieť.

Štábný nadrotmajster Marcel Kaniak, hlavný poddôstojník, Generálny štáb OS SR Bratislava (Sýria, štyrikrát Afganistan, Mali): Ak by sme si nebudovali svoju hrdosť a identitu, ako by sme sa mohli pozeráť dopredu? Som rád, že sme tu, je to inšpirácia aj pre nás, aj pre mladých.

Plukovník Jozef Paňko, veliteľ protiletadlovej raketovej brigády Nitra (dvakrát Cyprus): Prepojenie historického povedomia v podstate s aktuálnou históriou našich ozbrojených síl je o hodnotách, na ktorých môžeme stavať nielen my vojaci, ale aj celé Slovensko.

Podplukovník Martin Chovanec, riaditeľ sekretariátu Akadémie ozbrojených síl Liptovský Mikuláš (Bosna a Hercegovina): Keď som bol v misii, manželka bola tehotná, zomrel mi otec, takže to tiež nebolo celkom jednoduché. O to viac ma teší, že popri azda najväčšom Slovákovi a kľúčovej udalosti našich dejín si pripomínáme aj pôsobenie vojakov OS SR v misiách a operáciách - a preto som so sebou zobral aj svojho trinásťročného syna.

Plukovník v. v. Jozef Ulian, bývalý dôstojník vojsovej protivzdušnej obrany, žije v Liptovskom Mikuláši (Chorvátsko): Ako vojaci sme vo svete v misiách uspeli aj vďaka našej hrdosti a snahe ukázať, čo je v nás - a to sú aj naše korene vrátane Štefánika a SNP. Život však ide ďalej, a preto som veľmi rád, že dnes na tomto krásnom symbolickom podujatí boli so mnou aj moja dcéra i vnučka.

Plukovník Ľubomír Mrváň, národný riaditeľ pre vedu a technológie sekcie modernizácie MO SR, Bratislava (Chorvátsko, Bosna a Hercegovina, Irak): Milan Rastislav Štefánik nás všetkých spája ako vojak aj politický vodca a jeho odkaz bol výrazný už aj v Povstaní. No a pokiaľ ide o novodobých veteránov - okrem iného treba udržiavať pokope ľudí, ktorí majú spoločné záujmy, zážitky a históriu, čo nám pomáha aj do budúcnosti. Verím, že tieto posolstvá sa azda trochu aj prostredníctvom tohto výstupu prenesú na mladých.

Čatár Viktor Bobiš, správca muničného skladu, ženijný prápor Sereď (Afganistan, Irak): Všetko je to história nášho národa - a že sme jej súčasťou už aj my, novodobí vojnoví veteráni, na to môžem byť len hrdý. Najviac som však hrdý na svojho starého otca, ktorý bojoval v SNP, tu neďaleko pod Chabencom ho zajali, napokon v zajateckom tábore prežil. Bol pre našu rodinu vzorom.

Plukovník v. v. Miroslav Klimek, bývalý finančný dôstojník, Gáň pri Galante (Chorvátsko): Vidí sa mi, že po období malého záujmu si začíname viac vážiť našu históriu vrátane novodobých veteránov, preto všetkým organizátorom veteránskeho výstupu na Ďumbier patrí za túto myšlienku, ako aj organizáciu veľké poďakovanie.

s ostatnými neďaleko od chaty veniec k pamätníku protifašistických bojovníkov.

Veteránsky výstup na Ďumbier je venovaný aj tým, ktorí našich mierotvor-

cov cvičia a pomáhajú im. Aj tým, ktorí sú im v čase odlúčenia oporou a rodinným zázemím. „Sme tu s manželom prvý raz, spolu s ním sa teším, s koľkými kamarátmi sa tu postretal. Budúci

rok prideme určite už aj s vnúčatami,“ konštatovala pani Ludmila Klimeková.

Text: Pavol Vitko

Foto: Jakub Neubauer a autor

Biometria vo filmoch a v praxi

Na scéne sa objaví vysoký silák, prehodí samopal z pravej ruky do ľavej a cez slnečné okuliare sa pozrie do skenera sietnice. Dvere sa otvoria, blondína v oblečení o dve čísla menšom, ako by mala mať, vyjde von, svet je zachránený.

Okrem toho, že blondína porušila výstrojnú normu a silák zásady bezpečnej manipulácie so zbraňami, je tu ešte jeden nevýrazný, no rovnako komický prvok: skener sietnice.

Biometria je vo svojej podstate matematika aplikovaná na ľudské telo. Štatisticky nemenné údaje o tele človeka sa použijú na jednoznačnú identifikáciu osoby. Odtlačok prstov, oči, tvár, hlas a podobné charakteristiky dostatočne unikátne pre každú osobu, nemenné v čase, ťažko duplikovateľné a univerzálne (má ich každý) sa premenia na vzor a tento vzor sa potom porovnáva so subjektom. Ak sa vzory zhodujú, vyhodnotí sa subjekt ako známa osoba.

Biometria je tu už dlhšie. Obyčajný podpis je formou biometrického overenia, je to naučená jedinečná schopnosť ľudského tela, a teda v podstate jeho vlastnosť. A tu nastáva aj základný problém biometrie: jedinečnosť. Naš podpis je jedinečný a jeho zmena je komplikovaná záležitosť. Rovnako je (najmä pri aktívnych osobách) veľmi ľahko dostupný. Naši politici, prípadne vojenská predstavitelia bežne pripájajú svoj digitalizovaný (skenovaný) podpis na reklamné plagáty, vianočné pozdravy, webové stránky a ktovie kam ešte. Takýto podpis si ktokoľvek môže skopírovať a zneužiť. Preto je bežné mať jeden podpis pre fanúšikov a jeden na pracovné účely. No reálne to robí málokto. A sfaľovaný podpis je právnický nezávaditeľná situácia, ako sa o tom nedávno presvedčila istá televízia zo Záhorskej Bystrice.

Sfaľovaný biometrický údaj sa nedá odhaliť. Odtlačok prsta nesčernie, keď si ho niekto skopíruje. Tvár nám nezmodrie, keď nás niekto odfoťí na dva kilometre (také testy sa naozaj robili a nedopadli dobre). Čo však vieme povedať úplne presne, je, že nová tvár je celkom drahá záležitosť. A tu je najväčší problém biometrie. Nemennosť. Ak nám niekto kompromituje heslo, zmeníme si ho. Ak nám niekto „ukradne“ tvár, je to navždy. Prstov máme v priemere desať, takže tam to vyzerá sľubne, no vždy, keď sa dotkneme povrchu, zanechávame za sebou odtlačky niekoľkých palcov, ktoré sa dajú v podstate ľahko získať a zneužiť (aj také testy sa robili a dopadli naozaj zle).

Preto je biometria len doplnková autorizácia. V miestach, kde vieme kontrolovať, že osoba, ktorá prikladá tvár na skener, nemá na okuliach prilepenú umelú sietnicu alebo na tvári masku s inou tvárou. Rovnako všetky bezpečné mobilné telefóny raz za čas požadujú aj heslo, nielen biometrickú autorizáciu.

A perlička na záver: najlepší systém na rozpoznávanie hlasu má americká NSA. A mala ho oveľa skôr ako Google, Apple alebo Amazon. Používali ho na identifikáciu záujmových osôb. Napríklad tento systém vedel vždy odhaliť, či video odkaz nahovoril Bin Ládín, alebo niekto, kto sa usiloval hovoriť ako on. Tento systém sa dostal do použiteľného stavu niekedy v rokoch 2004 – 2006.

Text: mjr. Ing. Peter Garaj
odbor bezpečnostnej prevádzky
technická sekcia
Národný bezpečnostný úrad

Raketometný oddiel Rožňava

Po vzniku Armády Slovenskej republiky 1. januára 1993 sa jej súčasťou stala aj 5. delostrelecká brigáda dislokovaná v Jelšave. V rámci transformácie Armády SR a vzápätí pri realizácii reformných zmien došlo ku zmenám aj vo vojenských zväzkoch a útvaroch delostrelectva Ozbrojených síl SR. V dôsledku týchto zmien v roku 2005 vznikol raketometný oddiel dislokovaný v Rožňave.

Raketometný oddiel Rožňava je taktickou zložkou pozemných síl a je súčasťou organizačnej štruktúry 1. mechanizovanej brigády Topoľčany. Jeho hlavným poslaním je podieľať sa na bojovej podpore pozemných síl ozbrojených síl pri obrane vlasti a plnenie úloh v rámci

povinností vyplývajúcich zo zmlúv (NATO, OSN a EÚ), ktorými je SR viazaná.

V roku 2008 bol raketometnému oddielu Rožňava prezidentom Slovenskej republiky zapožičaný historický názov Jaslovský raketometný oddiel.

Popis znaku:

Znak má tvar gotického štítu s čiernou bordúrou. Na zelenej ploche je umiestnený zlatý (žltý) medveď v striebornej (bielej) zbroji. V hlave štítu na zelenej ploche je strieborným (bielym) majuskulným písmom názov vojenského útvaru RAKETOMETNÝ ODDIEL.

Text: Dr. Imrich Purdek, PhD.
Vojenský historický ústav

MILITARY ENGLISH

ARMS EMBARGO

Pripravila: Nadežda Kochmanová • Foto: U.S. Army

Wikipedia defines “arms embargo” as a restriction or a set of sanctions that applies solely to weaponry, and may also include “dual-use technology”. In essence, arms embargo is a sub-group of trade control restrictions imposed on a subject for political reasons by countries and international organizations in order to maintain international peace and security.

Where trade restrictions typically affect import, export and movement of goods and technology, and the provision and supply of services; an arms embargo serves to express disapproval of behavior by a certain actor (e.g. North Korea), to weaken the ability of an actor to **inflict harm** on others (such as on civilians in a particular country, e.g. South Sudan); or as a means to achieve peace and/or resolve a conflict peacefully (such as in Central African Republic or Somalia).

An arms embargo might be imposed via various routes such as by the UN, EU, the Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) and others. It can also be implemented **unilaterally** such as when the US President Carter called for an embargo against the Argentinian military junta (soon to be joined by the UK). The United States government has also unilaterally imposed an arms embargo on Indonesia (1999) due to human rights violations in East Timor; China in 1989 in reaction to the bloody **suppression** of Tiananmen protests and others. However, arms embargoes are in most cases declared by the United Nations based on UN Security Council resolutions – the **case in point** being Iran, where UNSCR 1747 first imposed a ban on arms exports from the country in March 2007, followed in June 2010 by a UN embargo on the export of most major conventional weapons to Iran. These UN restrictions on arms supplies to Iran remain in place. They were **amended** in October 2015 allowing supplies of major arms and related components and services with the specific approval from the Security Council. The embargo is aimed at preventing Iran from developing a nuclear weapons capability. It therefore prohibits states from directly or indirectly supplying, or helping to supply goods and technology to Iran which could contribute to Iran’s uranium enrichment-related, nuclear fuel reprocessing or **heavy water**-related activi-

ties. The resolution also prohibits the transfer of goods and technology that could contribute to the development of nuclear weapon delivery systems.

Unlike most UNSC arms embargoes, certain weapons including larger land based Surface to Air Missile systems and most small arms and light weapons and other equipment delivered specifically for military use are not covered by the arms embargo. However, states are **called upon** to exercise **restraint** in the supply of arms and related materiel not covered by the embargo to Iran. The Security Council decides on a case-by-case basis whether to permit the transfer of goods and technology as defined by the UN Register of Conventional Weapons and related components and services to Iran.

QUESTIONS:

1. Ako sa definuje zbrojné embargo a čoho je súčasťou?
2. Vymenujte tri ciele, pre ktoré sa uvažujú zbrojné embargo.
3. Ktoré zbrane je možné vyvážať do Iránu aj napriek zbrojnému embargo OSN a za akých podmienok?

GLOSSARY

- **inflict harm** /ɪnˈflɪkt hɑːm/ – ublížiť, spôsobiť ujmu;
- **unilaterally** /ˌjʊnəˈlætərəli/ – jednostranne;
- **suppression** /səˈpreʃən/ – potlačenie;
- **case in point** /keɪs ɪn pɔɪnt/ – príklad za všetky;
- **amended** /əˈmendəd/ – doplnený;
- **heavy water** /ˈhevi ˈwɔːtər/ – ťažká voda (oxid deuteria);
- **called upon** /kɔːld əˈpɑːn/ – vyzývaný;
- **restraint** /rɪˈstreɪnt/ – zdržanlivosť.

Vážený pán minister,
veľmi pekne ďakujem Ministerstvu obrany SR a zvlášť
tým, ktorí sa podieľali na príprave i na priebehu ve-
teránskeho výstupu na Ďumbier, ktorý bol spojený

s pietnou spomienkou pri pamätníku SNP pri Chate M. R. Štefá-
nika. Mňa osobne teší veľmi srdečná atmosféra podčiarknutá aj
Vašou prítomnosťou, ako aj to, že na akcii bolo omnoho viac ľudí
ako vlni. Podujatie má, skrátka, vzostupný trend a potenciál ešte
viac zaujať veteránov, ich rodinných príslušníkov, ako aj všetkých
ostatných záujemcov. Napokon, aj so mnou boli dcéra a vnúčik –
a veľmi sa im páčilo. Tešíme sa na ďalšie ročníky výstupu na Ďum-
bier, ako aj na iné spoločné aktivity rezortu obrany s bývalými
zamestnancami OS SR – vojnovými veteránmi.

Jozef Ulian, Liptovský Mikuláš

(Plukovník v. v. J. Ulian bol profesionálnym vojakom v rokoch
1975 – 2005, od apríla 1996 do mája 1997 bol zástupcom ná-
čelníka štábu pre civilno-vojenskú spoluprácu veliteľstva
UNTAES (Chief G5 CIMIC/HQ UNTAES) so sídlom vo Vukovare.)

Vážení vojaci a zamestnanci rezortu obrany,

ťažko sa mi hľadajú slová, ktorými by som dokázala vysloviť moje
poďakovanie Vám, všetkým kolegom, známym, neznámym,
ktorí ste nám pomohli a pomáhate a ktorí ste finančne prispeli
prostredníctvom Vojenskej podpornej nadácie na liečbu môjho
manžela Ondreja v jeho veľmi zložitej životnej a zdravotnej si-
tuácii. Z uvedených finančných prostriedkov Ondrej absolvoval
tri rehabilitačné pobyty v Adeli Centre Piešťany. V snahe ďalej
aspoň trochu zlepšiť Ondrejov zdravotný stav bola preňho
15. 7. 2020 uhradená aj liečba pomocou bioaktívnych peptido-
vých ultrafiltrátov. Liečba sa teraz aplikuje. Bol mu tiež s Vašej
pomoci zakúpený komunikátor, s ktorým Ondrej môže komu-
nikovať s blízkymi. Prostredníctvom SMS správ komunikuje tiež
s Vami, bývalými kolegami, ktorí na neho nezabúdate. Veľmi
Vám za to ďakujeme, že s ním komunikujete, a tým mu vyjadru-
jete obrovskú podporu a pocit, že stále patrí medzi Vás.

Vážení kolegovia, známi a neznámi dobrodinci, ktorým nebol
a nie je osud nášho Ondreja ľahostajný, ešte raz si dovoľujeme
Vám všetkým aspoň touto formou vysloviť srdečné **ĎAKUJEME**.

Denisa Kováčová, Žirany

(Desiatnik Ondrej Kováč je príslušníkom OS SR od roku 2002,
naposledy slúžil vo Veliteľstve posádky Bratislava. V apríli
2018 mu diagnostikovali akútny mozgový infarkt s vážnymi
následkami, z ktorých sa za pomoci najbližších veľmi postup-
ne zotavuje, pričom zďaleka nie celú liečbu uhrádza pois-
ťovňa. Ak by ste Kováčovcom ešte chceli pomôcť, príspevok
možno zaslať na SK91 7500 0000 0040 2351 3691, variabilný
symbol 9999. Viac tiež na [http://vojenskanadacia.sk/po-
mozme-desiatnikovi-ondrejovi-kovacovi/](http://vojenskanadacia.sk/po-
mozme-desiatnikovi-ondrejovi-kovacovi/).)

Vaše starosti... ...na našu hlavu

**Som študent, civilista a chcem sa uchádzať o službu v silách
pre špeciálne operácie. Ako mám postupovať?**

Profesionálnym vojakom sa môže stať občan, ak bude spĺňať
podmienky podľa § 16 ods. 1 zákona č. 281/2015 Z. z. o štát-
nej službe PrV, ktoré sa overujú prostredníctvom výberového
konania. Výberové konanie vyhlasuje riaditeľ Personálneho
úradu OS SR podľa § 18 zákona vo všeobecne prístupných
prostriedkoch masovej komunikácie. Proces prijatia sa začína
podaním žiadosti vo výberovom konaní, kde môžu byť ponúk-
nuté aj funkcie na zaradenie uchádzačov o službu v silách pre
špeciálne operácie. Žiadosť doručí regrutačnej skupine alebo
ju podá elektronicky cez portál www.slovensko.sk. Základným
predpokladom na prijatie je splnenie zákonných podmienok,
psychickej spôsobilosti a fyzickej zdatnosti. Úspešný uchádzač
absolvuje posúdenie zdravotnej spôsobilosti s ohľadom na vý-
kon služby v silách pre špeciálne operácie. Výberová komisia
potom zhodnotí jeho predpoklady a uchádzač môže byť prija-
tý do prípravnej štátnej služby vojaka. Základné predpoklady
a zručnosti na výkon vojenského povolania získa v základnom
výcviku. Po jeho úspešnom zvládnutí absolvuje špeciálny vý-
ber, zameraný na previerku a posúdenie schopností, intelligen-
cie, predpokladov na tímovú spoluprácu a pod. Po jeho absol-
vovaní môže byť zaradený do síl pre špeciálne operácie. Ak vo
výbere neuspje, bude zaradený do inej funkcie v inom útvere
podľa potrieb ozbrojených síl. Informácie o výberových kona-
niach, ako aj všetky podmienky na prijatie do štátnej služby
možno získať na regrutačných skupinách alebo na stránke
www.regrutacia.sk v sekcii Výberové a prijímacie konania.

mjr. Ing. Jaroslav Župa

náčelník oddelenia výberu personálu
Personálneho úradu Ozbrojených síl SR

Foto: kpt. Peter Poldruhák

Pek(eli)ne po slovensky

Stručne a jasne

Stáva sa každému z nás. Pri písaní dokumentu, listu, článku
zle použijeme čiarku, číslovku, zabľúdi nám do textu český
výraz. Vybrali sme niekoľko najčastejších chýb.

Môžeme/môžeme: Slovo môžeme v slovenčine neexistuje.

Sluchátka/slúchadlá: Pokiaľ chcete počúvať hudbu alebo
nechcete byť niekým rušení, na uši si zakladajte slúchadlá.
Sluchátka je nespisovný výraz.

Päť razy/päť ráz/päťkrát: Od číslovky päť a vyššie
používame slovo ráz. Teda päť ráz je správne a päť razy ne-
správne. Vždy sa píše osobitne. Ak použijeme viacnásobnú
čísllovku s príponou -krát, vždy toto spojenie píšeme spolu.

Jedná sa/ide o: Jedná sa je český výraz, ktorý v spisovnej
slovenčine nemá miesto. Jednajú sa dve kofy na trhu. Vy-
radšej použite výraz ide o...

Doprovod/spríevod: Slovo doprovod i sloveso dopre-
vádzať nie sú spisovné. Používa sa výraz spríevod, prípadne
slovesá odprevádzať a sprevádzať.

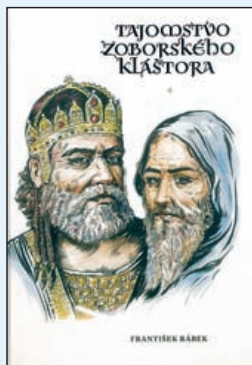
Napadlo ma/napadlo mi: Napadnúť nás môžu včely, psy
či medvede. Pokiaľ však chceme hovoriť o myšlienke, ktorá
nám prišla na um, tak nabudúce povedzme napadlo mi.

Sami/samy: Mnohí z nás si pletú koncovku pri slovách
sami/samy či radi/rady. S mäkkým i sa používajú pri
životnom mužskom rode. Napríklad: Muži to pripravili radi.
Slová samy a rady sa používajú pri ženskom, strednom
a neživotnom mužskom rode. Napríklad: Ženy a deti idú
samy. Medvede rady spia.

Za hodinu/o hodinu: Používajú sa obe formy, no závisí od
významu. Knihu dočítame za hodinu. Táto veta vyjadruje
čas, za ktorý sa niečo deje. V prípade, že niečo sa len začne,
použijeme predložku o. Napríklad: Stretneme sa o hodinu.

(ela)

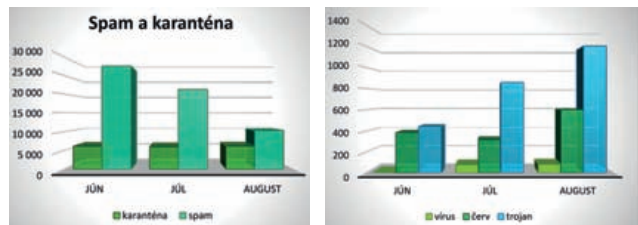
Biskup o Veľkej Morave

„Svätopluk potom zdvihne meč, naznačí ním smer dopredu a jazda vyrazí krokom, aby sa stihala súčasne s ňou presúvať aj pechota. V tábore Frankov je medzitým budíček. Vojaci sa obriaďujú a vyberajú chlieb a slaninu, aby sa najedli...“ opisuje vývoj situácie pred jednou z bitiek vojakov Veľkej Moravy a Franskej ríše ordinár Ozborených síl SR a ozbrojených zborov SR František Rábek. Pravda, s literárnou licenciou. Najnovšie dielo vojenského biskupa Tajomstvo zoborského kláštora je totiž historický román. Verejnosti ho predstavil tento rok. Hoci je väčšina diela fikciou, opiera sa o základnú štruktúru informácií z 9. storočia, ktoré súvisia s Veľkomoravskou ríšou. Takmer 250-stranové dielo ilustroval s úsilím priblížiť sa k dobovým reáliám Martin Oscitý. Umelec, ktorý odišiel z Bratislavy po okupácii vojskami Varšavskej zmluvy v roku 1968 s mamou a bratom na Západ, vyštudoval a presadil sa vo Švajčiarsku a v Nemecku. (pv)

IB News

V júli 2020 zachytili administrátori ZaSKIS v sieti OS SR 857 škodlivých programov typu trójsky kôň, 317 červov a 78 vírusov; v auguste to bolo 1 202 trójskych koní, 600 červov a 84 vírusov. Ako spam bolo v júli označených 21 241 e-mailov, 5 985 e-mailov bolo zaradených do karantény, v auguste to bolo 10 309 spamov a 6 188 e-mailov v karanténe.

Zostavil: odbor informačnej bezpečnosti ZaSKIS

Nedostali ste Obranu?

Ozviť sa nám na telefón 0960 31 29 84 alebo na mail obrana@mod.gov.sk

MINISTERSTVO
OBRANY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Ročník XXVIII. • č. 11/2020 • Redakčná uzávierka 26. 10. 2020 • Do výroby zadané 30. 10. 2020 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR • Vedúci oddelenia rezortnej tlače: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 31 29 48, 0903 820 996, e-mail: miloslav.scepka@mod.gov.sk • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 31 30 72, 0903 820 847, e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Redaktori: Jozef ŽIAK, plukovník v zálohe, tel.: 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk, Mgr. Hana KLOBUŠICKÁ, tel.: 0960 31 17 21, 0903 820 193, e-mail: hana.klobusicka@mod.gov.sk • Vedúca vydania: Mgr. Veronika MÁTUŠOVÁ, tel.: 0960 31 17 01, 0903 820 555, e-mail: veronika.matusova@mil.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 31 29 84, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk • Jazyková úprava: Ing. Eleonóra BUJAČKOVÁ • Grafická úprava: Dáša NEUBAUEROVÁ • Adresa redakcie: Mesačník OBRANA, MO SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana/ • Tlač: Západoslenské tlačiarne Skalica, s. r. o. • © Ministerstvo obrany SR, IČO: 30845572, EV 412/08, ISSN 1336-1910 • Neoznačené texty sú z tlačového servisu MO SR a OS SR • Neoznačené obrázky sú z archívu MO SR a OS SR • NEPREDAJNÉ

Na sociálnych sieťach sa stále objavujú viaceré verzie príspevku, ktorý nabáda, aby ľudia nenosili rúška. Súčasťou je aj návod, ako sa človek údajne môže vyhnúť noseniu rúšok na základe zdravotnej výnimky. V prípade, že by si niekto pýtal potvrdenie o diagnóze, opýtaný sa podľa príspevku má odvolať na svoje ústavné právo neukazovať informácie o zdravotnom stave. Toto tvrdenie vyvrátila nielen polícia, ale aj expert na ústavné právo. Také tvrdenia sú dezinterpretáciou Ústavy Slovenskej republiky. V septembri sa na sociálnych sieťach šírila aj názor, že samotná povinnosť nosiť rúško je protiústavná. Príspevky narážali na výnimku z povinného nosenia rúšok na verejných priestranstvách pre osoby s diagnostikovanými respiračnými či kožnými chorobami. Táto výnimka však bola zrušená opatrením Úradu verejného zdravotníctva SR, ktoré začalo platiť 2. septembra. Opatrenie o povinnosti nosenia rúšok nie je možné obísť vzhľadom na § 163 a § 164 Trestného zákona, čiže trestný čin šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby. Nepravdivé je aj tvrdenie, že neukázať potvrdenie o zdravotnom stave predavačovi, policajtovi či kontrolórovi je ústavným právom každého človeka. Opatrenia ÚVZ SR sú všeobecne záväznými právnymi predpismi príslušného orgánu štátnej správy a sú plne v súlade s Ústavou SR aj s právnym poriadkom SR. Text: TASR

SPRAVTE SI SVOJ KALENDÁR!

V auguste 2021 budeme pripravovať nový rezortný stolový kalendár na rok 2022.

Môžete doň prispieť aj vy svojimi fotografiami z vojenského života, práce, výcviku, cvičení, misií.

Fotografie vo vysokom rozlíšení s krátkym opisom, menom autora a s označením KALENDÁR nám posielajte priebežne e-mailom na adresu obrana@mod.gov.sk najneskôr do 30. júna 2021.

Najlepšie práce zaradíme do stolového kalendára rezortu obrany na rok 2022!

pplk. Mgr. Marek Ignacik, PhD.
dekan Ekumenickej pastoračnej
služby Veliteľstva Vzdušných síl
OS SR Zvolen

Quo vadis

Quo vadis je latinský výraz, ktorý v preklade znamená „kam kráčaš“. Dnes sa nám Božím dopustením naskytla možnosť preveriť ozajstnosť svojej viery, preveriť, po akej ceste a kam kráčame. Naša viera sa veľmi často znižuje len na jej vonkajšiu stranu, čiže návštevu chrámu, dodržiavanie obradov, predpísané prijatie sviatostí, a nie k jej skutočnému cieľu, ktorým je uzdravenie duše od vášní. Všetko to vonkajšie človeka neočisťuje, nezachraňuje, ak chýba to hlavné: život podľa evanjelia, ozajstná modlitba (nie jej nepozorné čítanie či počúvanie), láska k blíznym skutkami aj srdcom. Istý askéta napísal: „Telesná askéza nesprevádzaná duchovnou viac škodí než osoží. Je príčinou veľkého úsilia duševných vášní: slávybažnosti, pokrytectva, pýchy, nenávisti, závisť, samolúbosti, namyslenosti.“

My sme si za posledné desaťročia natoľko zvykli na komfort všade dostupných bohoslužieb, že keď nám Pán na krátky čas, pre zjavne jasnú príčinu, doprial studenú sprchu vo forme uzavretia chrámov, ukázala sa priama neposlušnosť nielen vo vzťahu k štátu, hierarchii, ale aj k samotnému Bohu, ktorý dopustil nielen epidémiu, ale aj moc, ktorú máme (Rim 13, 1 – 2). Či Pán nepovedal, že „nebudeš pokúšať Pána, svojho Boha“ (Lk 4, 12)? Či kresťania nevedia, že náhody v živote neexistujú, že všetko sa deje z premúdrej Božej vôle, ktorá pôsobí úplne v zhode s duchovným stavom ľudí?

Dnes pred tvárou trvajúceho nebezpečenstva nesmieme ignorovať varovania ani tragické správy o tom, čo sa deje v mnohých štátoch sveta, a tvrdohlavo presadzovať svoje. Askéta Izaiáš Pustovník upozorňoval: „Kto slová Písma chápe a plní svojím rozumom, tvrdohlavo trvá na tom, že práve tak ich treba chápať a plniť, ten nepozná Božiu slávu a bohatstvo.“ Otcovia preto upozorňujú: „Viera musí byť spojená s opatrnosťou, ktorá je považovaná za veľkú kresťanskú cnosť.“ Mali by sme pochopiť, že my veriaci sme dnes v svojom duchovnom živote došli do takého stavu, až nám samotný Pán v svojej prozreteľnosti udelil lekciu. Samozrejme, našej namyslenosti je ťažké to prijať. Ale ak do seba trochu nazrieme, pochopíme, že dostávame, čo sme si skutkami zaslúžili (Lk 23, 41).

Zápal Achillovej šľachy

Podľa lokalizácie sa tendinopatia delí na úponovú a tendinopatiu strednej časti šľachy. Najčastejšími symptómami sú bolesť, opuch, zhoršená tolerancia záťaže. Tendinopatia Achillovej šľachy najčastejšie postihuje bežcov, vo väčšom množstve sa vyskytuje aj v populácii s nedostatočnou pohybovou aktivitou. Vysoký výskyt sa nájde u vojakov. Najmä v dôsledku dlhodobého nesprávneho zaťaženia.

Rizikové faktory

Existuje viacero rizikových faktorov, ktoré sú spojené so vznikom problémov s Achillovou šľachou. So vznikom zápalu Achillovej šľachy sú okrem biomechanických parametrov spojené aj ďalšie faktory, ako napríklad užívanie špecifických antibiotík, časté požívanie alkoholu, zlá životospráva a častý tréning v chladnom počasí. Z biomechanických parametrov je známy rizikový faktor abnormálneho stereotypu chôdze s vysokým propulzným momentom. Dalším rizikovým faktorom je znížený rozsah pohybu v členkovom kĺbe.

Liečba

Pri liečbe tendinopatie Achillovej šľachy sa využíva viacero foriem cvičení. Medzi základné typy patrí izometrické, izotonické, koncentrické a excentrické cvičenie. Najčastejšie sa na liečbu tendinopatie Achillovej šľachy využívajú excentrické cvičenia, ktoré sú zamerané na excentrickú svalovú aktivitu. Rehabilitácia tvorí významnú časť terapie u pacientov. Pri liečbe tendinopatie Achillovej šľachy je možné využiť viacero terapeutických modalít.

Terapeutický význam excentrických cvičení testovali R. Beyer et al. Pacienti boli náhodne rozdelení do dvoch skupín. Jedna sku-

Obr. 1

Obr. 2

Achillova šľacha je druhou najväčšou a najsilnejšou šľachou v ľudskom tele. Jej zranenie v zmysle degenerácie alebo zápalu je označované ako tendinopatia. Ľudové označenie zápal Achillovej šľachy nie je celkom presné, aj keď úprimne napísané, ani veda nie je schopná s určitosťou opísať zložitosť tohto zranenia a priamy mechanizmus nie je jednoznačný.

pina cvičila excentrické cvičenie a druhá pomalý rezistovaný tréning. U oboch sa zaznamenalo zlepšenie symptómov. Dlhodobú účinnosť excentrických cvičení testovali A. van der Plas et al. Hodnotili efektivitu po piatich rokoch u pacientov s chronickou bolesťou strednej časti šľachy. Excentrické cvičenia viedli k zlepšeniu symptómov pacientov. Crill et al. porovnávali efektivitu náročného excentrického tréningu svalov lýtky na

samotnú morfológiu svalov. Pacienti absolvovali osemtyždňovú rehabilitáciu zloženú z excentrických cvičení podľa Alfredsona. U pacientov bolo zaznamenané predĺženie fasciklov mediálnej hlavy m. gastrocnemius.

Najčastejšie používané cvičenie pri liečbe problémov s Achillovou šľachou je opísané na obrázkoch. Tento cvik je dôležité cvičiť minimálne 3- až 4-krát týždenne. Cvičenie je dôležité vykonávať po diagnostike a odporúčaní fyzioterapeuta a lekára.

Text a foto: Mgr. Dávid Líška

Vojenské športové centrum, Dukla Banská Bystrica

Obr. 3

1. fáza

V prvej fáze cvičenia sa cvičiaci postaví na vyvýšenú podložku (napríklad schod)

2. fáza

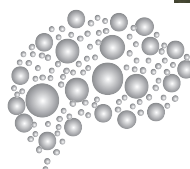
V druhej fáze cvičiaci urobí výpon na oboch špičkách

3. fáza

V tretej fáze cvičiaci pokračuje v cviku tak, že jednu nohu dvihne do vzduchu a druhou nohou sa pomalým kontrolovaným pohybom vracia do pôvodnej pozície. Potom sa výponom na oboch nohách vracia do vrchnej časti cviku a postup opakuje.

npor. Mgr. Martin Zajak
psychológ práporu CSS Prešov

Jazyk a presvedčenia

„Hranice môjho jazyka sú hranicami môjho sveta.“

Ludwig Wittgenstein

Jazyk je prostriedkom, na základe ktorého si modelujeme a vytvárame vlastný svet. Dáva obsah našim myšlienkam, predstavám, očakávaniam a nastaveniam. Prežitie skúsenosti a prežívané emócie sú úzko prepojené. Bez toho, aby sme si ich pretransformovali do jazyka, ani nebudeme chápať, čo sa v našom prežívaní deje.

To, čomu v našich myšlienkach a vo svojej vnútornej reči venujeme najviac času a pozornosti, vytvára naše presvedčenia, ktoré sú prednastavením nášho konkrétneho správania. Často si ani neuvedomujeme, o čom vo svojej myslí „jazykujeme“, a neuvedomujúc si to, sami sa „prednastavujeme“ a programujeme sa. Skúsme to robiť vedome.

Slová tvoria základ myšlienok. Myšlienky a skúsenosti spolu s emóciami tvoria základ našich postojov. Naše postoje vytvárajú vlastné presvedčenia a presvedčenia sú prítomné v našom správaní, v našich konkrétnych činoch. Je veľmi dôležité venovať pozornosť tomu, akým spôsobom a akými slovami sa vo svojich myšlienkach prihovárame k sebe samému a k iným.

Poznanie týchto skutočností môže byť pre nás veľmi užitočné najmä vtedy, ak sa naučíme meniť spôsob vlastného vnútorného jazyka, a tým aj spôsob myslenia, prežívania, presvedčení a konania. Kultivovaním jazyka našich myšlienok si otvárame cestu k vlastnému rastu a k rastu tých, s ktorými komunikujeme.

1. čs. samostatný stíhací letecký pluk v ZSSR

Na začiatku októbra 1943 náčelník čs. vojenskej misie v ZSSR plukovník Heliodor Píka oficiálne požiadal sovietske velenie o povolenie výstavby československej leteckej jednotky.

V tom čase však v Sovietskom zväze neboli žiadni čs. letci, ktorí by mohli tvoriť jej personálny základ, pretože 109 československých letcov, ktorí sa po vzniku druhej svetovej vojny dostali na jeho územie, bolo v období od marca 1940 do júna 1941 odoslaných do Francúzska a Veľkej Británie. Podmienkou vzniku prvej čs. leteckej jednotky v ZSSR sa tak stalo premiestnenie potrebných letcov z Veľkej Británie, ktorí však predtým museli byť uvoľnení z britského Kráľovského letectva (RAF).

Dňa 31. januára 1944 bola na žiadosť čs. vlády zo zväzku RAF prepustená skupina 21 letcov vrátane jedného dôstojníka pozemnej služby, ktorá v priebehu prvej polovice apríla 1944 pricestovala do Moskvy. To umožnilo, aby 3. mája 1944 na letisku v Ivanove severovýchodne od Moskvy vznikla 128. čs. samostatná stíhacia peruť s 22 stíhacími lietadlami La-5FN. O dva týždne neskôr peruť preletela na letisko Kubinka juhozápadne od Moskvy, kde bola na základe rozkazu sovietskeho velenia z 1. júna 1944 dňom 15. júna 1944 reorganizovaná na 1. čs. samostatný letecký pluk v ZSSR.

Na začiatku poslednej dekády júla sa pluk presunul na letisko v Proskurove (dnes Chmel'nickij) a 7. septembra, v čase, keď už na Slovensku prebiehalo Povstanie, sa začal presunovať na letisko Stubno 20 kilometrov severovýchodne od poľského Przemyślu. Deň predtým, 6. septembra, náčelník čs. vojenskej misie v ZSSR gen. H. Píka poslal sovietskemu veleniu žiadosť o odoslanie 1. čs. stíhacieho leteckého pluku na povstalecké územie. Veliteľ 1. ukrajinského frontu 13. septembra vydal nariadenie na prelet pluku, 14. septembra veliteľ sovietskej 2. leteckej armády vydal štábnemu kapitánovi Fajtlvi rozkaz odletieť na Tri Duby a zistiť pod-

Strážny s mechanikom pri lietadle La-5FN

mienky na činnosť pluku na povstaleckom území. V podvečer nasledujúceho dňa na Troch Duboch pristáli štyri La-5FN (škpt. Fr. Fajtl, npor. J. Stehlík, škpt. J. Klán a npor. Fr. Chábera). Po vykonaní rekognoskácie letiska Zolná sa 16. septembra vrátili k 1. čs. stíhaciemu leteckému pluku a škpt. Fajtl veliteľovi 2. leteckej armády odporučil jeho prelet na Slovensko.

Dvadsaťjeden stíhacích lietadiel pluku pristálo na letisku Zolná 17. septembra 1944. Na povstaleckom území pluk po operačnej stránke prešiel do podriadenosti veliteľa leteckej skupiny 1. čs. armády na Slovensku, ale jeho materiálne zabezpečovanie zostalo v starostlivosti sovietskej 2. leteckej armády.

V priebehu bojovej činnosti 1. čs. stíhacieho leteckého pluku v Slovenskom národnom povstaní, trvajúcej od 18. septembra do 25. októbra 1944, jeho letci vo vzdušných bojoch zostrelili deväť nepriateľských lietadiel, pravdepodobne zostrelili tri nepriateľské lietadlá a poškodili ďalších deväť, na zemi zničili desať nepriateľských lietadiel, na pozemné ciele zhodili 624 leteckých bômb, zničili dva tanky, tri delostrelecké a tri mínometné batérie, 75 nákladných áut prevážajúcich vojakov alebo vojenský materiál. Poškodili sedem tankov, šesť delostreleckých a sedem mínometných batérií a 135 nákladných automobilov. Po priblížení nemeckých okupačných jednotiek k letisku Tri Duby jedenásť letuschopných lietadiel pluku 25. októbra preletelo cez front k Červenej armáde.

Za úspešnú bojovú činnosť v tyle nepriateľa bol 1. čs. stíhací letecký pluk v ZSSR rozhodnutím z 28. októbra 1944 ocenený udelením čestného názvu „Zvolenský“. Po jeho doplnení a reorganizácii bol v rámci 1. čs. zmiešanej leteckej divízie v ZSSR opäť nasadený do bojovej činnosti v rámci Ostravskej operácie od 14. apríla 1945.

Text: plk. v. v. doc. PhDr. Jozef Bystrický, CSc.

Vojenský historický ústav Bratislava

Foto: VHA Praha

Veliteľ 1. čs. stíhacieho pluku v ZSSR štábný kapitán František Fajtl (prvý zľava) na povstaleckom letisku Zolná

Československý vojnový kríž 1939 a sokolovská medaila

Československý vojnový kríž 1939 s piatimi lipovými ratolesťami bol do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea získaný ako pozostalosť po príslušníkovi čs. zahraničnej armády (Veľká Británia, ZSSR) Michalovi Švajkovi.

Čs. vojnový kríž 1939 bol zriadený na základe nariadenia exilovej vlády Československej republiky z 20. decembra 1940 ako pamiatka na boj za oslobodenie.

Železný Arnošt

Udeľovaný bol na návrh vlády prezidentom Čs. republiky, prípadne ministrom národnej obrany, resp. veliteľom konkrétnej jednotky, ale len v tom prípade, ak boli na úkon splnomocnení samotným prezidentom. Vyznamenanie malo iba jeden stupeň, v podobe kríža zaveseného na stuhe sa udeľovalo iba pri prvom vyznamenaní. Pri každom ďalšom bol nositeľovi udelený bronzový štítok v tvare lipovej ratolesťi. Najčastejšie bol vyznamenaný podplukovník v zálohe Arnošt Steiner, ktorý sa zúčastnil na všetkých významných bojových operáciách od Sokolova až po Prahu. Legendou sa stal predovšetkým po bojoch v rámci Karpatsko-duklianskej operácie (dobýjanie kót 534 a 694). Získal prezývku Železný Arnošt a dovedna sedem vyznamenaní Čs. vojnovým krížom 1939. Šesť ráz bol podobne ako Michal Švajka vyznamenaný aj armádny generál Bohumír Lomský, piatimi armádny generál Karel Klapálek, generálmajor Vladimír Příkryl a generálmajor Richard Tesařík, štyrmi armádny generál Bohumil Boček, generálmajor Antonín Sochor a kapitán Vendelín Opatrný (z toho dvakrát in memoriam) a tromi armádny generál Ludvík Svoboda a generálmajor Josef Khol.

Soviety i prezident USA

Zo zahraničných nositeľov to boli účastníci bojov o oslobodenie Československa: maršali ZSSR Ivan Stepanovič Konev, Kiril Semionovič Moskalenko a Andrej Antonovič Grečko, ale aj americký generál a 34. prezident USA Dwight David Eisenhower, generáli George Smith Patton a John Leonard Pierce, ktorí sa podieľali na oslobodení západných a juhozápadných Čiech.

Samotné vyznamenanie sa razilo z bronzu svetlohnedej až tmavohnedej farby a malo tvar rovnoramenného šípového kríža, ktorého ramená boli zakončené výraznými hrotmi. Na averznej strane kríža dominoval motív čs. štátneho znaku, umiestneného v stredovom štíte. Na reverznej strane boli v strednej časti kríža a pri hrote každého z ramien reliéfnym spôsobom znázornené zemské znaky všetkých piatich samostatných krajín Československa. Motív stuhy bol tvorený

21 zvislými úzkymi pružkami bielej, modrej a červenej farby. Autorom výtvarného návrhu vyznamenania bol Rudolf Polák.

Sokolovská medaila

Na základe uznesenia vlády Čs. republiky z 5. marca 1948 bola zriadená Sokolovská pamätná medaila ako pripomienka 5. výročia bitky pri Sokolove. V dňoch 8. až 13. marca 1943 to bolo vôbec prvé bojové nasadenie jednotiek 1. čs. samostatného poľného práporu v ZSSR.

Bola to úcta všetkým jeho žijúcim a padlým príslušníkom. Udeľovanie medaily sa uskutočnilo počas osláv 5. výročia bitky 8. marca 1948 v Prahe. Okrem účastníkov samotných bojov bola udelená aj 1. čs. samostatnému poľnému práporu v ZSSR a vybraným pozvaným domácim a zahraničným hosťom, vybraným príslušníkom čs. a sovietskej generality a vtedajšiemu prezidentovi dr. Edvardovi Benešovi. Na rovnosť sa medaila väčšinou nosila vo forme stužky pripevnenej nad ľavým vreckom, pričom pri slávnostných príležitostiach sa mohla nosiť aj celá.

Medaila mala kruhovitý tvar s priemerom 35 mm pri hrúbke 2,5 mm a razila sa z bronzu. Na jej averznej strane dominoval reliéfnym spôsobom vyobrazený motív smerom doľava hľadajúceho príslušníka 1. čs. samostatného poľného práporu v ZSSR. Nad jeho ramenami boli vyobrazení ďalší spolubojovníci.

Po obvode ľavej strany bol nápis 8. III. 1943 a po obvode pravej strany nápis SOKOLOVO.

Po takmer celom obvode reverznej strany bol kruhový nápis 1. ČS. SAMOSTATNÝ POLNÍ PRAPOR V SSSR. V strednej časti bol nápis SOKOLOVSKÁ/PAMĚTNÍ MEDAILE. Pod ním bola vyobrazená lipová ratolesť, obklopená vrchnou a spodnou reliéfnou vyobrazenou päťramennou hviezdičkou. Medaila sa nosila na 40 mm širokej látkovej stuhe červenej farby a na oboch stranách bola ukončená 1 mm širokým modrobielym okrajom. Stredom stuhy prechádzal 16 mm široký pás symbolizujúci stuhu Čs. vojnového kríža 1939. Autorkou výtvarného návrhu medaily bola akademická sochárka Herta Brandejsová.

Text: Mgr. Peter Holík
Vojenský historický ústav – VHM,
múzejné oddelenie Svidník
Foto: VHÚ

Spolu te zvládneme

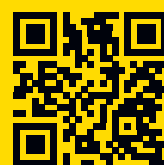
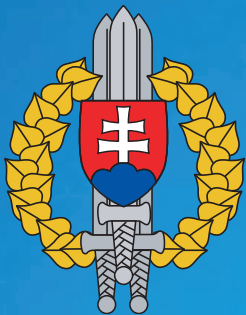

Foto: kpt. Peter Poldruhák